

Nuorten näkemyksiä ilmastonmuutoksesta ja omista vaikutusmahdollisuuksista

Sisällönanalyysi eräiden varsinaissuomalaisten nuorten ajatuksista

Minttu Kuusela

Pro Gradu -tutkielma

Sosiologia

Sosiaalitieteiden laitos

Turun yliopisto

Toukokuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO Sosiaalitieteiden laitos / Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta KUUSELA,
MINTTU: Nuorten näkemyksiä ilmastonmuutoksesta ja omista vaikutusmahdollisuuksista:
Sisällönanalyysi eräiden Varsinais-Suomalaisten nuorten ajatuksista. Pro gradu -Tutkielma, 68s.,1
liite

Sosiologia

Toukokuu 2020

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan 9.-luokkalaisten nuorten näkemyksiä ilmastonmuutoksesta ja heidän omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Ilmastonmuutos aiheuttaa ihmisissä paljon huolta ja osassa jopa ahdistusta. Ihmiset toivovat päättäjiltä laajamittaisia toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Moni on myös valmis toimimaan omassa arjessaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Tutkimusten perusteella ilmastoteot arjessa ovat kuitenkin selvästi harvinaisempia kuin huoli antaa ymmärtää. Sama ilmiö näkyy nuorten kohdalla vielä selvemmin, vaikka tällä hetkellä nuorista välittyykin mediassa hyvin aktiivinen kuva. Huolen ja tekojen välistä kuilua kutsutaan motivaatiokuiluksi. Sitä on selitetty muun muassa siten, että ihmisten on vaikea sitoutua moraalisesti oikeanlaiseen toimintaan kaukaisilta ja monimutkaisilta tuntuvien asioiden kohdalla. Ihmisillä on myös tapana perustella itselleen, että ongelma ei ole heidän vastuullaan. Lisäksi yhteiskunnallisilla rakenteilla ja erityisesti sosioekonomisilla tekijöiden on todettu vaikuttavan siihen, kuinka todennäköisesti yksilö tekee ilmastotekoja.

Tämä työ sijoittuu ympäristösosiologian alaan ja on yhdistelmä kulttuurista ja käytännöllistä ympäristösosiologiaa. Tutkielmassa etsitään laadullisen sisällönanalyysin keinoin vastausta siihen, kokevatko nuoret voivansa vaikuttaa ilmastonmuutokseen ja vaikuttavatko koetut vaikutusmahdollisuudet olevan yhteydessä motivaatiokuiluun. Lisäksi tutkitaan, onko motivaatiokuilua havaittavissa tässä aineistossa. Tutkielmassa selvitetään myös, miten nuoret uskovat ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteensa. Aineisto kerättiin kirjallisuuskutsun avulla, johon vastasi 71 nuorta.

Tämä tutkielma on linjassa aiempien tutkimusten kanssa, sillä tulosten perusteella valtaosa nuorista on huolissaan ilmastonmuutoksesta. Suuri osa myös ottaa ilmastonhuomioon arjessaan, mutta motivaatiokuilu on tästä huolimatta havaittavissa. Tulosten perusteella nuorten on vaikea motivoitua toimimaan ilmaston hyväksi, sillä omat vaikutusmahdollisuudet koetaan melko vähäisiksi. Lisäksi ilmastonmuutoksen torjunnan vastuu on nuorten mielestä ennen kaikkea muilla tahoilla. Nuoret kuitenkin korostavat, että kaikkien pitäisi tehdä edes jotain. Erityisesti roskaaminen nousee esille nuorten vastauksissa. Luonnon roskaantuminen onkin konkreettinen ja lähelle tuleva ympäristöongelma, joten sen estämiseksi ollaan erityisen motivoituneita toimimaan. Nuorten näkemyksiä tulevaisuudesta kuvaa ennen kaikkea epävarmuus. Kuitenkaan läheskään kaikki eivät usko, että ilmastonmuutos vaikuttaa vielä heidän tulevaisuuteensa. Ilmastonmuutoksen vaikutukset kuitenkin nähdään kaiken kaikkiaan hyvin kokonaisvaltaisesti.

Asiasanat: ilmastonmuutos, nuoret, motivaatiokuilu, tulevaisuus, asenteet, toimijuus

“I want you to act as if the house is on fire, because it is.”

Greta Thunberg, World Economic Forum, Davos, 24 January 2019

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Ilmastonmuutos ilmiönä.....	5
2.1 Ilmastonmuutoksen vaikutukset.....	6
2.2 Ympäristösosiologia.....	7
2.2.1 Ympäristösosiologinen tutkimus Suomessa.....	10
3. Asenteet.....	12
3.1 Asenteet maailmalla.....	12
3.2 Ilmastoasenteet Suomessa.....	15
3.3 Ilmastoasenteisiin ja -käyttäytymiseen vaikuttavat tekijät.....	17
3.3.1 Motivaatiokuilu.....	19
3.3.2 Asenteiden ääripäät: ilmastoahdistus ja ilmastonmuutosdenialismi.....	20
4. Ilmastoaktivismi ja vaikuttamisen tavat.....	22
4.1 Kansalaisyhteiskunta ja sosiaaliset liikkeet	22
4.2 Nuoret yhteiskunnallisina vaikuttajina.....	26
5. Tutkimusasetelma	28
5.1 Aineisto	29
5.2 Teoriaohjaava sisällönanalyysi menetelmänä	31
5.3 Analyysi prosessina.....	33
5.4 Tutkimuksen eettisyys.....	35
6. Tulokset.....	36
6.1 Ilmastonmuutos on kaikkien vastuulla.....	36
6.1.1 Usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin.....	36
6.1.2 Ilmastotekojen tekeminen	40
6.2 Epämääräinen tulevaisuus.....	48
7. Johtopäätökset.....	53
7.1 Tutkielman rajoitukset ja jatkotutkimus	57
Lähteet.....	59

Taulukot

Taulukko 1. Usko vaikutusmahdollisuuksiin.....	37
Taulukko 2. Ilmastotekojen tekeminen.....	40
Taulukko 3. Tehdyt ilmastoteot.....	42
Taulukko 4. Vaikuttaako ilmastonmuutos tulevaisuuteesi?.....	49
Taulukko 5. Ilmastonmuutoksen vaikutus elämän eri osa-alueisiin.....	50

Kuvat

Kuva 1. Paras keino torjua ilmastonmuutos (n).....	45
--	----

Liitteet

Liite 1: Kirjoituskutsu

1. Johdanto

Kansainvälisen ilmastopaneelin (IPCC) laatimien raporttien mukaan yli kaksi astetta lämpenevä ilmasto olisi suuri katastrofi paitsi luonnon monimuotoisuudelle myös nykyisen kaltaiselle sivilisaatiolle (IPCC 2014; 2018a). Tämän uhkakuvan välttämiseksi Pariisin ilmastopöytäkirjassa asetettiin tavoitteeksi, että ilmaston lämpeneminen rajataan alle kahteen asteeseen (HE 200/2016 vp, 5). Tämän tavoitteen saavuttaminen vaatii Euroopan Unionin mailta noin 80 prosentin päästövähennyksiä vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä (HE 200/2016 vp, 8). Tavoitteiden saavuttaminen ei kuitenkaan vaikuta lupaavalta, sillä sopimukseen kuuluvat maat eivät ole tehneet sellaisia päätöksiä, joita tavoitteen saavuttaminen vaatii (IPCC 2018b, 315). Lisäksi huolta on herättänyt Yhdysvaltojen ilmastomuutosta vähättelevä politiikka ja päätös irtautua sopimuksesta (Ympäristöministeriö 2019). Päätäjien kyvyttömyys tarttua toimeen on raivostuttanut kansalaisia, ja erityisesti ilmastokokouksien aikaan ilmastomuutoksesta huolestuneet kansalaiset ovat osoittaneet mieltään (Almeida 2019, 5). Mielenosoitukset ilmaston suojelemiseksi saivat uutta puhtia, kun teini-ikäinen Greta Thunberg ryhtyi ilmastolakkoon eräänä elokuisena perjantaina vuonna 2018. Hän ilmoitti, että käy koulua normaalisti vasta sitten, kun ilmastomuutoksen torjumiseksi tehdään kunnolla töitä ja tulevaisuus on pelastettu. Thunbergin ilmastolakko levisi nopeasti ympäri maailman ja sai miljoonat nuoret vetoamaan päättäjiin, että nämä eivät riistäisi heiltä hyvää tulevaisuutta. (Berner 2019; Kerttula ja Kokkonen 2019.)

Mieltään osoittavat nuoret antavat vaikutelman, että nuoret ovat vastuunsa ymmärtäviä ja aktiivisia yhteiskunnallisia toimijoita. Myös tutkimusten mukaan nuorten huoli ilmastosta on kasvanut ja valtaosa heistä on huolissaan ympäristöstä (Corner ym. 2015, 529–530; Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 65). Ilmastolakoiksi kutsuttujen mielenosoitusten viestin perusteella nuoret eivät kuitenkaan usko itse juurikaan olevansa vastuussa ilmastomuutoksesta. Niiden perusteella arkiset teot vaikuttavat melko turhilta niin kauan, koska isoja poliittisia toimia ei ole tehty. (ks. Sirén, Kuokkanen ja Malmberg 2019.) Tutkimusten mukaan nuorten näkemykset maailman tulevaisuudesta ovat melko synkkiä, eivätkä he halusta huolimatta koe voivansa vaikuttaa siihen (Rubin 1998, 146–147). Omaan tulevaisuuteen nuoret kuitenkin uskovat voivansa vaikuttaa ja he myös uskovat oman tulevaisuuden olevan valoisa (Myllyniemi 2016, 36; Rubin 1998, 133).

Aiempien tutkimusten mukaan ilmastohuoli on kaiken kaikkiaan hyvin laajamittaista: valtaosa sekä aikuisista että nuorista on huolissaan ilmastosta ja pitää ilmastomuutosta yhtenä vakavimmista, moni vakavimpana yhteiskuntaa uhkaavana kriisinä (Eurobarometri 2019, 5; Poortinga ym. 2018, 4; Smith, Kim ja Son 2017, 67). Eniten huolestuneita on Pohjoismaissa ja Länsi-Euroopassa sekä Itä-Aasian

maista erityisesti Japanissa ja Etelä-Koreassa (Smith, Kim ja Son 2017, 67). Monet sosioekonomiset tekijät ovat yhteydessä ilmastohuoleen, ja näistä etenkin koulutuksella on suuri merkitys (Marquart-Pyatt 2012, 1085–1088; Smith, Kim ja Son 2015, 65). Alhaisen koulutustason vuoksi esimerkiksi köyhemmissä valtioissa ilmastohuoli on alhaisempaa (Marquart-Pyatt 2012, 1085–1088). Lisäksi poliittisella ideologialla on merkittävä yhteys ilmastohuoleen. Tutkimusten mukaan vasemmistolaisen politiikan kannattajat ovat keskimäärin enemmän huolissaan ilmastonmuutoksesta kuin oikeistolaisen politiikan kannattajat. (McCright, Dunlap ja Marquart-Pyatt 2016, 351.) Myös ilmastonmuutosdenialistit, eli ilmastonmuutoksen kieltäjät ovat usein oikeistolaisen politiikan kannattajia (Feygina ym. 2010, 332–35; McCright ja Dunlap 2011, 1170). Denialistit ovat myös useammin miehiä kuin naisia (McCright ja Dunlap 2011, 1170; Erkamo 2019, 55). Ilmastohuolen kohdalla sukupuolella on vain hyvin pieni merkitys (Kuittinen ym. 2008, 13). Vaikka ilmastonmuutosdenialistit järjestävät ajoittain näkyvää kampanjointia, heitä on melko vähän, alle kymmenen prosenttia eurooppalaisista (Eurobarometri 2008, 12–37). Joskus myös voimakas ilmastoahdistus voi olla ilmiön kieltämisen taustalla (Pihkala 2018, 248).

Ihmisten huoli ilmastosta ei kuitenkaan näy aina käyttäytymisen tasolla, sillä tutkimusten mukaan ilmastotekoja tehdään vähemmän kuin huolen perusteella voisi odottaa (Fiala 2010; Hakkarainen ja Koskinen 2011). Ilmiötä kutsutaan *motivaatiokuiluksi* (Peeters ym. 2019). Kuilun on todettu olevan erityisen vahva nuorten keskuudessa (Corner ym. 2015, 529–530; Ojala 2008, 778). Motivaatiokuilua on yritetty selittää muun muassa siten, että ihmisten on vaikea ulottaa moraalikäsitteitä kaukaisiin asioihin. Vaikka tässä onnistuisikin, motivaatio toimia voi silti olla alhainen, koska ongelma ei usein ole kovin konkreettinen tai omaa elämää koskettava. (Peeters ym. 2019, 428–429.) Mitä lähemmäksi ongelma tulee ja mitä konkreettisempi se on, sitä helpompi ihmisten on yleensä ryhtyä toimintaan (Wiest, Raymond ja Clawson 2015, 187–198). Ihmisillä on usein myös tapana perustella itselleen, miksi juuri he eivät ole vastuussa. Lisäksi tämänhetkisistä päästöjä tuottavista käytännöistä hyötyminen vähentää motivaatiota toimia toisin. (Gardiner 2006, 397–413.)

Nuorten poliittinen osallistuminen ja etenkin sen puute herättää usein huolta (Komonen 2009, 49–50; Nieminen 2009, 12–20). Esimerkiksi nuorten äänestysaktiivisuus on muita ikäluokkia alhaisempaa (Tilastokeskus 2019). Nuoret eivät ole myöskään innokkaita osallistumaan puolue- tai järjestötoimintaan (Nieminen 2009, 19–20). Tästä huolimatta nuorilla on halu vaikuttaa yhteiskuntaan (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 27; Rubin 1998, 133). He myös pitävät perinteisiä poliittisia vaikuttamiskeinoja tehokkaina, vaikka eivät itse olekaan innokkaita osallistumaan (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 31). Yhtenä syynä tähän innottomuuteen on poliittisen maailman

vieraus. Nuoret suosivatkin ennen kaikkea matalan kynnyksen vaikuttamiskeinoja, kuten vetoomuksien ja kansalaisaloitteiden allekirjoittamista sekä julkaisujen uudelleenjakamista sosiaalisessa mediassa (Lepola ja Kokko 2015, 3–4.) Nuoria ei siis voida tuomita siitä, etteivät he yrittäisi vaikuttaa yhteiskuntaan. Kasvaneen ilmastohuolen ja erityisesti ilmastolakkojen vuoksi on syytä myös epäillä, että nuorten into vaikuttaa aktivismin kautta on kasvamassa. Suomessa toimii monia kansainvälisiä ympäristöjärjestöjä, kuten Greenpeace ja WWF sekä kansallisia, kuten Suomen luonnonsuojeluliitto, joiden toimintaan myös nuoret voivat osallistua. Lisäksi kulutustottumusten muutokset, kuten kirpputorien suosiminen, jätteettömyyteen pyrkiminen eli nollahukka ja kasvisperäisen ruoka ovat suosittuja keinoja vaikuttaa tällä hetkellä (ks. Ängeslävä 2018). Sosiaalisesta mediasta löytyy myös aiheeseen liittyviä ryhmiä, joista voi löytää vinkkejä ja samanmielisiä ihmisiä.

Tarkastelen tässä tutkielmassa 9.-luokkalaisten nuorten näkemyksiä ilmastonmuutoksesta. Tarkoituksena on selvittää, millaisena nuoret kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa. Lisäksi tarkoituksena on tarkastella, miten motivaatiokuilu tulee esille nuorten kertomuksissa: vaikuttavatko esimerkiksi koetut vaikutusmahdollisuudet olevan yhteydessä motivaatiokuiluun, ja onko motivaatiokuilua ensinnäkään havaittavissa nuorten kertomuksissa? Teoreettinen viitekehys on yhdistelmä yhteiskunnallista ja yksilölähtöistä näkökulmaa. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna ilmastonmuutos on kaikkia koskettava uhka, jonka ratkaisemiseen tarvitaan kaikkien yhteistyötä. Giddensiläisittäin ajateltuna yksilö voi omilla toimillaan pienentää omaa hiilijalanjälkeään, yhteiskunnan rakenteilla on suuri merkitys siinä, kuinka helppoa on tehdä ympäristöystävällisiä valintoja (Giddens [1979] 1984). Lisäksi sosioekonomisilla tekijöillä on osuutensa tässä (Marquart-Pyatt 2012, 1085–1088; Smith, Kim ja Son 2015, 65). Nämä seikat ovat eivät kuitenkaan riitä selittämään ilmiötä. Jotta voidaan saavuttaa kokonaisvaltainen käsitys yksilön suhtautumisesta, on syytä ottaa mukaan myös yksilölähtöinen ulottuvuus, joka tässä tarkoittaa motivaatiokuilua selittäviä psykologisia tekijöitä. Tässä tutkielmassa suurin painoarvo on näillä psykologisilla selityksillä, sillä sosiologinen tutkimus ilmastonasenteista on keskittynyt pitkälti sosioekonomisiin selityksiin (ks. luku 3). Otan nämä tutkimustulokset faktoina, joita täydennän motivaatiokuilun psykologisilla selityksillä. Tämä tutkielma on yhdistelmä sekä kulttuurista että käytännöllistä ympäristösosiologiaa. Kulttuurisena voidaan pitää nuorten ilmastonmuutuskäsitysten ja tulevaisuusnäkemysten tarkastelua. Käytännöllistä ympäristösosiologiaa taas on nuorten kokemien vaikutusmahdollisuuksien ja -keinojen tutkiminen, koska näissä pohditaan yhteiskunnallisia ratkaisuja kriisiin. (Valkonen & Saaristo 2010, 7-28.) Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisena ilmiönä ilmastonmuutos näyttäytyy nuorten keskuudessa?

A. Kokevatko nuoret voivansa vaikuttaa ilmastonmuutokseen?

B. Miten kokemus omista vaikutusmahdollisuuksista heijastuu tekoihin?

C. Millaiset vaikuttamisen tavat korostuvat nuorten keskuudessa?

2. Millaisena nuoret näkevät tulevaisuuden?

Koska tarkoituksena on muodostaa monipuolinen käsitys nuorten näkemyksistä, laadullinen sisällönanalyysi on järkevä valinta menetelmäksi. Sisällönanalyysin avulla aineistosta voidaan muodostaa tiivis ja selkeä kuvaus. (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 103–124.) Aineisto on koottu neljästä kysymyksestä muodostuvan kirjoituskutsun avulla. Nämä neljä kysymystä olivat seuraavanlaiset:

Uskotko voivasi vaikuttaa ilmastonmuutokseen? Jos kyllä, niin miten? Jos et, miksi et?

Pyritkö ottamaan ilmaston huomioon arjessa? Miten?

Mikä olisi mielestäsi paras keino torjua ilmastonmuutos?

Uskotko ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteesi? Jos kyllä, miten?

Aineisto on kerätty neljältä eri luokalta, kolmesta eri koulusta. Kolme kouluista sijaitsee kaupunkiseudulla, yksi maaseudulla. Kirjoituskutsuun vastasi yhteensä 71 nuorta.

Tutkielma alkaa ilmastonmuutoksen syiden ja seurausten tarkastelulla. Luvussa kerrataan niin ilmastonmuutoksen seuraukset luonnolle kuin yhteiskunnalle. Luvun lopussa tuodaan esille myös sosiologian merkitys ilmastonmuutoksen tutkimisessa. Kolmannessa luvulla käydään läpi tämän ilmastonmuutosta koskevat asenteet niin kansainvälisellä kuin kansallisella tasolla. Lisäksi selvitetään, poikkeavatko nuorten asenteet vanhempien ikäryhmien asenteista. Luvussa tarkastellaan myös motivaatiokuilun selitysmalleja. Neljännessä luvussa käydään läpi vaikuttamisen keinoja etenkin aktivismin kautta. Samalla tutustutaan muutamaa ympäristöjärjestöön. Tarkoitus on havainnollistaa kenttä, jossa nuorten on mahdollista vaikuttaa. Tämän jälkeen käydään läpi tutkimusasetelma ja siirrytään analyysin tuloksiin. Lopuksi kaikki kootaan yhteen ja pohditaan tutkielman rajoituksia.

2. Ilmastonmuutos ilmiönä

Ilmastonmuutos on vakiintunut termi, kun puhutaan ilmaston lämpenemisestä ja sen yhteydessä tapahtuvista muutoksista elinympäristössämme. Tässä yhteydessä puhutaan usein myös kasvihuoneilmiöstä. Kasvihuoneilmiö tarkoittaa, että tiettyjen kaasujen, pääasiassa hiilidioksidin, määrän lisääntyminen ilmakehässä estää auringonsäteilyn heijastumista takaisin avaruuteen, minkä vuoksi lämpötila maapallolla nousee. Kaasut varastoivat siis lämpöä kasvihuoneiden tavoin. (Euroopan komissio ei pvm.) Kasvihuonekaasuja on ilmakehässä aina luonnostaan ainakin jonkin verran (Stott ym. 2000). Näiden määrän lisäksi ilmasto on muuttunut aikojen saatossa myös muista syistä. Maslov käsittelee tutkimuksessaan (2014) muun muassa Milankovitch-Bergerin teoriaa, jonka mukaan muutokset maapallon kiertoradassa auringon ympäri, maapallon akselin kaltevuus sekä auringon säteilyn vaihteleva määrä ovat yhteydessä maapallon lämpötilaan ja jääkausiin (Maslov 2014, 650–657). Astronomisten tekijöiden lisäksi myös vulkaaninen toiminta voi vaikuttaa ilmastoon (esim. Stott ym. 2000). Näihin luonnollisiin syihin monet antropogeenisen eli ihmisen aiheuttaman ilmastonmuutoksen kieltäjät vetoavat. Tutkijat ovat kuitenkin hyvin yksimielisiä siitä, että viimeaikaisella ihmisten toiminnalla on yhteys ilmastonmuutokseen, sillä uusiutumattomien energianlähteiden käyttö on lisännyt kasvihuonekaasujen määrää merkittävästi. (IPCC 2007).

Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteena on rajoittaa ilmaston lämpeneminen alle kahteen asteeseen. Tällä hetkellä sopimuksen on ratifioinut 189 maata (United Nations ei pvm). Yhdysvaltojen irtautuminen sopimuksesta on herättänyt laajaa huomiota ja lisää muiden valtioiden paineita (ks. Ympäristöministeriö 2019). Vaikka Pariisin ilmastopöytäkirjalla on selvä päämäärä, tämän saavuttaminen on haastavaa, sillä valtioiden välillä on erimielisyyksiä muun muassa toimintatavoissa (esim. Ikävalko ja de Fresnes 2019). IPCC:n vuoden 2018 erikoisraportin mukaan toimet eivät ole riittäviä rajoittamaan ilmaston lämpenemistä 1,5 asteeseen. Sekä 1,5 asteen että kahden asteen lämpötilan nousu vaikuttavat merkittävästi elämään maapallolla. Mikäli ilmaston lämpeneminen

saadaan rajoitettua alle kahteen asteeseen, vaikutukset ovat selvästi pienempiä ja helpommin hallittavissa. (IPCC 2018, 315)

2.1 Ilmastonmuutoksen vaikutukset

Tutkijat ovat luoneet neljä mahdollista tulevaisuusskenaariota päästöjen määrän perusteella. Näistä pahin voi toteutua, jos päästöjä ei yritetä rajoittaa ja ne saavat vapaasti jatkaa kasvuaan. Tällöin ilmaston arvioidaan lämpenevän 3,7 astetta vuoteen 2100 mennessä. Vaihteluväli on kuitenkin suuri, ja lämpötila voi nousta jopa lähes viisi astetta. Keskitason skenaariot kuvaavat tilanteita, joissa päästöjen määrää on saatu rajoitettua, mutta ei kuitenkaan tarpeeksi, joten lämpötila nousee todennäköisesti yli 1,5 asteen ja pahimmillaan kolme astetta. Toivotuimmassa skenaarioissa päästöt on saatu hallintaan ja lämpötilan nousu rajoitettua maksimissaan 1,7 asteeseen vuoteen 2100 mennessä. (IPCC 2014, 60.) Selvää on, että yli kahden asteen lämpötilan nousun seuraukset olisivat katastrofaaliset. Seurauksista mainittakoon esimerkiksi pitenevät ja voimistuvat lämpöaallot ja (hirmu)myrskyt. Monilla alueilla myös kuivuus pahenee. Lisäksi merenpinta lämpenee ja jäätiköitä ja ikirouta-alueita sulaa merkittävästi. Seuraukset ovat sitä pahemmat, mitä enemmän lämpötila nousee. (IPCC 2014, 10–12.)

Ilmastonmuutoksen vaikutuksia on jo nyt havaittavissa. 1980-luvun jälkeen jokainen vuosikymmen on ollut edellistä lämpimämpi. Lämpötila ei ole kuitenkaan noussut tasaisesti, koska lämpöä on varastoitunut välillä meriin. (ilmasto-opas 2017.) 1800-luvun puolivälistä tähän päivään mennessä maanpinnan keskilämpötila on noussut noin puolitoista astetta, kun taas koko maapallon keskilämpötila on noussut hieman alle asteen. Ilmastonmuutoksen vuoksi sateet ovat harventuneet ja kuivakaudet pidentyneet jo ennestään kuivilla seuduilla, kun taas toisilla alueilla sateet ovat lisääntyneet ja voimistuneet. Lisäksi lämpötilan nousu, sademäärän väheneminen ja ihmisen toiminta ovat aiheuttaneet aavikoitumista kuivilla alueilla, kuten Saharan eteläpuoleisella alueella ja Australiassa. (IPCC 2019b, 9.)

Maapallon jään peittämät alueet ovat vähentyneet, jäätiköt kutistuneet ja lumipeite ohentunut ilmastonmuutoksen seurauksena (IPCC 2019a, 6). Merenpinta on noussut suureksi osaksi juuri jäätiköiden sulamisen takia. Lisäksi meriveden lämpölaajeneminen on nostanut merenpintaa. Merenpinta on noussut viime vuosisadan alusta alkaen noin 16 cm. Rannikoiden tilannetta pahentavat trooppiset myrskyt ja sateet sekä erityisen suurten aaltojen lisääntyminen. (IPCC 2019a, 10–11.) Merivesi on myös lämmennyt ainakin 1970-luvulta asti, ja lämpenemisen tahti näyttää kiihtyneen.

Valtamerien pintaosat ovat lämmenneet erityisen paljon. Valtameret toimivat hiilinieluinä, eli ne varastoivat ilmakehän hiilidioksidia, ja kasvavien hiilidioksidipäästöjen vuoksi meriin sitoutuu entistä enemmän hiilidioksidia, mikä on tehnyt pintavesistä happamampia ja pahentanut happikatoa. (IPCC 2019a, 9.)

Ilmastonmuutoksen seuraukset hankaloittavat myös ihmisten elämää monin tavoin. Ne heijastuvat negatiivisesti esimerkiksi ruoantuotantoon sekä veden laatuun ja saatavuuteen. Monien elinkeinojen harjoittaminen muuttuu vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi. Esimerkiksi kalastus vaikeutuu, jos pyydettävä laji häviää. Erityisen vahvasti muutokset vaikuttavat alkuperäiskansojen elämään, sillä esimerkiksi arktisilla alueilla veden laatu on jo nyt laskenut kiihtyvän sulamisen vuoksi. Lisäksi esimerkiksi tulvat, maan- ja lumivyöryt ja tulipalot lisäävät monella alueella asumisen riskejä. Merenpinnan nousun myötä monet ovat myös vaarassa menettää kotinsa. (IPCC 2019b, 25–27.)

Myös viljely kärsii ilmastonmuutoksesta, koska helleaallot ovat lisääntyneet ja sateet taas monin paikoin vähentyneet. Lisäksi satoja uhkaavat tuholaiset ja taudit. (IPCC 2019b, 10.) Toisaalta maankäyttö, kuten viljely, edistää ilmastonmuutosta (IPCC 2019b, 14) ja pilaa luontoa, mikä näkyy esimerkiksi metsäkatona ja eroosiona (IPCC 2019b, 7). Väestö on kasvanut viimeisen sadan vuoden aikana räjähdysmäisesti, joten myös ruokaa on täytyntä tuottaa enemmän, minkä vuoksi kasvihuonekaasujen määrä on kasvanut. Kuitenkin ruoantuotannosta arviolta 20–30 prosenttia päätyy ruokahävikiksi. (IPCC 2019b, 7). Ilmastonmuutoksen edetessä vaikutukset pahenevat ja monilla alueilla ruuan ja puhtaan veden riittävyys tulee olemaan ongelma (IPCC 2019b, 17). Vaikutukset lisäävät myös terveydellisiä ongelmia. Seurauksien epätasainen jakautuminen lisää eriarvoisuutta, ja ongelmat lisäävät myös konfliktien riskiä. (Last ym. 1998, 10; Battaglini ja Scheffran 2011, 27–39.)

2.2 Ympäristösosiologia

Ympäristösosiologinen tutkimus tarkastelee yhteiskunnan ja ympäristön keskinäistä suhdetta ja riippuvuutta, joka on aiemmin jäänyt sosiologisessa keskustelussa vähemmälle huomiolle. Ilmastonmuutoksen aiheuttaman huolen myötä luonnon ja luonnonilmiöiden yhteiskunnallista merkitystä on kuitenkin alettu tiedostaa ja näihin liittyvä tutkimus lisääntynyt. Ympäristösosiologia voidaan jakaa kolmeen erilaiseen näkökulmaan: *Reaalisessa/ekologisessa* ympäristösosiologiassa tarkastellaan, miten muun muassa kulutuksen, talouden, teknologian ja kehityksen muodostamat resurssit ja olosuhteet vaikuttavat yhteiskuntaan. Tämän näkökulman tutkimuksessa selvitetään ilmastonmuutoksen yhteiskunnallisia syitä ja seurauksia. *Kulttuurisessa* ympäristösosiologiassa taas

keskitytään yksilöiden käsityksiin ympäristöongelmista, eli esimerkiksi siihen, miten ideologiat ja elämäntavat vaikuttavat heidän tapoihinsa suhtautua ympäristöön. *Käytännöllinen ympäristösosiologia* etsii ratkaisuja ympäristöön liittyviin ongelmiin yhteiskunnallisesta näkökulmasta. (Valkonen & Saaristo 2010, 7-28.)

Käsitteellä ”ympäristö” (eng. environment) tarkoitetaan sosiologiassa tavallisimmin ihmisiä ympäröivää yhteiskuntaa ja sen kulttuurista ja sosiaalista vaikutusta (yksilön) käytökseen. Ympäristö luontoa tarkoittavassa merkityksessä sen sijaan on perinteisesti ajateltu yhteiskunnan ulkopuoliseksi asiaksi. Ympäristöongelmien tultua myös sosiologiseen keskusteluun, sosiologinen ympäristökäsitys on kuitenkin muuttunut. (Catton ja Dunlap 1979, 244–245.) Ympäristöasiat tulivat sosiologian piiriin perinteisten sosiologisten aiheiden, kuten sosiaalisten liikkeiden kautta. Lisäksi ympäristöongelmien laajuus ja kritiikki sosiologian piittaamattomuudesta ovat pakottaneet ottamaan ympäristöasioita huomioon. Tämän myötä sosiologinen käsitys ympäristöstä on laajentunut. (Catton ja Dunlap 1979, 244–245 ja Catton ja Dunlap 1978; 1980.)

Ympäristösosiologia on melko uusi tutkimusala, sillä se muodostui vasta 1970-luvulla (Brulle ja Dunlap 2015, 16). Kuitenkin jo aiemmin ympäristöasioita oli käsitelty sosiologiassa, mistä hyvä esimerkki on vuonna 1964 perustettu *Rural sociological society (RSS)*. William R. Cattonia ja Riley E. Dunlapia voidaan pitää ympäristösosiologian perustajina ja uranuurtajina (Freudenburg ja Gramling 1989), sillä he ovat 1970-luvulta saakka korostaneet ympäristöasioiden huomioonottamisen tärkeyttä sosiologiassa ja arvostelleet tieteenalaa siitä, ettei se ota ympäristön merkitystä huomioon tutkimuksessa (Catton ja Dunlap 1978; 1980). Brulle ja Dunlap ovat huomauttaneet (2015, 16–17), että sosiologia on merkittävässä asemassa ilmastonmuutoksen ratkaisemisessa, sillä ilmiön juuret ovat yhteiskuntien rakenteissa ja instituutioissa sekä arvoissa ja sosiaalisissa käytännöissä.

Ensimmäinen ympäristösosiologinen teoria oli kuitenkin Allan Schnaibergin *tuotannon ja kulutuksen oravanpyörä* (eng. the treadmill of production) (Valkonen & Saaristo 2010, 7–28.) Schnaibergin mukaan jatkuvaan taloudelliseen kasvuun tähtäävä yhteiskunta ei kyseisen tavoitteen vuoksi kykene ottamaan huomioon luonnon rajallisuutta, minkä vuoksi yhteiskunta tulee ajautumaan ekologiseen kriisiin. Schnaiberg on myöhemmin laajentanut teoriaa paremmin globaalia yhteiskuntaa kuvaavaksi. (Gould, Schnaiberg ja Weinberg 1996, 5–10). Myös Beck (1992, 22–24) kritisoi kapitalistista logiikkaa. Riskit tuottavat voittajia siinä mielessä, että joku voi hyötyä niistä: keksitään (kaupallisia) keinoja tyydyttää ihmisten tarpeet. Tarpeet eivät kuitenkaan koskaan tule täysin tyydytetyiksi, mutta kapitalistinen yhteiskunta pyrkii siihen jatkuvasti keksimällä uusia tarpeita, minkä seurauksena se

samalla luo riskejä. Yhteiskunta siis reagoi riskeihin (nälkä, sairaudet, turvattomuus) kaupallisesti, mutta luo samalla lisää riskejä (ylikulutus, luonnon tuhoutuminen). (mt. 1992, 22–24.)

Ulrich Beckin (1992) teos riskiyhteiskunnasta vaikutti merkittävästi ympäristösosiologiaan. Beckin teos on hahmotelma yhteiskunnasta, jota erilaiset ympäristöriskit hallitsevat, ja pohdintaa tällaisen yhteiskunnan tulevaisuudesta. Beck (1992, 22–24) kuvailee riskiyhteiskuntaa siten, että riskit ovat muuttaneet muotoaan. Siinä missä ne ennen olivat paikallisia ja monesti myös henkilökohtaisia, nykyisiä eivät rajoita maantieteelliset rajat tai edes aika, ne ovat globaaleja riskejä, jotka uhkaavat niin nykyisiä kuin tuleviakin sukupolvia. Hyviä esimerkkejä tällaisista riskeistä ovat esimerkiksi ydinaseiden uhka ja ilmastonmuutos. Riskien hallinnan myötä jälkimodernissa yhteiskunnassa yhä useammat, myös henkilökohtaiset, asiat ovat politisoituneet. Tässä asiassa keskeinen rooli on ollut myös sosiaalisilla liikkeillä, sillä ne ovat aktiivisesti nostaneet henkilökohtaisia asioita poliittiseen keskusteluun (ks. luku 4.1). Kun riskien tuhovoima on näin suuri, niistä tulee yhteiskunnan ja historian dominoivia voimia, ja ne ovat siksi myös politiikan keskiössä. Tämä ei silti tarkoita, että ne pystyttäisiin helposti ratkaisemaan tai ehkäisemään. (mt. 1992, 22–24). Globaalien tason riskit vaativat globaalia yhteistyötä ja hallintaa, mikä ei ole helposti toteutettavissa, kuten esimerkiksi ilmastokokousten yhteydessä on käynyt ilmi (Ympäristöministeriö 2019). Lisäksi yksi syy, miksi esimerkiksi ilmastolle haitallinen toiminta voi helposti jatkua on se, että oikeastaan kenelläkään ei ole vastuuta. Vastuun pakoilu on helppoa, kun ketään ei työnjaoltaan erittäin eriytyneessä yhteiskunnassa voi laittaa vastuuseen, kun kaikki toimivat osana systeemiä ja siihen liittyviä normeja (Beck 1992, 33).

Beckin mukaan riskiyhteiskunta vahvistaa eriarvoisuuksia, mutta tietyissä tilanteissa ne myös menettävät merkityksensä (1992, 21-24). Vaikka riskit ovat globaaleja, ne eivät kosketa samalla tavalla kaikkia, sillä usein jo valmiiksi heikommassa asemassa olevat kärsivät niistä eniten. Esimerkiksi lisääntyvä kuumuus ja kuivuus vaikeuttavat ruuantuotantoa eniten jo valmiiksi köyhemmillä ja kuivemmilla alueilla kanssa (ks. luku 2.1). Korkeammin koulutetut ja varakkaat ovat paremmin suojassa työttömyydeltä, heillä on varaa laadukkaampaan terveydenhuoltoon ja parempiin asuntoihin. Pahimpien riskien toteutuessa näillä ei enää kuitenkaan ole merkitystä, sillä esimerkiksi mitä enemmän lämpötila tulevaisuudessa nousee, sitä pahempaa ovat kuivuus, nälänhätä, pakolaisuus ja uusien sairauksien leviäminen (ks. luku 2.1). Lisäksi monet ilmastonmuutoksen paikalliset seuraukset vaikuttavat välillisesti myös globaalilla tasolla. Esimerkiksi metsien muutosten myötä (mm. lajikato) niiden arvo laskee, mikä taas vaikuttaa metsien omistajiin. Ilmiötä kutsutaan *Bumerangi-efektiksi*. (mt. 1992, 21-24.) Sen lisäksi, että myöhäisen modernin yhteiskunnan riskit

eivät piittaa luokkaeroista, ne synnyttävät uusia eriarvoisuuden rakenteita. Kun aiemmin eriarvoisuudet on ollut merkittävintä kehittyneiden ja kehittyvien maiden välillä, nyt ne näkyvät selvemmin myös kehittyneiden valtioiden sisällä. (mt. 1992, 36-37). Edellä mainittujen seikkojen vuoksi Beck pitää riskiyhteiskuntaa kaoottisena yhteiskuntana, jossa poikkeusoloista on tulossa uusi normi. (Beck 1992, 22-24).

2.2.1 Ympäristösosiologinen tutkimus Suomessa

Ympäristösosiologista tutkimusta on tehty myös Suomessa noin 1970-luvulta lähtien (Massa 1998, 7–11). Esimerkiksi Timo Järvikoski ja Ilmo Massa ovat vaikuttaneet suomalaisen ympäristösosiologian kentällä sen alkuajoista lähtien: Ilmo Massa on esimerkiksi nostanut esiin yksilötason näkökulmaa Arkielämän ympäristöpolitiikka -hankkeen avulla (Haverinen ja Massa 2001). Hankkeen seurauksena julkaistiin esimerkiksi Ahosen ja Massan toimittama (2006) *Arkielämän ympäristöpolitiikka* -teos. Arjen ympäristöpoliittinen tutkimus käsittää ennen kaikkea elämäntapojen tutkimisen. Tämä käsittää arjen toimien ja ihmisten suhtautumisen sekä kulutuksen tarkastelun (Ahonen ja Massa 2006, 9–13). Yksilötason valintojen ja asenteiden tutkiminen tekee ympäristöongelmien yhteiskunnallisesta tutkimuksesta kokonaisvaltaisempaa, sillä kansalaisten näkemykset ja kokemukset auttavat tekemään oikeanlaisia ympäristöä koskevia päätöksiä (mt. 2006, 9–13). Järvikoski on ympäristökysymyksissä keskittynyt ennen kaikkea paikallisiin ympäristöongelmiin (ks. 1975; 1979; 1981). Myös Jarno Valkosta voidaan pitää merkittävänä nimenä suomalaisen ympäristösosiologian kentällä, sillä hän on toimittanut esimerkiksi *Ympäristösosiologia*-teoksen (2010), jossa esitellään tärkeimmät ympäristösosiologiset teoriat. Tutkimuksissaan Valkonen on keskittynyt paljon jätteiden merkitykseen (esim. 2017; Pyyhtinen ja Valkonen 2019; Valkonen 2018).

Tutkijat Jussi T. Eronen, Emma Hakala, Paavo Järvensivu, Karoliina Lummaa, Ville Lähde, Antti Majava, Tero Toivanen ja Tere Vadén selvittävät globaalien ympäristö- ja resurssiongelmien vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan (Bios-tutkimusyksikkö ei pvm). Tutkimusten taustalla toimii ajatus ekologisesta jälleenrakennuksesta, eli uudenlaisesta yhteiskunnasta, joka ei ole riippuvainen fossiilisista polttoaineista ja jossa ihmisten toiminta ei ylikuormita maapallon resursseja. Kyseessä on siis merkittävä rakenteellinen muutos, jota usein verrataan sota-aikojen tasoiseen yhteiskunnan jälleenrakennukseen. (BIOS 2019.) Bios-tutkimusryhmän artikkeleissa on hyvin usein käytännöllinen näkökulma, kuten myös tässä tutkielmassa. Näissä tutkimuksissa paino on kuitenkin nimenomaan rakenteellisissa muutoksissa, ei niinkään yksilötasolla. Esimerkiksi Järvensivu on tarkastellut yhteiskuntien kulttuurista riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja niistä irti pääsemistä

(2017). Paavo Järvensivu ja Tero Toivanen myös pohtivat ekologisen jälleenrakennuksen vaikutuksia työelämään tarkoituksenaan todistaa, että ekologisesti kestävä yhteiskunta ei tarkoita, että työpaikat katoavat (2018). Hakala ym. (2019) taas ovat kritisoineet pohjoismaista turvallisuus- ja ulkopolitiikkaa liian kapeasta näkökulmasta, sillä se ottaa ilmastonmuutoksen riskit liian kapeasti huomioon ja keskittyy lähinnä ilmastonmuutoksen mahdollisesti aiheuttamiin konflikteihin. (2019, 1–2). Heidän mukaansa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen edellyttää nykyistä kokonaisvaltaisempaa näkökulmaa (Hakala ym. 2019, 10).

Yrjö Haila on muun muassa pohtinut yhteiskunnan ja luonnon välistä suhdetta, ja hänen mukaansa (2003, 171–205) emme voi määrittellä luonnon ja yhteiskunnan rajaa, koska olemme rajalla itse. Kulttuuri on ihmisten luomaa, mutta luonto määrittää kulttuuriin liittyviä paikallisia olosuhteita merkittävästi. Lisäksi tarkastelemme luontoa omasta kulttuuristamme käsin. Luonto on siis osa kulttuurin syntyprosessia, ihminen on osa luontoa ja ihminen toimii näiden välillä, niiden yhteytenä. Luonto on siis läsnä kaikkialla. (Haila 2003, 171–205). Hailan käsitys mukailee Beckin kuvausta yhteiskunnallistuneesta luonnosta. Beckin mukaan ([1988] 1990, 63–67) luontoa ei voi erottaa yhteiskunnasta, koska ne ovat hyvin tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään. Ihmisten toiminta näkyy lähes kaikkialla luonnossa, ja koskematon luonto saattaa olla poliittisten säädösten avulla suojeltu, jolloin sekin on sidoksissa yhteiskuntaan. Käsitämme luonnoksi myös ”keinotekoisien” luonnon, kuten puistot, jotka ovat ihmisten luomia. Lisäksi yhteiskunnan ongelmat ja luonnon ongelmat vaikuttavat aina myös toiseen, joten erottelu ei ole tässäkään mielessä järkevää. (Beck [1988] 1990, 63–67.)

Ville Lähde ja Yrjö Littunen ovat pohtineet ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta eettisestä näkökulmasta. Heidän mukaansa teemme jatkuvasti rajanvetoja sen suhteen, mikä kuuluu ihmisten eettisen harkinnan piiriin ja miten eri eliöihin tulee suhtautua (Littunen ja Lähde 2001, 227–230). Kaikkia eliöitä ei pidetä samanarvoisina, sillä esimerkiksi hyttysen tappamista ei yleisesti ottaen pidetä kovin moraalittomana. Sen sijaan tuotantoeläinten julmaa kohtelua pidetään vääränä, ja aihe onkin ollut viime aikoina esillä mediassa (esim. Kokkonen 2014; Nykänen 2020), lisäksi kasvissyönnin suosio lisääntynyt (Ängeslävä 2018). Tätä toisten lajien eettistä huomioonottamisen piiriä kutsutaan eettiseksi kehäksi (Littunen ja Lähde 2001, 227–230). Siihen kuuluvien lajien neuvottelua taas voidaan kutsua normatiiviseksi järjestämiseksi, sillä kuten edellä mainittiin, eri olioita huomioidaan eri tavalla ja niiden tarpeiden tärkeyttä huomioidaan tilannekohtaisesti. Näillä rajanvedoilla on myös merkittävä vaikutus siihen, mihin asioihin keskitymme ympäristönsuojelussa. (mt., 227–230.)

3. Asenteet

Haila ja Lähde (2003, 11–12) kertovat, että ”ympäristöherätys” alkoi 1960-luvulla, kun tiedotusvälineissä raportoitiin erilaisista luontoa saastuttavista katastrofeista, kuten öljytankkereiden haaksirikoista. Uutisointi vaikutti merkittävästi ihmisten asenteisiin, ja monet alkoivat uutisoinnin myötä kantaa aiempaa enemmän huolta ympäristöstä. Samalla alettiin myös pohtia, miten ympäristökatastrofit mahdollisesti vaikuttavat yhteiskunnan tulevaisuuteen. Paine kohdistui ennen kaikkea päättäjiin, minkä vuoksi ympäristö nousi poliittiselle agendalle ja ympäristönsuojelusta vastaavat elimet tulivat osaksi monen valtion hallintokoneistoa. Ympäristönsuojelu nousi myös kansainvälisen politiikan asialistalle, kun YK järjesti ensimmäisen ympäristökongressin Tukholmassa 1972. Näihin aikoihin alettiin puhua myös kestävästä kehityksestä. (Haila ja Lähde 2003, 11–12.) Ympäristöherätyksen jälkeen ympäristönsuojelu kehittyi esimerkiksi Suomessa ja vakiintui yhteiskunnalliseksi toiminnan alaksi. (Haila 2001, 21–22.)

Ihmisten suhtatumista ympäristöongelmiin on tutkittu noin 1970-luvulta asti (Marquart-Pyatt 2012, 1088). Yleisesti ottaen huolestuneisuus on lisääntynyt muutaman viime vuosikymmenen aikana kasvanut, vaikkakin epätasaisesti (Capstick ym. 2015, 43–47; Eurobarometri 2019, 5). Myös tietoisuus ilmastonmuutoksesta, on lisääntynyt viime vuosikymmenien aikana (Poortinga ym. 2018, 4; Halady ja Rao 2009, 9; Kuittinen ym. 2008, 17–18). Tietoisuus ilmastonmuutoksesta ja huoli siitä eivät aina ole kuitenkaan suoraan yhteydessä toimintaan, sillä motivaatio on usein alhainen (luku 3.3). Niin kutsutut vihreät arvot ovat usein yhteydessä ympäristöystävälliseen käytökseen, mutta asia ei ole näin mustavalkoinen. Ympäristöstä kiinnostuneen ihmisen hiilijalanjälki ei välttämättä jää erityisen pieneksi, esimerkiksi silloin, kun hän matkustelee paljon. Lisäksi ympäristöasioihin välipitämättömästi suhtautuvan teot voivat olla yllättävän ympäristöystävällisiä esimerkiksi vähäisten tulojen vuoksi. Vihreä kuluttaja ei näin ollen ole yksinkertainen käsite, johon voisi helposti luokitella vain ympäristötietoiset ja -myönteiset kuluttajat. (Ahonen 2006, 72–73.)

3.1 Asenteet maailmalla

Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna huoli ilmastosta on suurinta Skandinaviassa, Sveitsissä ja Kanadassa. Lisäksi monissa läntisen Euroopan maissa, kuten Suomessa ja Saksassa, huoli on melko

suurta. Aasiassa huoli on suurta erityisesti itä-Aasian maissa, kuten Japanissa ja Etelä-Koreassa. Tällä alueella huoli on suunnilleen samalla tasolla Pohjois- ja Länsi-Euroopan valtioiden kanssa. Globaalissa vertailussa huolestuneimpien joukkoon kuuluu myös Uusi-Seelanti. (Smith, Kim ja Son 2017, 67.) Yhdysvallat erottuu länsimaiden joukosta valtiona, jossa ilmastohuoli on melko vähäistä (Smith, Kim ja Son 2015, 77; McCright ym. 2016, 185–186). Itä-Euroopan entisissä sosialistisissa valtioissa huoli on taas vähäisintä. Melko vähän ilmastohuolta on myös Etelä-Amerikan valtioissa, kuten Meksikossa ja Argentiinassa. (Smith, Kim ja Son 2017, 67.) Yleisesti ottaen köyhemmissä valtioissa huoli näyttää olevan vähäisempää (Marquart-Pyatt 2012, 1085–1088; Smith, Kim ja Son 2017, 67). Koska köyhemmissä valtioissa ilmastohuoli on yleensä vähäisempää (Marquart-Pyatt 2012, 1085–1088; Smith, Kim ja Son 2017, 67), välillä on jopa ajateltu, että köyhemmissä valtioissa ei juurikaan edes pohdita ilmastoasioita (Dunlap ja York 2008, 551). Tämä ei kuitenkaan pidä paikkansa, sillä ihmisten on todettu olevan huolissaan ilmastosta myös köyhemmissä maissa, erityisesti silloin, kun heidän elantonsa on riippuvainen saatavilla olevista luonnonvaroista. (Dunlap ja York 2008, 551.)

Eurooppalaisten usko, että ilmastonmuutos todella tapahtuu, näyttää olevan yleisesti ottaen vahva, sillä vähintään hieman vajaa 90 prosenttia maiden kansalaisista uskoi, että ilmasto on todennäköisesti tai varmasti muuttumassa. Suunnilleen yhtä moni uskoi, että ilmastonmuutos on ainakin osittain ihmisen aiheuttamaa. Huolestuneisuus se sijaan on huomattavasti vähäisempää. Reilu kaksi kolmasosaa eurooppalaisista uskoi vakaviin seurauksiin. (Poortinga ym. 2018, 4.) Vain kolmasosa eurooppalaisista on erittäin huolissaan ilmastonmuutoksesta. Eurooppalaiset vaikuttavat siis uskovan olevansa suhteellisen turvassa ilmastonmuutoksen seurauksilta. Eniten huolissaan ovat portugalilaiset, espanjalaiset ja saksalaiset. Vähäisintä huoli on monessa Itä-Euroopan maassa. (mt., 6–7.) Suhtautuminen fossiilisten polttoaineiden verotuksen nostoon jakaa eurooppalaisia melko selvästi kahtia hieman alle puolen kannattaessa niitä (mt., 12). Pohjoismaalaiset ovat myötämielisimpiä fossiilisten polttoaineiden verotukselle. Sen sijaan valtioiden tuki uusiutuvien energianlähteiden lisäämiseksi saa eurooppalaisilta paljon kannatusta (mt., 13).

Vaikka vähemmistö eurooppalaisista on erittäin huolissaan ilmastonmuutoksesta, se nostetaan kuitenkin yleisesti ottaen vakavimpien globaalien uhkien joukkoon. Vaikka näin on ollut jo pitkään, huoli ei ole noussut kuitenkaan tasaisesti, vaan se on ollut aaltoilevaa. Eurobarometrissä (2019, 5) lähes neljäsosa eurooppalaisista piti ilmastonmuutosta vakavimpana globaalina ongelmana. Vuonna 2019 tätä mieltä oli useampi kuin kertaakaan vajaan kymmenen vuoden aikana (mt. 2019, 5). 2010-luvulla huolestuneisuus on noussut tasaisesti, mutta ennen tätä vuonna 2007 huolestuneisuus

vaikuttaa olleen vielä suurempaa. Vuonna 2007 kysely toteutettiin tosin hieman eri tavalla, joten vastauksia ei voi suoraan verrata. (Eurobarometri (2007, 9.) 2000-luvun loppupuolella huoli kuitenkin hieman laski, ennen kuin lähti uudelleen nousuun 2010-luvun puolella (Eurobarometri 2008).

Tällä hetkellä Ruotsissa ollaan selvästi eniten huolissaan ilmastonmuutoksesta. Listan kärjessä ovat myös Tanska, Malta ja Suomi. Lisäksi Saksassa ja Iso-Britanniassa noin kolmasosa pitää ilmastonmuutosta vakavimpana globaalina ongelmana. Ero Ruotsiin on kuitenkin huima, sillä ruotsalaisista puolet nostaa ilmastonmuutoksen vakavimmaksi uhaksi. Myös Eurobarometrin tutkimuksessa Itä-Euroopan maissa ilmastonmuutos herättää vähiten huolta. (Eurobarometri 2019, 7.) Mielenkiintoista on, että siinä missä Poortingan ym. ESS (European social survey) -aineistoon perustuvassa tutkimuksessa (2018, 6) portugalilaiset ja espanjalaiset vaikuttavat olevan hyvin huolissaan ilmastonmuutoksesta, he eivät ole sitä eurobarometrin mukaan (2019, 7). Syynä tähän saattaa olla erilainen kysymyksen asettelu, sillä eurobarometrissä vastaajia pyydettiin vertailemaan useita globaaleja uhkia (Eurobarometri 2019), kun taas ESS-aineistossa tarkastellaan näkemyksiä ilmastonmuutoksesta ja energiasta (Poortinga 2018). Yleisesti ottaen tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että läntisessä Euroopassa, erityisesti pohjoismaissa, ollaan huolestuneimpia ilmastonmuutoksesta, kun taas itäisessä Euroopassa huolestuneisuus on selvästi vähäisempää (esim. Eurobarometri 2019; Poortinga ym. 2018).

Sosioekonomisilla tekijöillä on todettu olevan vaikutusta asenteisiin. Köyhemmissä valtioissa esimerkiksi koulutustaso on melko alhainen, minkä vuoksi myös tietoisuus ympäristöongelmista on vähäinen. (Marquart-Pyatt 2012, 1085–1088; Smith, Kim ja Son 2015, 65.) On myös huomattu, että koulutus yhdessä lähelle tulevan uhan kanssa vaikuttaa selvästi asenteisiin. Tästä hyvä esimerkki on Japani, jonka pinta-ala vähenee merkittävästi, mikäli merenpinta nousee ilmastonmuutoksen myötä. Japanissa on myös korkea koulutustaso, ja näiden myötä huoli ilmastonmuutoksesta on suuri. Sen sijaan Filippiineillä, jossa on selvästi matalampi koulutustaso mutta jossa myös merenpinnan nousulla olisi merkittävä vaikutus, huoli ei ole kovin suurta. (Smith, Kim ja Son 2015, 63–66.) Jonkin verran vaikutusta on myös iällä ja sukupuolella, sillä nuoret naiset ovat pitävät miehiä hieman useammin vakavana ongelmana. Kovin merkittävästä erosta ei kuitenkaan ole kyse. (Eurobarometri 2019, 26.) Ideologialla sen sijaan on todettu olevan erittäin suuri yhteys ilmastoasenteisiin. Erityisesti Yhdysvalloissa kansa on jakaantunut voimakkaasti kahtia ilmastohuolen suhteen, mihin vaikuttaa suurelta osin poliittinen suuntautuminen. Demokraattien keskuudessa ilmastohuoli selvästi suurempaa kuin republikaanien keskuudessa. (Dunlap ja McCright 2016, 178; Hamilton 2011, 238.) Sama on havaittu myös esimerkiksi Euroopassa. Vasemmalle suuntautuvan politiikan kannattajat

ovat yleensä enemmän huolissaan ilmastosta kuin oikealle suuntautuvan politiikan kannattajat (Dunlap, Marquart-Pyatt ja McCright 2015, 351). Itä-Eurooppa on kuitenkin poikkeus tässä suhteessa, sillä vasemmistolaisen politiikan kannatus yhdistetään tyypillisesti muutoshalukkuuteen, mutta Itä-Euroopan entisissä sosialistisissa maissa näin ei ole. Näissä entisissä sosialistisissa maissa vasemmistolaisuus on historiallisen taustan vuoksi erilaista. (Dunlap, Marquart-Pyatt ja McCright 2015, 344.)

3.2 Ilmastoasenteet Suomessa

Ilmastonmuutos, sen vaikutukset ja torjunta nousivat koko kansan huolenaiheeksi 2000-luvun alussa (Kuittinen ym. 2008). Valtaosa suomalaisista piti tuolloin ilmastonmuutosta erittäin tai melko vakavana ongelmana (Ekholm ym. 2007, 14-15). Lähes kaikki olivat myös sitä mieltä, että ilmastonmuutoksen vastaisiin toimiin pitäisi ryhtyä välittömästi (mt. 2007, 55). Alle puolet kuitenkin uskoi, että tehokkaita keinoja otettaisiin lähivuosina käyttöön (mt., 58). Tietoisuus ilmastonmuutoksen syistä, seurauksista ja torjuntakeinoista oli myös melko hyvää jo tuolloin (Kuittinen ym. 2008, 17–18). Tulokset tästä ovat kuitenkin hieman ristiriitaisia, sillä Ajatuspajan selvityksen mukaan (2007, 26) vain puolet suomalaisista koki tuolloin olevansa melko hyvin perillä ilmastonmuutokseen liittyvistä asioista. Kuitenkin hieman yli puolet koki, että tiedotuksen laatu on ollut ainakin melko hyvää. (Ekholm 2007, 29).

Huoli on edelleen korkealla. Muiden Pohjoismaiden ja Länsi-Euroopan tavoin usko ihmisen aiheuttamaan ilmastonmuutokseen on Suomessa korkea, sillä yli 90 prosenttia uskoo tähän (Poortinga 2018, 4). Vaikka pahimmat ilmastonmuutoksen aiheuttamat ympäristölliset vaikutukset eivät ulotu Suomeen ainakaan heti (ks. luku 2.1), reilusti yli kaksi kolmasosaa suomalaisista uskoo, että ilmastonmuutoksen vaikutukset tulevat olemaan vakavia (Poortinga 2018, 4; Dufva 2019, 11). Monet pelkäävät ilmastonmuutoksen vaikuttavan negatiivisesti ennen kaikkea turvallisuuteen, mutta myös talouteen (Ilmastobarometri 2019). Ylipäänsä suomalaiset näkevät ilmastonmuutoksen vaarallisempana ilmiönä nyt kuin 2000-luvulla (Riekkö 2015, 51). Ilmastobarometrin (2019) mukaan suomalaiset toivovat valtiolta ja Euroopan Unionilta merkittäviä toimia ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi. Myös Energiateollisuuden teettämässä kyselyssä (2017) kävi ilmi, että valtaosa suomalaisista pitää poliittisia päätöksiä yhtenä tärkeimpänä keinona ilmastonmuutoksen torjumisessa. Näkemykset valtion roolista olivat samansuuntaisia jo ennen 2010-lukua, jolloin suuri osa suomalaisista korosti kansainvälisen yhteistyön ja päästöjä rajoittavien sopimusten merkitystä ilmastonmuutoksen torjunnassa. Lisäksi teknologian kehittämistä pidettiin tärkeänä. (Kuittinen ym. 2008, 19.) Erityisen ratkaisevina pidetään kuitenkin Yhdysvaltojen ja suurten kehittyvien talouksien,

kuten Kiinan toimia (Ekholm ym. 2007, 61). Vaikuttaa siltä, että suomalaiset ovat vastaanottavaisia myös sellaisille päätöksille, joista saattaa koitua taloudellisia menoja heille itselleen. Jopa puolet suomalaisista kannattaa verotuksen nostamista ilmastolle haitallisille asioille, kuten fossiilisille polttoaineille ja eläinperäisille tuotteille. Kolmasosa suhtautuu myönteisesti myös uusien bensiini- ja dieselkäyttöisten autojen myynnin kieltämiseen vuonna 2030. Valtaosa on sitä mieltä, että päästöjen aiheuttajan tulee myös maksaa niistä. (Ilmastobarometri 2019.) Verrattuna muihin Euroopan valtioihin, suomalaiset ovat muiden pohjoismaalaisten tavoin selvästi myötämielisempiä verojen kiristysten kaltaisille ilmastotoimille (Poortinga ym. 2018, 14). Kuitenkin suomalaiset vaikuttavat olevan hieman aiempaa innottomampia maksamaan korkeampaa hintaa energiasta päästöjen hillitsemiseksi. Uusiutuvan energian osuuden lisäämistä kuitenkin toivotaan, ja myös valtiolta toivotaan tukea tähän. (Energiateollisuus 2017.) Tässä asiassa suomalaiset ovat hyvin samaa mieltä muiden eurooppalaisten kanssa (Poortinga ym. 2018, 13).

Vaikka suomalaiset korostavat päättäjien roolia, erityisesti kansainvälisellä tasolla, valtaosa on myös itse valmis tekoihin (Kuittinen ym. 2008, 21). Ilmastobarometrin mukaan (2019) hieman yli puolet suomalaisista on vähentänyt sähkönkulutustaan. Melkein puolet myös kertoo kuluttavansa vastuullisemmin ja miettii tarkemmin ostosten tarpeellisuutta. Monet ovat myös kiinnittäneet huomiota liikkumisen ympäristövaikutuksiin ja esimerkiksi vähentäneet autoilua ja lentämistä. Valmiudesta tekoihin kertoo myös se, että kansalaiset ovat valmiita hyväksymään itselleen kustannuksia aiheuttavia päätöksiä. (Ilmastobarometri 2019.) Vaikka suomalaiset ovat valmiita tekoihin, yli puolet kuitenkin pitää vaikutusmahdollisuuksiaan melko vähäisinä. Toisaalta vain harva ei usko mahdollisuuksiinsa ollenkaan, ja vajaa kolmasosa uskoo voivansa vaikuttaa paljonkin. (Dufva 2019, 11.) Lisäksi monet uskovat itse tekevänsä kanssaeläjiään enemmän (Kuittinen ym. 2008, 21). Vaikuttaa siltä, että monet pelkäävät tekevänsä turhaan töitä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Asenteiden välillä ei ole suuria eroja esimerkiksi sukupuolen tai puoluekannan mukaan (Kuittinen ym. 2008, 13). Tosin kansainvälisen trendin tavoin myös Suomessa esimerkiksi korkeakoulutetut, hyvin toimeentulevat ja naiset vaikuttavat ottavan ilmaston huomioon muita useammin. Lisäksi vasemmistolaisen politiikan kannatus on yhteydessä ympäristöystävälliseen käytökseen. (Ilmastobarometri 2019.)

3.2.1 Nuoret ja ilmasto

Nuorten huoli ilmaston lämpenemisestä on noussut viime aikoina julkiseen keskusteluun, kun nuoret ovat ottaneet aktiivisen toimijan roolin ilmaston pelastamiseksi ruotsalaisen Greta Thunbergin innoittamana. Thunberg aloitti *Fridays for future* -nimiset ilmastolakot vuoden 2018 elokuussa ja on tämän jälkeen muun muassa pitänyt puheita kansainvälisissä ilmastokokouksissa (Berner 2019; *fridaysforfuture* ei pvm). Vuoden 2018 jälkeen Thunbergin innoittama ilmastolakko on levinnyt yli sataan maahan ja parhaimmillaan kerännyt yli miljoona ihmistä yhteen paikkaan osoittamaan mieltä ilmaston puolesta (Kerttula ja Kokkonen 2019). Tällä hetkellä nuorista lähes 70 prosenttia pitää ilmastonmuutosta erittäin merkittävänä uhkana yhteiskunnalle (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 65). Nuorten huoli ilmastosta on kuitenkin melko uusi ilmiö, sillä ennen 2010-lukua nuoret olivat muuta väestöä selvästi vähemmän huolissaan ympäristöstä. Samoin nuorten piittaamattomuus ympäristöstä kasvoi muuta väestöä nopeammin. Nuoria on myös kuvailtu melko negatiiviseen sävyyn joukkona, jonka toimintaa ohjaavat pitkälti hedonistiset arvot. (Puohiniemi 2011, 31-48.) Vielä 1990-luvun loppupuolella alle puolet nuorista piti ilmastonmuutoksen torjumista Euroopan Unionin tärkeimpänä tehtävänä (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 65).

Nuorten kohdalla on havaittavissa selkeä kuilu ilmastotoimien ja huolen välillä. Vaikka nuoret vaikuttavat olevan välillä jopa aikuisia enemmän huolissaan ympäristöstä, se näkyy heidän toimissaan muuta väestöä vähemmän (Ojala 2008, 778; Corner ym. 2015, 529–530). Nuoret ovat sitä mieltä, että ympäristö kannattaa ottaa huomioon omassa toiminnassaan, vaikkei uskoisikaan muiden toimivan samoin (Myllyniemi 2016, 81). Käsittelen tämän kuilun mahdollisia syitä seuraavassa luvussa. Nuoret myös painottavat vahvasti ilmastonmuutoksen torjunnan olevan päättäjien vastuulla (Corner ym. 2015, 529–530). Sama viesti korostuu myös tämän hetkisissä ilmastolakoissa. Luottamus poliitikkoihin ilmastonmuutoksen torjunnassa ei kuitenkaan ole erityisen suurta (Corner ym. 2015, 529–530; Mehtäläinen, Niilo-Rämä ja Nissinen 2017, 58). Kuitenkin luottamus moniin yhteiskunnallisiin instituutioihin, kuten oikeuslaitokseen ja Puolustusvoimiin, on noussut viime vuosina. Tosin luottamus poliitikkoihin on hieman laskenut. (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 79.)

3.3 Ilmastoasenteisiin ja -käyttäytymiseen vaikuttavat tekijät

Yksilön valmiutta ympäristötekoihin voidaan tarkastella sekä makro- että mikrotasolla. Perinteisessä näkemyksessä rakenteet nähdään hyvin jäykkinä ja yksilöiden toimintaa vahvasti rajoittavina. (ks. Baber 1991, 224–225). Giddens kuitenkin korostaa yksilön ja rakenteiden vuorovaikutusta. Hänen

mukaansa rakenteita ja yksilöä ei ole järkevää ajatella toisistaan erillisinä. Siinä missä rakenteet asettavat kehykset yksilön käytökselle, yksilöt myös muokkaavat rakenteita ja normeja (Giddens [1979] 1984). Giddens kuvailee tätä makro- ja mikrotason vuorovaikutusta *rakenteistumisena* (mt., 109–110). Vallitsevat rakenteet muodostuvat vakiintuneista käytännöistä ja niiden luomista mahdollisuuksista (mt., [1979] 1984, 109–110). Yksilöt toimivat näiden rakenteiden asettamien mahdollisuuksien mukaan ja samalla uusintavat niitä. He kuitenkin myös muokkaavat niitä, ja rakenteet määrittelevät osittain sen, miten uudistaminen tapahtuu. (mt., 117–120.) Järjestelmästä rakenteet eroavat Giddensin mukaan siten, että järjestelmä on kokonaisuus, jossa rakenteiden muodostamat vuorovaikutukset ja käytännöt tulevat ilmi ([1979] 1984, 105–112; 1981, 26).

Yksilöiden rakennetason toimijuutta ei siis tule tarkastella siten, että yksilöt ovat vain olosuhteidensa vankeja (Baber 1991, 222). Giddensin teorian valossa yksilön toiminnan tarkastelu pelkästään vallitsevien rakenteiden perusteella myös vähättelee yksilöiden merkitystä yhteiskunnallisina toimijoina (Giddens [1979] 1984, 120–121; Baber 1991, 220). On siis järkevää ottaa huomioon myös muita yksilön toimintaa selittäviä tekijöitä. Tämän tutkielman kontekstissa nämä yksilökohtaiset selitykset tarkoittavat motivaatiokuilua selittäviä psykologisia tekijöitä. Tarkastelen näitä psykologisia tekijöitä yhteiskunnallisesta näkökulmasta kulttuuriin sidoksissa olevina ilmiöinä.

Sosiaalisen dilemman teoria (Heiskanen 2011, 49–61) havainnollistaa hyvin mikro- ja makrotason yhteenkietoutuneisuutta. Teorian mukaan pelko siitä, tekevätkö kansaeläjät oman osuutensa ilmaston hyväksi, voi muodostaa eräänlaisen oravanpyörän, jossa hyödyllisiä ympäristötekoja ei tehdä, koska pelätään, että ne ovat turhia, koska tarpeeksi moni ei osallistu. Tällöin yhä useampi jättääkin teot tekemättä. Ympäristöteot voisivat siis lisääntyä, jos ympäristöystävälliset teot olisivat helpoin tapa toimia, ja yhteiskunnan rakenteet kannustaisivat niihin (Heiskanen 2011, 49–61.) Myös tiedolla on suuri merkitys siinä, tarttuvatko ihmiset toimeen. Siihen, miten hyvin ihmiset tietävät ongelmasta, vaikuttaa niin yksilön kyky käsitellä tietoa kuin se, miten tietoa on tarjolla. Beckin mukaan kansalaisten käsitykset riskeistä riippuvatkin siitä, mitä kerrotaan ja miten, sekä kuinka helposti tieto on saatavilla. (Beck 1992, 21–24.) Ihmisten voi siis olla vaikea toimia ympäristöystävällisesti, jos heillä ei ole tietoa tarpeeksi. Lisäksi jos on paljon ristiriitaista tietoa, on vaikea olla varma, minkä tiedon valossa toimia. Oikean tiedon valinta taas edellyttää lähdekritiikkiä ja taitoa tulkita etenkin (luonnon)tieteellistä tekstiä. Lähdekritiikkiä edellyttää myös uutismedioiden tiedon seuraaminen, etenkin kun ilmastonmuutoksesta olemassaolosta käydään vielä monin paikoin julkista keskustelua. Tieto on siis poliittisesti hyvin merkityksellistä, sillä asiat voidaan ottaa huomioon vain silloin, kun niistä tiedetään. (Beck 1992, 21–24.)

3.3.1 Motivaatiokuilu

Tutkimuksilla on vahva konsensus sen suhteen, että asenteet ja käyttäytyminen eivät ole odotetunlaisessa yhteydessä toisiinsa, sillä ympäristöystävällinen käyttäytyminen on selvästi odotettua harvinaisempaa ympäristön suojelua kannattaviin asenteisiin nähden (Fiala 2010; Hakkarainen ja Koskinen 2011). Erityisen selvästi tämä on havaittavissa nuorten kohdalla (Ojala 2018, 10–15). Ihmisten huoli ei siis näytä heijastuvan tekoihin, eli toiminnan ja huolen välillä on *motivaatiokuilu* (*motivational gap*). (Peeters ym. 2019.) Peeters ym. kuvailevat kahta perinteistä tapaa selittää tätä kuilua. Ensinnäkin yksilö on melko kyvytön hahmottamaan ilmastonmuutoksen kaltaista moraalista ongelmaa, jonka aiheuttamat kriisit vaikuttavat olevan kaukana tulevaisuudessa (Peeters ym. 2019, 428). Toisen näkemyksen mukaan ihmiset kykenevät kyllä hahmottamaan ilmastonmuutoksen moraalisenä ongelmana, mutta motivaatio ilmastonmuutoksen vastaiseen toimintaan on sattumanvaraista, sillä usein ihmisiä motivoi parhaiten heitä itseään konkreettisesti koskevat asiat (mt., 428). Peetersin ym. mielestä paras selitys on näiden kahden yhdistelmä, sillä kummankin selityksen taustalla on moraalinen sitoutumattomuus. Ihmiset tiedostavat ongelman, mutta voivat tehdä saastuttavia vaihtoehtoja, koska moraalinen sitoutuminen on heikkoa asian monimutkaisuuden ja kaukaisuuden vuoksi (mt., 429.)

Motivaatiokuilu voidaan ymmärtää sosiaalipsykologisen *rakenteellisen tason teorian* kautta (*construal level theory CLT*) (Wiest, Raymond ja Clawson 2015, 187-198). Teorian mukaan yksilön huolen tai ahdistuksen määrään esimerkiksi ilmastoasioissa vaikuttaa se, kuinka läheinen tai kaukainen asia hänelle on psykologisella tasolla. Rakenteellisen tason teoriassa asiaa tarkastellaan neljästä näkökulmasta: maantieteellisestä, ajallisesta, etäisyydestä vastaanottajan ja sosiaalisen kohteen välillä sekä tarkasteltavan asian todennäköisyydestä. Motivaatio tehdä ympäristöystävällisiä valintoja on monella melko alhaalla, koska ilmastonmuutoksen ajatellaan aiheuttavan eniten vahinkoa kaukana omasta elinpiiristä. Lisäksi sen uskotaan monesti vaikuttavan enemmän yhteiskuntaan kuin yksilön henkilökohtaiseen elämään. Vaikka ilmastonmuutos on jo vaikuttanut elinympäristöömme, siitä puhutaan yleensä tulevaisuuden uhkana, koska muutokset lisääntyvät ja pahenevat ajan ja saastuttamisen edetessä. Lisäksi ilmastonmuutos on monimutkainen ilmiö, josta on suuret määrät ristiriitaistakin tietoa, joten on vaikea ymmärtää, mistä todellisuudessa on kyse. Näin ollen ilmastonmuutoksen aiheuttama uhka ei aina näyttäyty kaikille kovin suurena. Teoriassa on paljon yhtymäkohtia edelliseen, mutta rakenteellisen tason teoria selittää motivaatiokuilua konkreettisemmin, miksi ilmastonmuutos on vaikeasti hahmotettava uhka. (Wiest, Raymond ja Clawson 2015, 187-198.)

Gardiner (2006, 397–413) kuvailee asiaa hieman samalla tavalla. Myös hän uskoo, että ongelman ydin on ihmisten vaikeus ulottaa moraalituleviin sukupolviin. Gardinerinkin mielestä ongelmana on ilmiön laajuus ja monimutkaisuus, mutta hänen mukaansa ihmiset myös hyötyvät siitä. Useat ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävät päätökset ovat esimerkki tästä, sillä ne eivät kokonaisuudessaan ole kovin merkittäviä, mutta niiden avulla voi kerätä kiitosta ja kunniaa. Lisäksi niillä, jotka hyötyvät fossiilisista polttoaineista, on yleensä paljon valtaa. Fossiilisista polttoaineista myös hyödytään juuri nyt, mutta jotkut muut todennäköisesti maksavat hinnan. Tätä ihmisten vaikeutta todella käsittää uhan laajuus ja toimia sen ehkäisemiseksi sekä toisaalta sen jonkinasteista käsittämistä ilman kunnollista toimintaa Gardiner kutsuu *moraaliseksi korruptoituneisuudeksi* (2006, 408). Gardinerin näkemys voidaan tulkita siten, että vaikka hän uskoo, että ihmisten on vaikea ulottaa moraalituleviin sukupolviin, oleellinen osa ongelmaa ovat myös tämänhetkiset (valta)rakenteet: Niin kauan kun fossiilisista polttoaineista eniten hyötyvillä on paljon valtaa tai fossiiliset polttoaineet tuottavat valtaa, mitään merkittävää ei todennäköisesti tapahdu. Moraalinen korruptoituneisuus voitaisiin ehkä ratkaista, jos ympäristöystävälliset toimet ja energianlähteet toisivat tällä hetkellä eläville sukupolville fossiilisten energianlähteiden kaltaiset hyödyt. (Gardiner 2006, 397–413.)

Huolen perusteella voidaan olettaa, että useimmat ihmiset tiedostavat ongelman vakavuuden. Lisäksi moni on valmis toimimaan, ja todella myös toimii ilmaston hyväksi. Näin ollen moraalinen kyvyttömyys ei todennäköisesti ole ongelman ydin, vaan nimenomaan ilmiön kaukaisuus ja monimutkaisuus. Ilmastonmuutos ei siis tunnu aina tunnu tärkeältä, koska on muita konkreettisempia ongelmia, jotka vaikuttavat omaan elämään. Syyllisyydestä on myös melko helppo päästä eroon. Banduran mukaan (2002) meillä on tapana perustella itsellemme, miksi voimme toimia tietyllä tavalla tai miksi juuri meidän ei tarvitse toimia aktiivisesti ilmaston hyväksi. Voimme esimerkiksi selittää itsellemme, että asia ei ole meidän vastuullamme. Vastuu on jollain muulla, kuten päättäjillä, tai enemmän saastuttavilla. (Bandura 2002, 106–108.) Erityisesti nuoret korostavat päättäjien roolia ilmastonmuutoksen hillinnässä (Corner ym. 2015, 529–530; Sirén, Kuokkanen ja Malmberg 2019).

3.3.2 Asenteiden ääripäät: ilmastoahdistus ja ilmastonmuutosdenialismi

Huolen lisäksi monet, erityisesti nuoret, tuntevat ahdistusta ilmastonmuutoksen vuoksi (ks. Saavalainen 2019). Helsingin Sanomien kyselyn perusteella etenkin nuoret kärsivät ilmastoahdistuksesta, sillä heistä jopa 40 prosenttia tuntee joskus ahdistusta ilmastonmuutoksen vuoksi (Saavalainen 2019). *Ilmastoahdistus (eco-anxiety)* voi johtua jostakin konkreettisesta

ympäristöön liittyvästä asiasta, kuten hirmumyrskyn aiheuttamasta tuhosta. Tällä hetkellä monen ahdistus johtuu kuitenkin ilmastonmuutoksen aiheuttamasta kokonaisvaltaisesta uhasta. Pelkona on, että oma tai jälkeläisten tulevaisuus on riistetty. (Pihkala 2018, 546.) Ahdistus saattaa olla hyvinkin voimakasta, sillä ilmastonmuutoksen liittyvä ahdistus vaikuttaa olevan samankaltainen kuolemanpelon kanssa, sillä kummassakin ollaan olemassaolon ja lopun kysymysten äärellä (mt., 563). Ahdistus voi olla myös syy siihen, ettei yksilö toimi (Lazarus & Folkman, 1984, 150–157; Pihkala 2018, 248). Siihen, lamauttaako huoli tai ahdistus, vaikuttaa vahvasti se, reagoiko yksilö yleensä ongelmiin ongelma- vai tunnelähtöisesti. Ne, jotka ovat taipuvaisia etsimään tietoa ja ratkaisuja, ryhtyvät usein toimiin ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi. Tunnelähtöisesti reagoivat taas menevät helpommin lukkoon ja yrittävät kieltää tunteen (Lazarus ja Folkman 1984, 150–157; Ojala ja Bengtsson 2019.) Usein asian kieltäminen ei kuitenkaan auta ahdistukseen (Pihkala 2018, 248). Pihkala korostaakin toivon merkitystä: on lohdullista huomata, että maailmassa tehdään jatkuvasti paljon erilaisia tekoja ympäristön hyväksi (2018, 561). Myös Ojalan mukaan toivolla on merkitystä, varsinkin nuorten alttiuteen toimia ilmaston hyväksi. Ojala on samaa mieltä Pihkalan kanssa myös siitä, että liiallinen toivo on haitaksi (Ojala 2008, 792; Pihkala 2018, 561). Ylioptimistinen näkemys vähentää nuorten alttiutta toimia, koska he uskovat, että asia järjestyy ilman heidän panostaankin. Nuoret vaikuttavat myös kaipaavan perusteluja, miksi jokin teko on hyödyksi ilmastolle. Pelkkä kehoitus tiettyyn toimintaan ei välttämättä riitä. (Ojala 2008, 792.) Ympäristön vaikutusta ei kuitenkaan tule aliarvioida, sillä etenkin vanhemmat vaikuttavat merkittävästi siihen, miten nuori suhtautuu ilmastonmuutokseen (Grønhøj & Thøgersen, 2009, 418; Ojala ja Bengtsson 2018, 927).

Ilmastonmuutosdenialismilla tarkoitetaan ilmastonmuutoksen kieltämistä (Dunlap 2013, 691–693). Denialisti eroaa skeptikosta siten, että skeptikko epäilee ilmastonmuutoksen todellisuutta, mutta on avoin ilmastonmuutoksen olemassaolon puolesta puhuville argumenteille. Denialisti sen sijaan ei ole. He myös yrittävät vakuuttaa muita oman näkemyksensä oikeellisuudesta ja jakavat esimerkiksi virheellistä tietoa ilmastonmuutoksesta. (mt., 691–693.) Ilmastonmuutoksen kieltäjät ovat tutkimusten perusteella kuitenkin marginaalissa, sillä Eurobarometrin mukaan (2008, 12–37) harvempi kuin joka kymmenes eurooppalaisista uskoo, ettei ilmastonmuutos vakava ilmiö. Ilmastonmuutosta vähättelevät asenteet ovat yleisimpiä Isossa-Britanniassa, Virossa, Hollannissa ja Irlannissa. (Eurobarometri 2008, 12–37.) Erityisen näkyvää denialismi on Yhdysvalloissa, jossa jopa osa päättäjistä ei näe ilmastonmuutosta vakavana ongelmana (Dunlap ja McCright 2008). Tutkimusten mukaan ilmastonmuutosdenialistit ovat usein oikeistolaisen politiikan kannattajia (McCright ja Dunlap 2011, 1170; Feygina ym. 2010, 332–335) ja matalammin koulutettuja (Clements 2012, 915). Lisäksi denialistit ovat todennäköisemmin miehiä kuin naisia (Krange ym. 2019, 7; Ojala

2015, 1143). Kuten yllä jo todettiin, ahdistus voi lamauttaa ja johtaa jopa ilmastonmuutoksen kieltämiseen. Ainakin joissakin tapauksissa denialismi voi johtua siis ilmastonmuutoksen aiheuttamasta pelosta ja ahdistuksesta. (Pihkala 2018, 549.)

4. Ilmastoaktivismi ja vaikuttamisen tavat

4.1 Kansalaisyhteiskunta ja sosiaaliset liikkeet

Aktivismi on toimintaa kansalaisyhteiskunnassa. Seppo (2013, 5) määrittelee kansalaisyhteiskunnan sosiaalisen, yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan tilaksi, jossa kansalaiset pyrkivät vaikuttamaan ja toimimaan heille tärkeiden asioiden puolesta. Toiminnassa ei pyritä taloudelliseen voittoon tai viralliseen lainsäädäntövaltaan. Kyse on yleishyödyllisestä toiminnasta. Kansalaisyhteiskunta antaa ihmisille vaihtoehtoisia mahdollisuuksia toteuttaa itseään ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Samalla se toimii linkkinä kansalaisten ja julkisen päätöksenteon välillä. Konkreettisesti kansalaisyhteiskunta muodostuu erilaisista yhdistyksistä järjestöistä ja säätiöistä, eli kolmannen sektorin toimijoista. (Seppo 2013, 5.)

Sosiaaliset liikkeet ovat osa kansalaisyhteiskuntaa, sillä ne toimivat perinteisen valtiovallan ulkopuolella. Ne ovat kansalaisten jäsentynyttä kollektiivista toimintaa, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa poliittisen ja taloudellisen eliitin kanssa. (Tarrow 2011, 16.) Liikkeet ovat siis kansalaisten mahdollisuus haastaa yhteiskunnassa vallalla olevia käytäntöjä ja näkemyksiä. Vaihtoehtoisten ajattelutapojen tarjoaminen on myös liikkeiden tärkeä keino mobilisoida ihmisiä (Husso 2017, 166–182). Sosiaalisten liikkeiden keinoja ovat muun muassa marssit ja mielenilmaukset, erilaiset mediatapahtumat ja adressit. Monet keinoista luokitellaan epäsovinnaisiksi, kuten marssit ja mielenilmaukset. Almeidan mukaan (2019, 6) sulkeminen vallan ulkopuolelle on tärkein sosiaalisten liikkeiden syntyyn vaikuttava tekijä. Mikäli vallan ytimeen olisi mahdollista päästää helposti, ja toteuttaa muutos perinteisin ja sovinnaisin keinoin, ei sosiaalisille liikkeille olisi juuri tarvetta (mt., 6). Wilkinsonin mukaan sosiaaliset liikkeet ovat myös yhteydessä kulttuuriin, sillä liikkeiden kieli, ideat ja tyyli heijastavat kulttuurissa tapahtuvia sosiaalisia muutoksia (1971, 14).

4.1.1 Ympäristöliikkeet ja -järjestöt

Kansainvälinen ilmastoliike (transnational movement of climate justice) levisi 2000-luvun aikana joka puolelle maailmaa ja on laajin transnationaalinen liike maailmassa (Almeida 2019,5). Vuosien 2014–2018 ilmaston puolesta on pidetty tuhansittain mielenosoituksia ainakin 175 maassa. Sen tavoitteena on yksinkertaisesti hiilidioksidipäästöjen radikaali vähentäminen ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Liike pyrkii vaikuttamaan teollisuuteen ja valtion päättäjiin niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Ilmastokokoukset ovat merkittäviä tapahtumia, joiden aikana liike on erityisen aktiivinen. Liike on saanut viime aikoina erityistä näkyvyyttä Greta Thunbergin ilmastolakkojen myötä. (Almeida 2019, 5.)

Suomalaisten ympäristöliikkeiden historia voidaan jakaa neljään aaltoon, joista ensimmäinen oli 1960-luvun lopussa, jolloin muodostui moderni ympäristötietoisuus ja yhteiskunnallinen radikalismi. Toiseen aaltoon liittyi vahvasti vaihtoehtoinen elämäntapa ja vihreä liike. Kolmannen aallon aikana 1990-luvun vaihteessa metsäaktivismi oli pinnalla. Neljännessä aallossa 1990-luvun puolivälin jälkeen eettiset kysymykset nousivat pinnalle eläinoikeusaktivismiin ja oikeudenmukaisuuskysymysten myötä. (Stranius 2005, 23.) Neljännen aallon myötä myös veganismi tuli Suomeen. Aallon ympäristöliikehännän toimijoista suurin osa oli nuoria ja naisia (Konttinen ja Peltokoski 2004, 53). Lisäksi kasvissyönnin (mt., 103–104) sekä aatteellisuuden vasemmistolaisuus oli liikkeelle tyypillistä (mt., 84). Tietynlainen elämäntavan poliittisuus oli muutenkin leimallista neljännen aallon liikehännälle, mikä näkyi esimerkiksi juuri kasvissyönnin (mt., 103–104). Huolen kohteet eivät myöskään enää rajoittuneet vain paikallisiin ympäristöongelmiin, vaan liikkeessä otettiin kantaa myös globaaleihin ongelmiin (mt., 88). Neljännessä aallossa voidaan siis havaita paljon samankaltaisuuksia tämän hetkisen ympäristöhuolen ja -käytöksen kanssa, sillä esimerkiksi eläinoikeudet ovat tällä hetkellä pinnalla. Lisäksi ympäristöystävällisyys on hieman yleisempää korkeakoulutetuilla ja vasemmistolaisen politiikan kannattajilla (ks. 3.1). Sukupuolten välinen ero ei kuitenkaan ole enää näin radikaali (esim. Eurobarometri 2019, 26). Erona mainittakoon myös neljännen aallon radikaali toiminta, kuten ”vihollisen” omaisuuden tuhoaminen (Konttinen ja Peltokoski 2004, 234–236), mikä on tällä hetkellä selvästi harvinaisempaa (Helve 2005, 208).

Ilmastoliikkeiden aktivistien vaatimukset päästöjen vähentämisestä ovat kenties jossain määrin tehonneet, sillä kuten edellisessä luvussa todettiin, huoli ilmastosta on kasvanut monin paikoin ja esimerkiksi Suomessa valtaosa ottaa ilmaston huomioon arjessaan. Lisäksi moni kannattaa ja toivoo merkittäviä valtiotason toimia ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi. (ks. 3.1 ja 3.2.) Varsinaista ilmastoliikehännää ja aktivismia edustavat Suomessa parhaiten Suomessa Greenpeace, WWF,

Suomen luonnonsuojeluliitto, Dodo ja Kojjärvi -liike. Tämän lisäksi mainittavan arvoisia ovat veganismia edustava Vegaaniliitto ja degrowth -ajattelua edustava zero waste, eli nollahukka-liike:

Lukuisat järjestöt edustavat ympäristöliikkeiden organisoituneempaa puolta. Monet näistä toimivat sekä ylikansallisesti että paikallisesti. Greenpeace on yksi tunnetuimpia ympäristönsuojelujärjestöjä. Greenpeacen on poliittisesti sitoutumaton järjestö, jonka tavoitteena on suojella luonnon monimuotoisuutta, saada päästöjen määrä vähenemään ja ydinvoimaan liittyvät uhat katoamaan. Greenpeace haluaa myös edistää rauhaa ja kannattaa väkivallattomia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Greenpeace on poliittisesti sitoutumaton järjestö. (Greenpeace USA.) Suomeen toiminta rantautui vuonna 1989 (Greenpeace Suomi). WWF on toinen laajalti tunnettu ylikansallinen ympäristöjärjestö. WWF:n toiminta alkoi jo 1960-luvulla pienenä uhanalaisia lajeja suojelevana järjestönä. Suomeen toiminta laajeni seuraavan vuosikymmenen aikana. Järjestön tavoitteena on turvata luonnon monimuotoisuus myös tulevaisuudessa ja kannustaa ihmisiä toimimaan kestävän tulevaisuuden puolesta, jossa ihmisen toiminta on tasapainossa luonnon kantokyvyn kanssa. (WWF Suomi.)

Suomalaisista vaikuttajaliikkeistä ja -järjestöistä ensimmäisenä on syytä mainita Kojjärvi-liike, koska se toimi sysäyksenä uudelle ympäristöaktivismille. Kojjärvi-liike muodostui, koska joukko ihmisiä halusi estää Kojjärven kuivaamisen. Merkityksellistä on, että tavoitteessa myös onnistuttiin. (Heino 2006.) Suomen Luonnonsuojeluliitto on kaikista mainituista selvästi vanhin, sillä sen toiminta alkoi jo vuonna 1938. Toiminnan tarkoituksena oli aluksi tutustuttaa suomalaisia luontoon, minkä vuoksi yhdistys järjesti paljon luontoretkiä. Tämä tavoitteen seurauksena luonnonsuojeluliiton yhdeksi tärkeimmäksi työksi muodostui kansallispuistojen perustaminen. Lisäksi järjestö on vaikuttanut merkittävästi siihen, että ympäristön suojelu on otettu politiikassa huomioon. Luonnonsuojeluliitto vaati hallitukselta esimerkiksi vesistöjen suojelua ja Natura-suojeluohjelmaa. Lisäksi Luonnonsuojeluliitto on hoputtanut Suomen hallitusta ympäristöministeriön perustamisessa. Luonnonsuojeluliitto on edelleen merkittävä vaikuttaja, ja se on esimerkiksi valittu 2010-luvulla aktiivisimmaksi ympäristöjärjestöksi vaikuttamistyössä. (Suomen luonnonsuojeluliitto.) Dodo ry eroaa edellisistä siinä, että se edustaa luonnonsuojelun urbaanimpaa näkökulmaa. Dodo on suomalainen 1995 perustettu ympäristöjärjestö, jonka tarkoituksena on keskustella ympäristöongelmista yhteiskunnallisesta näkökulmasta ja etsiä ratkaisuja. (Dodo ry.) Näiden lisäksi Suomessa toimii lukemattomia muita pienempiä yhdistyksiä ja järjestöjä (ks. kansalaisyhteiskunta.fi).

Zero waste -liike (suom. nollahukka) on herättänyt viime aikoina huomiota ja kiinnostusta. Liikkeen tarkoituksena on tuottaa mahdollisimman vähän jätettä (Zero waste Suomi). Zero waste -liikkeessä voidaan havaita yhteyksiä degrowth-ajatteluun, joka tarkoittaa jatkuvan taloudelliseen kasvuun pyrkivän politiikan kritiikkiä. Liikkeen mukaan talouden tulisi perustua yhden maapallon taktiikkaan, jolloin voitaisiin välttää luonnonvarojen ylikulutus. Tavoitteena on ekologisesti kestävä talous ja oikeudenmukainen yhteiskunta. (Cattaneo ym. 2013, 212–224; Husso 2017, 166–182.) Suomen kielessä vastaava termi on kohtuustalous. Kohtuustaloudellinen ajattelu heräsi 1970-luvulla, kun *Kasvun rajat* -raportti julkaistiin. Keskustelu laantui 1990-luvulla, mutta on palannut takaisin 2000-luvulla, jolloin se myös vakiintui yhteiskunnalliseksi liikkeeksi. Myöhemmin perustettiin myös kansainvälinen talouskasvukriittinen tutkimusverkosto. (Husso 2017, 166–182.) Degrowth -liike on mobilisoinut erityisesti tutkijoita, mutta myös ”tavallisia” ruohonjuuritason kansalaisia (mt., 2017, 166–182).

Kulutuksen vähentämisen lisäksi veganismi on herättänyt kiinnostusta kansalaisten keskuudessa. Vegaanilla tarkoitetaan henkilöä, joka ei käytä mitään eläinperäisiä tuotteita (Vegaaniliitto). Ilmiö näkyy myös kauppojen hyllyillä, sillä maito- ja lihatuotteiden kasviperäisten korvaajien valikoima on laajentunut huomasti viime vuosien aikana (esim. Ängeslävä 2018). Veganismia on eri tasoista, sillä osa noudattaa ainoastaan vegaanista ruokavaliota. Osalla sen sijaan vegaanisuus näkyy kulutuksessa kokonaisvaltaisesti, eli huomioon otetaan myös esimerkiksi kosmetiikka ja vaatteet. (Vegaaniliitto.) Vaikka vegaanisuus liitetään usein eläinten oikeuksiin, monille tärkeitä ovat myös ilmastolliset syyt. Vegaanisuus on edelleen marginaalissa, mutta eläinperäisten tuotteiden, erityisesti lihan ja maitotuotteiden, ilmastovaikutukset ovat laajalti tunnustettu (esim. Saarinen ym. 2020).

4.2 Nuoret yhteiskunnallisina vaikuttajina

Rubin on tutkinut nuorten käsityksiä tulevaisuudesta (1998). Hänen mukaansa lähes kaikki nuoret uskovat voivansa vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Sen sijaan Suomen ja etenkin maailman tulevaisuuteen useimmat eivät usko juuri voivansa vaikuttaa. (Rubin 1998, 133.) Useimmat myös suhtautuvat omaan tulevaisuutensa positiivisesti, mutta näkevät ympäröivän yhteiskunnan tulevaisuuden selvästi huonompana (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 72; Rubin 1998, 146–147). Kyse saattaa siis olla siitä, että oma tulevaisuus nähdään hallittavana asiana, josta voi tehdä hyvän, vaikka yhteiskunnallinen tilanne ei yleisesti ottaen olisikaan ideaalein (Rubin 1998, 133). Yleisesti ottaen tulevaisuus näyttäytyy nuorten mielikuvissa hyvinkin kaoottisena ympäristöongelmien osalta (Rubin 1998, 146–147; Threadgold, 2011, 23). Vaikka nuoret eivät luota omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa Suomen ja kansainvälisen tilanteen suhteen, moni kuitenkin haluaa vaikuttaa (Rubin 1998, 133).

Vuoden 2018 nuorisobarometrin mukaan hieman alle puolet nuorista on yrittänyt vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Varsinaiseen poliittiseen toimintaan osallistuminen on kuitenkin melko vähäistä, sillä vain noin 15 prosenttia nuorista kertoo osallistuneensa poliittiseen toimintaan edellisen vuoden aikana. (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 26.) Nuorten aktiivisuus järjestötoiminnassa, etenkin poliittisessa, on vähentynyt viime vuosikymmeninä selvästi, eikä vaikuta enää olevan nuorten suosiossa (Nieminen 2009, 19–20). Nuorten yhteiskunnallinen toimijuus vaikuttaa olevan jatkuvana huolenaiheena, sillä heitä on yritetty houkutella mukaan poliittiseen ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan monin tavoin (Komonen 2009, 49–50; Nieminen 2009, 12–20). Nuorten äänestysaktiivisuus on myös selvästi alempana kuin keski-ikäisten tai alle 80-vuotiaiden eläkeläisten (Tilastokeskus 2019). Tästä huolimatta 2010-luvun loppupuolella yli puolet nuorista on ainakin jonkin verran kiinnostunut politiikasta. Lisäksi kiinnostus politiikkaan on selvästi kasvanut 2010-luvulla, ja 2018 ei lainkaan kiinnostuneiden osuus on pienempi kuin kertaakaan sitten 1990-luvun lopun. (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 23.) Iso osa nuorista myös pitää esimerkiksi äänestämistä tärkeänä vaikuttamisen keinona ja aikoo myös itse äänestää seuraavissa vaaleissa (Lepola ja Kokko 2015, 1; Mehtäläinen, Niilo-Rämä ja Nissilä 2017, 45). Yleisesti ottaen perinteiset poliittiset vaikuttamisen keinot vaikuttavat pitävän pintansa (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 31). Lisäksi kansalaisaloite on nuorten mielestä tervetullut lisä poliittisiin vaikuttamiskeinoihin (Lepola ja Kokko

2015, 2). Aloitteiden allekirjoittamisen lisäksi formaaleista vaikuttamisen keinoista nimenomaan äänestäminen on se, johon nuoret ovat itsevalmiita. Melko harva on innokas itse asettumaan ehdolle tai osallistumaan puoluetöimintaan. (Mehtäläinen, Niilo-Rämä ja Nissilä 2017,45.)

Moni nuori vierastaa järjestö- ja puoluetöimintaan osallistumista, sillä ne tuntuvat liian virallisilta ja vaikeilta. Useat ovat myös kiinnostuneita vaikuttamaan ennen kaikkea itselle tärkeisiin asioihin, eikä niinkään kaikkeen kokonaisvaltaisesti. Vaikuttamisen toivotaankin olevan helppoa. Tämän vuoksi tehokkaalta tuntuvat matalan kynnyksen keinot ovat nuorten suosiossa ja moni esimerkiksi allekirjoittaa kansalaisaloitteita tai vetoimuksia. (Lepola ja Kokko 2015, 3–4.) Mielenkiintoista on, että vuonna 2016 vain neljäsosa ilmoitti, että voisi osallistua mielenosoitukseen (Mehtäläinen, Niilo-Rämä ja Nissilä 2017, 47). Kulutusvalinnoilla vaikuttamiseen ja nettikampanjoihin osallistumiseen nuoret sen sijaan ovat innokkaampia (Mehtäläinen, Niilo-Rämä ja Nissilä 2017, 47; Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 34). Moni on myös yleisellä tasolla valmis tekemään jotain ilmaston hyväksi (mt., 45). Tämän lisäksi sosiaalinen media koetaan tärkeänä vaikuttamisen kanavana, sillä siellä nuori voi helposti jakaa eteenpäin julkaisuja tärkeinä pitämistään asioista, tai jopa olla yhteydessä päättäjiin. (Lepola ja Kokko 2015, 3–4.) Tämän hetken nuorten ennennäkemätön pääsy tiedon äärelle sekä erinomainen taito käyttää teknologiaa erottavatkin nykyajan nuoret aiemmista sukupolvista (Helve 2005, 205). Haittapuolina sosiaalisessa mediassa ovat kuitenkin muun muassa kiusaaminen ja uhkailu sekä keskustelun polarisoituminen ja lyhytjänteisyys. Lisäksi mediassa tietoa omaksutaan huolettoman selailun seurauksena, usein julkisuuden henkilöiltä ja muilta sosiaalisen median vaikuttajilta, joten riskinä on virheellisen tiedon leviäminen. (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 24.)

Ympäristö on kiinnostanut nuoria ainakin siitä asti, kun ilmastonmuutoksesta on jotain tiedetty, sillä esimerkiksi Greenpeacen toiminta kiinnosti nuoria jo 1960–70-luvuilla. Samoihin aikoihin nuoria kiinnostivat myös vasemmistolaiset aatteet ja naisliike. (Helve 2005, 208.) 2000-luvulle tultaessa nuorten ympäristötietoisuus ja kiinnostus ympäristöasioihin ovat kasvaneet. Lisäksi nuoret ovat myös aiempaa hyväksyvämpiä erilaisuudelle ja erilaisille elämäntyylyille. (mt., 209–211.) Tämän lisäksi myös nuorten joukossa on konservatiivisia - ja äärioikeistolaisia arvoja kannattavia (Helve 2015, 44–48). Tällä hetkellä suhtautuminen ympäristönsuojeluun vaikuttaa tietyllä tapaa valtavirtaistuneen, sillä suurin osa nuorista pitää ilmastonmuutosta vakavana ongelmana, johon tulee puuttua (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 65).

5. Tutkimusasetelma

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisena ilmiönä ilmastonmuutos näyttäytyy nuorten keskuudessa?

A. Kokevatko nuoret voivansa vaikuttaa ilmastonmuutokseen?

B. Miten kokemus omista vaikutusmahdollisuuksista heijastuu tekoihin?

C. Millaiset vaikuttamisen tavat korostuvat nuorten keskuudessa?

2. Millaisena nuoret näkevät tulevaisuuden?

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, mitä nuoret ajattelevat ilmastonmuutoksesta ja millaisena he kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa. Greta Thunbergin inspiroimien ilmastolakkojen vuoksi nuorista tällä hetkellä välittyvä kuva korostaa ilmastotietoisuutta, huolta ja jopa ahdistusta. Nuorten kokemia vaikutusmahdollisuuksia taas voisi median perusteella luonnehtia heikoiksi, sillä lakoissa vaaditaan tekoja aikuisilta, ja erityisesti päättäjien vastuuta korostetaan, koska yksittäiset arkipäivän teot koetaan riittämättömiksi (Corner ym. 2015, 529–530). Toisaalta mielenilmaukset ja arkipäivän teot voivat olla tärkeitä vaikuttamisen keinoina. Nuorten näkemyksiä ilmastonmuutoksesta tarkastellaan nuorten kokemien vaikutusmahdollisuuksien ja motivaatiokuilun perusteella. Kysymys siitä, kokevatko nuoret voivansa vaikuttaa, kertoo toisaalta siitä, näkevätkö nuoret itsensä aktiivisina yhteiskunnallisina toimijoina, joiden teoilla ja mielipiteillä on merkitystä. Toisaalta se kertoo siitä, nähdäänkö ilmastonmuutos liian suurena kriisinä (nuorten) ratkaistavaksi.

Lisäksi on oleellista tarkastella motivaatiokuilua nuorten kohdalla. Aiempien tutkimusten perusteella ihmiset pitävät ilmastonmuutosta erittäin vakavana ongelmana, jolle pitää tehdä jotakin, ja jonka ehkäisemiseksi myös itse ollaan valmiita toimimaan. Kuitenkaan huoli ei täysin heijastu tekoihin, sillä sanoista tekoihin ryhdytään harvemmin ja matalammalla intensiteetillä, kuin asennemittauksissa annetaan ymmärtää. (Luku 3.2.) Tätä on selitetty muun muassa sillä, että ilmastonmuutos on monimutkainen ilmiö, jonka vaikutukset koetaan kaukaisina. Lisäksi ilmastoteoilla harvoin on nopeasti havaittavaa konkreettista hyötyä itselle, ellei kyseessä ole kannustin, esimerkiksi sähkön hinnan aleneminen. Toisaalta tällaisissakin tapauksissa palkintoa joutuu odottamaan. Ilmastolle haitallisista teoista, kuten auton ostamisesta, tyydytys tulee nopeammin ja konkreettisemmin. (Luku 3.3.1.) Ilmastoystävälliset teot ovat myös usein vaivalloisempia; pitää esimerkiksi selvittää, mitkä kaikki muovit kelpaavat kierrätykseen. Ilmastoystävällisyys on usein myös kalliimpaa, esimerkiksi biopolttoaine maksaa enemmän kuin fossiilinen polttoaine (Helpinen 2017).

Nuorten kohdalla motivaatiokuilu ei ole juuri tutkittu, ylipäänsä laadullista tutkimusta aiheesta ei juuri ole. Ihmisten omat kertomukset tuottavat arvokasta tietoa siitä, miten ilmastonmuutos koetaan ja millaisena oma rooli siinä nähdään. Oletuksena on, että motivaatiokuilu on edelleen merkittävä, mutta nuorten joukossa on myös useita, joiden kohdalla ilmiötä ei ole havaittavissa. Näin osittain siksi, että 9.-luokkalaisilla ei ole vielä esimerkiksi ajokorttia tai omaa asuntoa, joten ilmastotekoja on helpompi tehdä. Toisaalta vanhempien näkemyksillä on suuri vaikutus, mikäli vanhemmat eivät halua kierrättää tai tehdä kasvisruokaa, se rajoittaa myös nuorten mahdollisuuksia. On muistettava, että nuoret voivat vaikuttaa paljonkin vanhempiensa näkemyksiin, ja toisaalta myös vanhempien asenteet vaikuttavat nuorten suhtautumiseen. (esim. Grønhøj ja Thøgersen 2009.)

Tarkoituksena on myös selvittää, millaisena nuoret näkevät tulevaisuuden. Aiempien tutkimusten perusteella he näkevät maailman tulevaisuuden melko synkkänä, mutta henkilökohtaisen tulevaisuuden huomattavasti positiivisempänä (esim. Rubin 1998, 131–133). Koska nuorten ilmastohuoli ja tietoisuus on kasvussa, on aiheellista selvittää, ovatko synkät arviot myös omasta tulevaisuudesta mahdollisesti kasvussa. Oletuksena kuitenkin on, että iso osa nuorista näkee oman tulevaisuutensa edelleen melko positiivisessa valossa, koska vakavimpien vaikutusten nähdään tapahtuvan ajallisesti ja paikallisesti kaukana itsestä. Nuorten keskuudesta voi kuitenkin löytyä melko paljonkin negatiivisia ajatuksia, koska monet tiedostavat, että mikäli muutosta ei tapahdu, ilmastonmuutoksen vaikutukset alkavat kunnolla näkyä jo heidän elinaikanaan. Lisäksi tarkoitus on tuoda esille, että nuoret eivät ole homogeeninen ryhmä.

Vaikka nuoret voidaan ryhmänä määritellä monella tavalla, nuoret käsittävät tämän tutkielman kontekstissa ainoastaan 9.-luokkalaiset. Tämä on osittain resurssikysymys, sillä laadulliseen graduun ei voi mahduttaa laajaa joukkoa eri ikäisiä nuoria. 9. Luokka on myös käytännöllinen valinta, sillä samasta ryhmästä löytyy todennäköisesti hyvin monenlaisia nuoria, koska peruskoulun jälkeistä jakoa lukioon ja ammattikouluun ei ole vielä tapahtunut. 15–16-vuotiaiden ajattelu on myös jonkin verran kehittyneempää kuin nuorempien yläkouluikäisten.

5.1 Aineisto

Aineisto kerättiin 9.-luokkalaisille nuorille suunnatun lyhyen kirjoituskutsun avulla. Vierailin yhteensä neljällä luokalla, kolmessa eri koulussa Varsinais-Suomessa. Yksi kouluista sijaitsi pienellä paikkakunnalla, loput Turun seudulla. Kirjoituskutsu jaettiin yhteensä 73 nuorelle, joista 71 vastasi. Tarkoituksena oli kerätä mahdollisimman monipuolinen aineisto. Tämän vuoksi aineistoa on kerätty

eri paikkakunnilta niin maa- kuin kaupunkiseudulta. Yhdellä oppilaalla oli tulkki avustajanaan, muutoin oppilaat vastasivat itsenäisesti.

Vastauksia haettiin seuraavilla kysymyksillä:

1. Uskotko voivasi vaikuttaa ilmastonmuutokseen? Jos kyllä, miten? Jos et, miksi et?
2. Pyritkö ottamaan ilmaston huomioon arjessa? Miten?
3. Mikä olisi mielestäsi paras keino torjua ilmastonmuutos?
4. Uskotko ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteesi? Jos kyllä, miten?

Ensimmäisen kolmen kysymyksen avulla etsitään vastausta ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ja sen alakysymyksiin. Näiden avulla saadaan kokonaiskuva siitä, miten nuoret suhtautuvat ilmastonmuutokseen ja millaisena he näkevät oman roolinsa sen torjunnassa. Erityisesti ensimmäinen kysymys on muodostettu nuorten vaikutusmahdollisuuksien kokemisen selvittämiseen. Toinen kysymys taas keskittyy motivaatiokuiluun.

En kysy erikseen jatkokysymyksenä, miksi joku ei ota ilmastoa huomioon arjessa, koska tämän tutkielman tarkoituksena ei ole tarkastella ilmastonmuutosdenialismia. Kirjoituskutsun kysymykset antavat mahdollisuuden kertoa, mikäli ei esimerkiksi usko ilmastonmuutokseen tai kokee, ettei omilla teoilla ole merkitystä. En aio erikseen myöskään kysyä, uskovatko nuoret ilmastonmuutokseen, vaan haluan esittää ilmastonmuutoksen tieteellisenä faktana, jonka olemassaolo ei ole mielipidekysymys.

Kolmannen kysymyksen tarkoitus on osittain kertoa nuorten näkemyksistä yleisesti, eli nähdäänkö ilmastonmuutos asiana, jonka ratkaisemiseen kaikki voivat vaikuttaa, vai onko asia kannattavampaa ratkaista valtiotasolla. Kysymyksen avulla myös tarkastella motivaatiokuilun syitä. Mikäli monet näkevät parhaimpana ratkaisuna makrotasolla tehtävät päätökset, varsinkin suuremmissa valtioissa, motivaatio toimia yksilötasolla on todennäköisesti alhainen. Lisäksi se kertoo omalta osaltaan siitä, kokevatko nuoret, että heidän on mahdollista vaikuttaa. Viimeinen kysymys taas keskittyy nuorten näkemyksiin tulevaisuudesta. Lisäksi myös se antaa vastauksia siihen, nähdäänkö ilmastonmuutos lähinnä kaukaisen ongelmana.

5.2 Teoriaohjaava sisällönanalyysi menetelmänä

Tutkin aihetta laadullisesti, koska laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavaa kohdetta ja selittämään sitä paikallisesti (Alasuutari 2011, 55). Laadullisista menetelmistä sisällönanalyysi sopii tähän parhaiten, koska sen avulla voidaan esittää aineiston sanoma helppossa ja loogisessa muodossa (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 103). Sisällönanalyysi on myös hyvin vapaa menetelmä, sillä analyysin voi toteuttaa kategorisoimalla asioita siten, kun oman tutkimuksen kannalta on toimivinta (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 103–124). Analyysi voidaan toteuttaa teorialähtöisesti tai -ohjaavasti tai aineistolähtöisesti (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 103–124). Tässä tutkielmassa käytetään teoriaohjaavaa menetelmää.

Teoriaohjaava menetelmä on ikään kuin aineisto- ja teorialähtöisen välimuoto, josta on karsittu kummankin huonot puolet. Aineistolähtöisen analyysin tarkoituksena on antaa aineiston kertoa kaikki oleellinen tutkittavasta ilmiöstä. Näin ollen aineiston luokittelu tapahtuu sen perusteella, mitkä teemat nousevat aineistosta esiin. Teorialähtöisessä taas tutkimuksen teoria määrittää sen, mitä aineistosta lähdetään hakemaan. Aineistolähtöisen tarkoituksena on, ettei tutkimuksen teoreettinen tausta tai tutkijan oma ajattelu ohjaa liikaa analyysiä, koska tällöin jotain oleellista voisi jäädä huomiomatta. Ongelmana kuitenkin on, että tutkijan omat aiemmat tiedot ohjaavat joka tapauksessa etsimään tiettyjä asioita aineistosta, eikä analyysi tällöin ole täysin vapaa teoriasta. Ongelma on yritetty korjata siten, että tutkija kirjoittaa omat ennakkokäsityksensä auki ja tiedostaa ne. Voidaan kuitenkin pohtia, poistaako oman position auki kirjoittaminen sen vaikutusta analyysin tekemiseen. Tutkijalla on edelleen sama etukäteistieto ja samat ennakkokäsitykset. (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 95–100.)

Teorialähtöisen analyysin ongelmat ovat päinvastaiset aineistolähtöiseen verrattuna. Teorialähtöisessä aineistoa lähestytään teorian valossa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että teorian perusteella kootaan analyysirunko, eli luodaan teemat/luokat/kategoriat teorian perusteella. Tämän jälkeen puretaan aineisto osiin ja sijoitetaan löydökset analyysirunkoon. Ongelmana tässä on, että pahimmassa tapauksessa aineiston sanoma tulkitaan vain yhdestä näkökulmasta ja pakotetaan sopimaan siihen. Vaikka aineistosta nousisi jokin teema, joka ei sovi valmiiseen analyysirunkoon, sitä ei voida siihen lisätä, koska se ei ole teoriassa tullut esille. Teorialähtöinen voi siis olla melko joustamaton. Se on kuitenkin käyttökelpoinen teorian testaamiseen. Eräänlaisena etuna voisi myös mainita analyysin helppouden, kun runko on valmiina itse analyysiin siirryttäessä. (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 95–100.)

Teoriaohjaavassa tiedostetaan kahden edellisen ongelmat, eli aineistolähtöisen pitkälti näennäinen teoriattomuus analyysivaiheessa ja teorialähtöisen joustamattomuus. Teorianohjaavassa tutkimuksen

teorian avulla voi rakentaa alustavan analyysirungon, mutta aineistoa ei tulkita orjallisesti tästä näkökulmasta. Sen sijaan katsotaan, löytyykö aineistosta myös jotain muuta, ja muokataan analyysirunkoa tämän perusteella. Teorian vaikutuksen tunnustaminen ja sen käyttäminen analyysityökaluna ratkaisee kuitenkin vain osittain aineistolähtöisen analyysin ongelmat, sillä tutkijan ennakkokäsitykset ja tausta edelleen ohjaavat tulkitsemaan tietyllä tavalla. Tämä ongelma ei ole oleellinen vain sisällönanalyysin kohdalla, vaan koskee laadullisia menetelmiä kokonaisvaltaisesti. Ongelmaa ei ehkä voi ratkaista ikinä kokonaan, mutta oma positio on hyvä tiedostaa ja kirjoittaa auki sekä pyrkiä tarkastelemaan aineistoa monesta eri näkökulmasta. Oleellista on analyysin läpinäkyvyys, eli raportoidaan tarkasti, miten tulkintoihin on päädytty. Sama koskee analyysin tekoa. (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 95–100.) Vaikka esimerkiksi Tuomi ja Sarajärvi antavat hyvinkin tarkkoja ohjeita sisällönanalyysin tekoon ([2009] 2013), oleellista on analyysin johdonmukaisuus ja läpinäkyvyys. Tapa, jolla aineiston tyypistäminen ja tulkinta käytännössä toteutetaan, ei ole kiveen hakattu (esim. Alasuutari 2011, 38–48).

Sisällönanalyttinen ote on laadullisessa tutkimuksessa lähes aina läsnä, vaikka varsinainen menetelmä olisikin joku muu. Analyysi voidaan katsoa alkavaksi tutkimusongelman asettamisesta ja tutkimuskysymysten tarkentamisesta. Tämän jälkeen kerätään aineisto. Varsinainen analyysi alkaa aineistoon tutustumisella. Samalla voi jo aloittaa aineiston työstämisen esimerkiksi järjestelemällä sitä ja tekemällä muistiinpanoja. Tutustumisen jälkeen aineistoa luetaan yhä uudelleen ja sen sisältö luokitellaan/teemoitetaan. Tämän jälkeen sisältö voidaan tulkita ja kirjoittaa auki. Menetelmän valinta vaikuttaa siis lähinnä siihen, miten ja mistä näkökulmasta tulkinta tapahtuu. Halutaanko tarkastella esimerkiksi diskursseja vai narratiiveja. (Ruusuvoori, Nikander ja Hyvärinen 2011, 9–13.)

Yksinkertaisesti jaoteltuna varsinaisen analyysin voi jakaa kahteen vaiheeseen, joita ei kuitenkaan voi täysin erottaa toisistaan. Ensimmäinen on havaintojen pelkistäminen ja toinen arvoituksen ratkaiseminen. Havaintojen pelkistäminen tarkoittaa sisällönanalyttista oleellisen etsimistä ja näiden oleellisten osien luokittelua. Arvoituksen ratkaiseminen on analyysin tulkintavaihe. Käytännössä näitä kuitenkin tehdään rinnakkain. Pelkistäminen tapahtuu teoreettisen viitekehyksen ja/tai tutkimuskysymyksen asettamasta näkökulmasta käsin. (Alasuutari 2011, 38–48.) Sisällönanalyysin ongelmana on analyysin jääminen pelkistämävaiheeseen, jonka jälkeen luokat tai teemat raportoidaan tuloksina. Sisällönanalyysissä, kuten myös muissa menetelmissä, pelkistetystä aineistosta on muistettava tehdä johtopäätöksiä tutkimusasetelman viitoittamasta näkökulmasta. (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 103.) Koska sisällönanalyysin tarkoituksena on luoda yleiskuva tutkittavasta ilmiöstä, arvoituksen ratkaiseminen tarkoittaa käytännössä tutkimuskysymykseen

vastaamista kertomalla, millainen ilmiö on aineiston mukaan, ja mitä tämä tarkoittaa (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 103–120).

Tämä tutkielma on yhdistelmä teoriaohjaavaa ja aineistolähtöistä analyysiä. Koska kirjoituskutsu koostuu neljästä kysymyksestä, jotka muodostavat neljä erillistä kokonaisuutta, on järkevää myös tehdä neljä erillistä analyysikokonaisuutta. Ensimmäinen ja neljäs kysymys on analysoitu teoriaohjaavalla menetelmällä ja toinen ja kolmas aineistolähtöisellä. Lähtöasetelma tutkimuskysymysten vastaamiseen on kuitenkin teoriaohjaava, koska muodostin aiemman tutkimuksen pohjalta oletuksia, joiden pohjalta lähdin aineistoa tarkastelemaan. Ensimmäistä ja viimeistä analyysiä tehdessä teoriaohjaavuus ilmeni konkreettisesti siten, että tein aluksi analyysirungon, jonka pohjalta lähdin vastauksia kategorisoimaan. Keskimmäisten kysymysten kohdalla aineistolähtöinen näkökulma oli järkevämpi valinta, koska asetelma oli erilainen: analysoin aineistosta mainittuja ilmastotekoja.

5.3 Analyysi prosessina

Aloitin analyysin lukemalla aluksi aineiston läpi tehden samalla muistiinpanoja. Tämän jälkeen aloin luokitella aineistoa. Koska kirjoituskutsu koostui neljästä kysymyksestä, käsittelin jokaisen kysymyksen omana kokonaisuutenaan. Kategoriat ovat muodostuneet aiemman tutkimuksen ja aineiston vuoropuhelussa. Oletin aiemman tutkimuksen perusteella, että aineistosta löytyy sekä ilmastonmuutoksesta ainakin jonkin verran huolissaan olevia nuoria sekä nuoria, joita asia ei kiinnosta ja/tai he eivät usko ilmastonmuutokseen tai siihen, että Suomen toimilla olisi merkitystä. Tarkastelin aineistoa kuitenkin sillä varauksella, että nuoret saattavat yllättää ja aineistosta löytyy jotain hyvinkin odottamatonta.

Käytin aineiston käsittelyssä apuna Nvivoa ja Exceliä. Koodasin aineiston aluksi Nvivolla, jonka jälkeen kvantifioin havainnot. Analyysin koodausvaiheessa on siis mukana tilastollisia elementtejä, koska määrälliset havainnot nuorten näkemysten eroista antavat kokonaisuuteen mielenkiintoista lisäarvoa. Kvantifioinnin on todettu olevan hyödyllinen osa sisällönanalyysiä, koska sen avulla voidaan tuoda uutta näkökulmaa analyysiin (Tuomi ja Sarajärvi [2009] 2013, 120–122). Toimin hieman eri tavalla kirjoituskutsun toisen kysymyksen kohdalla, jossa kartoitin nuorten tekemiä ilmastotekoja sekä kolmannen kysymyksen kohdalla, jossa selvitin, mitä nuoret pitävät parhaana/parhaina keinoina torjua ilmastonmuutos. Näiden kohdalla listasin aluksi kaikki keinot sekä niiden suosion, minkä jälkeen yhdistin samankaltaisia keinoja omiksi luokikseen.

Kirjoituskutsun ensimmäisessä kysymyksessä selvitin nuorten näkemyksiä omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Lajittelin vastaukset kolmeen kategoriaan: ”uskoo vaikutusmahdollisuuksiinsa”, ”on epävarma” ja ”ei usko”. ”Kyllä”-kategoriassa ovat sellaiset vastaukset, joissa nuori kertoo uskovansa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Niiden vastaukset, jotka eivät usko vaikutusmahdollisuuksiinsa, jaoin edelleen alakategorioihin sen perusteella, mikä on näkemyksen taustalla. Alakategorioiksi muodostuivat ”riittämättömyys”, joka on yhteinen ”epävarma” -kategorian kanssa, koska kyseinen tunne oli molemmissa läsnä. ”Ei”-kategorian alla ovat lisäksi ”välinpitämättömyys” ja ”ilmastonmuutos on luonnollinen ilmiö” -kategoriat. Luonnollinen ilmiö tarkoittaa tässä sitä, että ilmastonmuutoksen uskotaan olevan ihmisen toiminnasta riippumaton ja tapahtuu esimerkiksi maapallon kiertoradan muutosten seurauksena. Laadin analyysirungon aiempien tutkimusten pohjalta luomani ennakkokäsityksen pohjalta, eikä aineistosta löytynyt tässä yhteydessä mitään yllättävää, vaan kaikki vastaukset olivat jaoteltavissa analyysirunkoon.

Toisen kysymyksen analysoin kahdessa osassa. Aluksi keskityin tekojen määrään ja seuraavaksi itse tekoihin. Tekojen määrää tarkastelin teoriaohjaavasta näkökulmasta, ja siitä muodostui neljä kategoriaa: ”tekee paljon”, ”tekee jotakin”, ”ei tee mitään” ja ”ei osaa tai halua sanoa”. Viimeiseen kategoriaan kuuluvat ne, jotka kertoivat, etteivät osaa sanoa tai eivät vastanneet mitään. ”Ei osaa tai halua sanoa” on lisätty jälkikäteen, koska alun perin oletin, että kaikki vastaukset olisivat kategorisoitavissa kolmeen edelliseen. Tekoja tarkastelin aineistolähtöisesti, ja niistä muodostui kahdeksan luokkaa, joista kuusi on erilaisia ilmastotekoja. Kahteen muuhun kuuluvat ne, jotka eivät tee mitään, tai eivät osaa tai halua sanoa. Tekoja kuvaavat kategoriat ovat ”kierrätys”, ”kulutus”, ”liikenne”, ”ruoka”, ”energia” ja ”lahjoitus”.

Kolmannessa kysymyksessä toimin samalla tavalla kuin edellisen kohdalla. Kuitenkin sillä erolla, että keinot ovat alaluokkia, ja yläluokkia ovat ”mikro”- ja ”makrotaso”. Nuorten vastauksissa oli selvä erottelu sen suhteen, alleviivasivatko he rakenteellisia muutoksia, vai nähtiinkö yksilötason teot riittävinä. Makrotason alla on viisi luokkaa: ”koulutus”, ”lait ja säädökset”, ”tiede”, ”tehtaiden päästöt” ja ”energia”. Näiden lisäksi on kategoria ”muut” ja ”ei osaa tai halua sanoa”. Nuorten tekemien tekojen ja tehokkaimpina pidetyt keinot ovat luokiteltu aineistolähtöisesti. Lähdin siis tarkastelemaan, millaisia keinoja nuoret ovat luetelleet, enkä tehnyt etukäteen minkäänlaista analyysirunkoa.

Neljännän kysymyksen kohdalla analyysi on taas tehty teoriaohjaavasti: annoin aineiston puhua, mutta odotin aiempien tutkimusten perusteella sieltä tulevan sekä huolestuneita että sellaisia, jotka

eivät usko ilmastonmuutoksen näkyvän tulevaisuudessaan. Laadin aluksi analyysirungon, jonka yläkategorioina olivat uskomus siihen, että ”ilmastonmuutos vaikuttaa tulevaisuuteen” sekä ”ei vaikuta”. Ensimmäisen kategoria oli tarkoitus jakaa edelleen sen perusteella, kuinka paljon nuori uskoi ilmastonmuutoksen vaikuttavan. Tämä ei kuitenkaan osoittautunut kovin toimivaksi, sillä nuorten vastauksissa ilmeni selvä jaottelu luonnossa, yhteiskunnassa ja henkilökohtaisessa elämässä tapahtuviin muutoksiin. Lopullinen analyysirunko muodostui näiden pohjalta:

Yläkategorioina ovat edelleen ”uskoo vaikuttavan tulevaisuuteen”, ”ei usko” sekä lisäksi ”ei ole varma/ei halua sanoa”. Ensimmäinen kategoria on luokiteltu alakategorioihin sen mukaan, miten nuori ajattelee ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteensa. Alakategorioita ovat ”ilmasto”, ”yhteiskunta” ja ”henkilökohtainen”. Lisäksi mukana on ”ei osaa/halua sanoa” -kategoria. Kaikkia ”uskoo vaikuttavan tulevaisuuteen” -kategorian vastauksia ei voinut eritellä eteenpäin, sillä osa oli vastannut ainoastaan ”uskon” tai ”kyllä” tai muuta vastaavaa.

5.4 Tutkimuksen eettisyys

Koska kirjoituskutsuun vastanneet ovat alaikäisiä nuoria, tutkimuksen eettisissä käytännöissä on noudettava erityistä tarkkuutta. Kirjoituskutsu toteutettiin koululla oppitunnin aikana, joten koulu on ollut vastuussa oppilaiden vanhempien informoinnista sekä luvan pyytämisestä alle 15-vuotiaiden kohdalla. Erillistä lupaa yli 15-vuotiaiden kohdalla ei kuitenkaan tarvita. (Tenk 2019, 9.) Nuoria informoitiin aluksi tutkimuksen aiheesta sekä tehtiin selväksi kirjoituskutsun vastaamisen vapaaehtoisuus. Vastaajista ei kerätty minkäänlaisia henkilötietoja. Mahdolliset tunnistettavat yksityiskohdat on myös sensuroitu. Yksi tunnistamista helpottava tekijä voisi olla koulun nimi. Tämän vuoksi tutkielmassa ei mainita koulujen nimiä, eikä edes niiden paikkakuntia. Aineisto tuhotaan tutkielman valmistumisen jälkeen kokonaan.

Tutkijan on hyvä ottaa huomioon oma positionsa, erityisesti silloin, kun kyse on itselle henkilökohtaisesta tai muuten tärkeästä aiheesta. Koen itse ilmastonmuutoksen suurena uhkana, jonka torjuminen on ensiarvoisen tärkeää ja kaikkien vastuulla. Ajatukseni ovat siis hyvin samankaltaisia nuorten kanssa. Asennoiduin tutkielman tekoon siten, että haluan ennen kaikkea ymmärtää nuoria ja heidän näkemyksiään. Silloinkin, kun olen asiasta eri mieltä. Analyysin luotettavuuden takaamiseksi, laadin jokaiselle kategorialle myös perustelut, joiden perusteella vastaus kuuluu tiettyyn kategoriaan (luku 6).

6. Tulokset

6.1 Ilmastonmuutos on kaikkien vastuulla

6.1.1 Usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin

Kirjoituskutsun ensimmäinen kysymys oli: ”Uskotko voivasi vaikuttaa ilmastonmuutokseen? Jos kyllä, niin miten? Jos et, miksi et?” Kysymyksen on koettujen vaikutusmahdollisuuksien lisäksi tarkoitus tarkastella, kuinka laaja-alaisena ilmiönä nuoret näkevät ilmastonmuutoksen. Lisäksi, selvitetään, koetaanko ilmastonmuutos liian suureksi ilmiöksi, minkä vuoksi oma panos tuntuu joskus turhalta. Tämä voisi myös selittää ilmastoahdistusta. Vastausten perusteella osalla nuorista asia vaikuttaa menevän juuri näin:

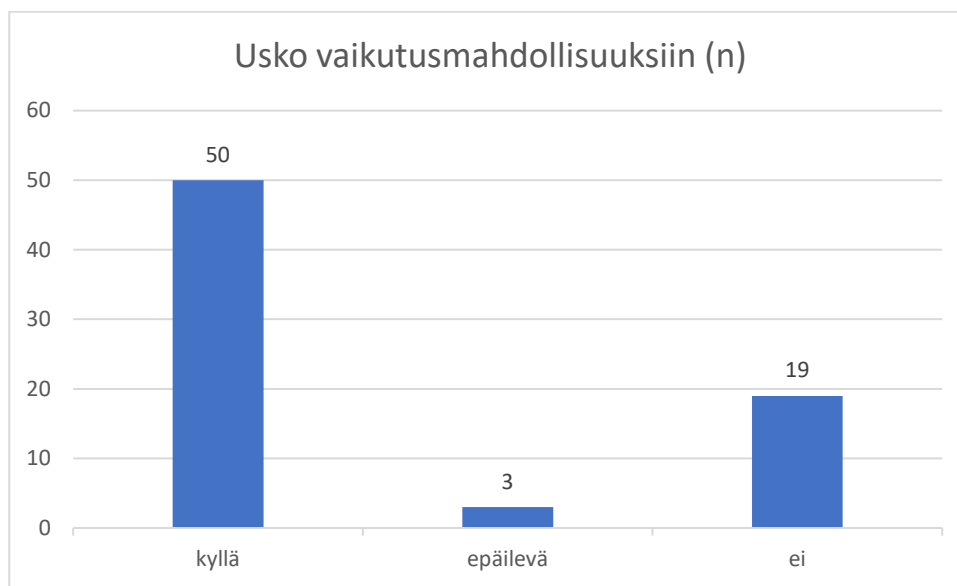
Näkemykset voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: niihin, jotka uskovat omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa, niihin, jotka eivät usko ja niihin, jotka ovat epävarmoja. ”Kyllä”-kategoriassa ovat sellaiset vastaukset, joissa nuori kertoo uskovansa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Mukana on myös sellaiset, joissa todetaan, että vaikutus on vähäinen. Nuori uskoo tällöinkin omien tekojen merkitykseen, vaikka tiedostaakin, että vaikutus on hyvin pieni. ”Epävarma”-kategoriassa sen sijaan pohditaan, onko omilla teoilla edes pientä merkitystä. ”Ei”-kategorian nuoret ovat varmoja siitä, että omilla teoilla ei voi vaikuttaa. Vastaukset eivät kuitenkaan jakautuneet näihin kategorioihin helposti, sillä myös muutamissa ”kyllä” ja ”ei” -kategorioiden vastauksissa on epävarmuutta. Esimerkiksi joissakin ”kyllä”-kategorian vastauksissa todetaan, että jos muut eivät ota myös vastuuta, omat teot ovat turhia. Tästä huolimatta he ilmoittivat uskovansa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Uskoa oman toiminnan merkitykseen siis on, mutta pelkona on, että muiden vastuuton toiminta tekee omat teot tyhjiksi.

”Mielestäni kuka tahansa pystyy vaikuttamaan jossain määrin. Suurimman muutoksen on kuitenkin pakko aloittaa vähän suuremmat tahot kuin normaali kansalainen. Pystyy vaikuttamaan siihen, miten kulkee paikasta A paikkaan B, tai voi lahjoittaa rahaa johonkin mikä auttaisi tässä. Loppujen lopuksi vaikka itse yrittäisi hidastaa ilmastonmuutosta, se on mahdotonta, jos jossain muussa maassa tehtaat päästävät kaiken pois ilman suodattimia ja autoilua ei mitenkään ole yritetty vähentää.”

Ne vastaukset, joissa ei uskota vaikutusmahdollisuuksiin, voidaan edelleen jakaa alakategorioihin sen mukaan, mikä näkemyksensä taustalla on. Suurin alakategoria on ”riittämättömyyden tunne”. Tämä

kategoria on yhteinen epävarmasti suhtautuvien kanssa, koska heidän ajatuksensa ovat hyvin samankaltaisia. Ainoana erona on, että epävarmasti suhtautuvien vastauksissa on havaittavissa enemmän toivoa siihen, että omilla teoilla on merkitystä. Toinen alakategoria on välinpitämättömyys: osaa ilmastonmuutos ei oikeastaan kiinnosta, ja lisäksi sen ehkäisyn nähtiin rajoittavan liiaksi omaa elämää. Lisäksi muutama nuori uskoi, että ilmastonmuutos on luonnollinen ilmiö, joka tapahtuu ihmisen toiminasta huolimatta.

Taulukko 1. *Usko vaikutusmahdollisuuksiin*

Kuten taulukosta 2 näkyy, valtaosa nuorista uskoo voivansa vaikuttaa ilmastonmuutokseen. Jotkut ovat hyvinkin varmoja oman panoksensa merkityksestä ja uskovat, että pienet teot kertaantuvat. Pienten tekojen merkitys nähdään sekä omien tekojen tasolla että laajemmassa mittakaavassa: mitä enemmän ja kauemmin tekee pieniä tekoja, sitä pienempi oma hiilijalanjälki lopulta on. Lisäksi mitä useampi tekee edes pieniä muutoksia arjessaan, sitä suurempi vaikutus lopulta on.

”Uskon, että pienillä jutuilla on suuri vaikutus. Jos jokainen ihminen nostaisi yhdenkin roskan maasta ei niitä pian siellä olisi yhtään.”

Kaikki eivät kuitenkaan suhtaudu vaikutusmahdollisuuksiinsa yhtä optimistisesti. Osa ei usko arjen pienten tekojen kertymällä olevan mitään merkitystä suuressa mittakaavassa, koska ei usko, että (tarpeeksi) moni muu tekisi saman valinnan. Jotkut taas ovat sitä mieltä, että Suomessa tai Euroopassa ei ole edes tarpeen tehdä mitään, koska suurimmat päästöt tulevat suurista tehtaista ja kehittyvistä maista. Erityisesti Kiinaa pidetään ilmastonmuutoksen ”pahiksena”. Riittämättömyyden tunnetta aiheuttaa siis se, että vaikka itse toimisi vastuullisesti, sillä ei ole mitään merkitystä, koska suurten tehtaiden, (Aasian) saasteiden sekä kanssaihminen välinpitämättömyyden rinnalla ne ovat auttamatta

liian pieniä. Muutama ei usko voivansa vaikuttaa, koska he uskovat, että ilmastonmuutos on ihmisten toiminnasta riippumaton ”luonnollinen” ilmiö, joka johtuu muun muassa maapallon kiertosyklistä, eli maapallon aurinkoa kiertävän kiertoradan muutoksista. Kukaan vastanneista ei kuitenkaan varsinaisesti kiellä ilmastonmuutosta. Yhteistä näille vastauksille on se, että arjen teoilla ei uskottu olevan tarpeeksi vaikutusta.

”En usko yksinäni voivani vaikuttaa asioihin joissa koko maailman pitäisi olla mukana.”

Käsitys Kiinasta suurena saastuttajana ei ole tuulesta temmattu, sillä Kiina todella on valtioiden välisessä vertailussa suurin saastuttaja (Euroopan parlamentti 2018). On kuitenkin muistettava, että Kiinassa myös asuu noin kuudesosa maailman väestöstä. Maittain katsottuna eurooppalaisten päästöt muodostavat kolmanneksi suurimman kokonaisuuden, joten myös eurooppalaisten päästöillä on merkitystä (Euroopan parlamentti 2018). On järkevää myös tarkastella päästöjä henkilöä kohden. Keskivertosuomalaisen hiilidioksidipäästöt ovat selvästi keskivertokiinalaisen päästöjä suuremmat (Edgar 2017). Uusi koronavirus eli COVID-19 on viimeisimpien arvioiden mukaan laskenut Kiinan päästöjä radikaalisti, koska liikenne ja tehtaiden toiminta on pysähdyksissä (Koistinen, 2020). Samankaltainen tilanne vaikuttaa tapahtuvan myös Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Koronaviruksen kokonaisvaltainen vaikutus päästöihin selviää kuitenkin vasta pandemian jälkeen. (Eskonen 2020). Lisäksi sen sijaan, että päästöjä yritettäisiin pandemian jälkeen pitää pysyvästi alhaalla, ne saattavat kääntyä radikaaliin nousuun, kuten kävi esimerkiksi vuoden 2008 laman jälkeen (Obani ja Gupta 2015, 211–223).

Kielteisesti suhtautuvien lisäksi vaikutusmahdollisuuksiaan epäilevät pohtivat, onko omilla teoilla merkitystä laajemmassa mittakaavassa. Jotkut ovat toiveikkaita ja ajattelevat että niillä saattaa olla pieni vaikutus. Joukkovoiman merkitystä kuitenkin korostetaan. Greta Thunbergin aloittamista ilmastolakoista huolimatta nuoret eivät joukkovoimalla viittaa juurikaan ilmastolakkoihin tai muunlaiseen aktivismiin. Joukkovoima tarkoittaa tämän tutkielman kontekstissa ennen kaikkea yhteistä vastuun ottamista: kaikki maat ja yksilöt tekevät jotakin kriisin eteen. Näin varmistetaan ilmastotekojen tehokkuus. Muutama ei kuvaile tarkemmin, miksi on epävarma oman panoksen kannattavuudesta. Esimerkiksi alla olevasta lainauksesta käy hyvin ilmi vastaajan epävarmuus; toisaalta tuntuu, ettei omilla teoilla ole mitään merkitystä, mutta toisaalta tuntuu, että jotain kannattaa tehdä, koska se on parempi kuin ei mitään. Omilla teoilla ei siis uskota varsinaisesti ratkaistavan mitään, mutta niillä voi ehkä tehdä pieniä muutoksia omaan elinympäristöön ja ehkä jopa hidastaa kriisiä.

”Joo ja en, koska ei yksi ihminen pysty asialle hirveesti tekemään. Esim jos maailmassa joka 3 ei roskaa niin aika vaikeaa siinä mitään tehdä. Voi vaikuttaa kans jos esim lajittelee roskat.”

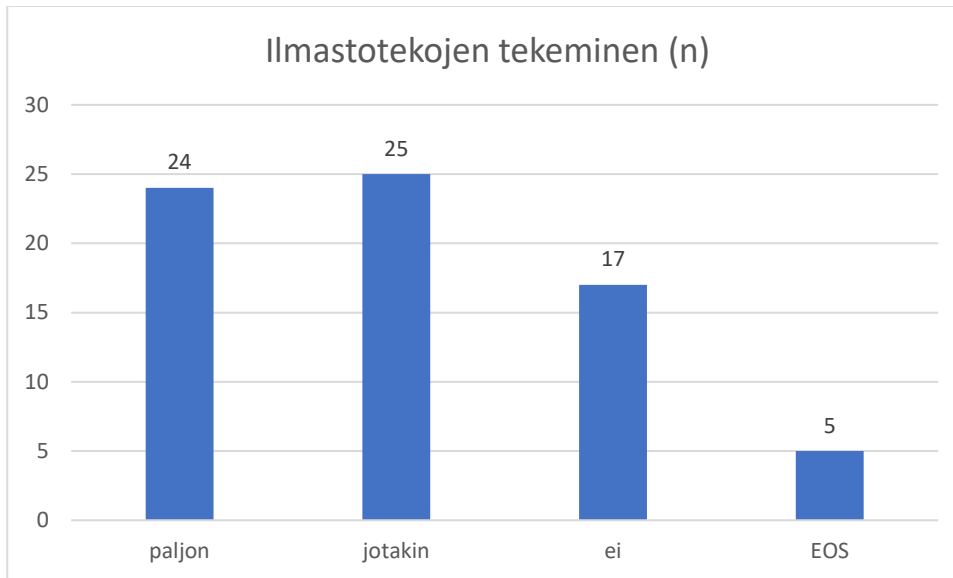
Riittämättömyyden tunne on selvästi läsnä sekä niiden nuorten kohdalla, jotka eivät usko vaikutusmahdollisuuksiinsa, että niiden, jotka ovat epävarmoja. Nuori, joka ei usko voivansa vaikuttaa, pitää yhden ihmisen tekoja turhana, koska koko maailman pitäisi olla mukana. Samoilla linjoilla ovat epävarmasti suhtautuvat: jos kaikki eivät lopeta roskaamista, luonto ei tyhjenny roskista, vaikka niitä vähemmän siellä onkin, jos osa on kokonaan roskaamatta. Sama pätee päästöihin. Voidaan myös pohtia, onko riittämättömyyden tunne taustalla myös silloin, kun nuori vaikuttaa välinpitämättömältä. Välinpitämättömyys voi olla suojamekanismi riittämättömyyden tunteelle ja ahdistukselle (Pihkala 2018).

”En, en yksin voi vaikuttaa, eikä kiinnosta.”

Lisäksi voidaan spekuloida, mistä riittämättömyyden tunne ja kielteinen suhtautuminen omiin vaikutusmahdollisuuksiin johtuvat. Onko kyse siitä, että jotkut lamaantuvat vaikean tilanteen edessä? Ympäristö ja lähipiiri voivat myös vaikuttavat, sillä jos näkee ympärillä olevien toimivan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja uskovan, että toiminnalla on merkitystä, saattaa itsekin olla toiveikkaampi. Jos sen sijaan näkee ympärillään ympäristöstä piittaamatonta toimintaa ja tämän lisäksi kuulee uutisia siitä, kuinka päästöt kasvavat ja luonto tuhoutuu, voi olla vaikea uskoa omiin mahdollisuuksiinsa vaikuttaa. Esimerkiksi Fielding ja Hornsey ovat todenneet, että identifioituminen tiettyyn ryhmään vaikuttaa yksilön käytökseen. Jos yksilö samaistuu ryhmään, jossa toimitaan ympäristöystävällisesti, yksilö todennäköisesti toimii ottaa myös ilmaston huomioon toiminnassaan. Sen sijaan, jos yksilö ei samaistu tällaiseen ryhmään, on todennäköisempää, että hän ei toimi ilmaston hyväksi, koska ryhmän ja oman identiteetin välillä on ristiriita (Fielding ja Hornsey 2016).

6.1.2 Ilmastotekojen tekeminen

Taulukko 2. Ilmastotekojen tekeminen

Kirjoituskutsun toisena kysymyksenä oli ”Pyritkö ottamaan ilmaston huomioon arjessasi? Miten?” Tämän kysymyksen tarkoituksena on selvittää, millainen yhteys ilmastohuolella ja uskolla omiin vaikutusmahdollisuuksiin mahdollisesti on. Oletukseni oli, että ne, jotka uskovat omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa ja ovat huolissaan ilmastosta, tekevät eniten ilmastotekoja. Toisaalta aiempien tutkimusten perusteella teot ovat usein vähäisempiä kuin huolen perusteella voisi olettaa nähden (Fiala 2010; Hakkarainen ja Koskinen 2011). Nuorten huolen määrä tulee tässä tutkielmassa parhaiten esille neljännen kysymyksen kohdalla, jossa selvitetään, miten he ajattelevat ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteen. Kuitenkin myös se, kuinka paljon nuoret ottavat ilmastonmuutoksen huomioon arjessaan, kertoo huolen tasosta.

Vastaukset on luokiteltu kolmeen kategoriaan: tekee paljon ilmastotekoja, tekee jonkin verran ja ei tee lainkaan. Koska kyse on nuorista, joilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia tehdä kotitalouttaan tai ajoneuvoa koskevia päätöksiä kuin aikuisilla, ensimmäiseen kategoriaan kuuluvaksi on luokiteltu lähtökohtaisesti kaikki sellaiset vastaukset, joissa on enemmän kuin kaksi asiaa. Jonkin verran on vaikutusta myös sillä, mitä nämä ympäristöteot ovat: jos nuori esimerkiksi kertoo sammuttavansa valot lähtiessään huoneesta ja syö lautasen tyhjäksi, vastaus on luokiteltu ”jonkin verran” -kategoriaan. Mikäli nuori on esimerkiksi kasvissyöjä ja kieltäytyy pikamuodista, vastaus on luokiteltu kategoriaan ”tekee paljon”. Näin siksi, että jälkimmäinen vaatii enemmän työtä ja omistautumista.

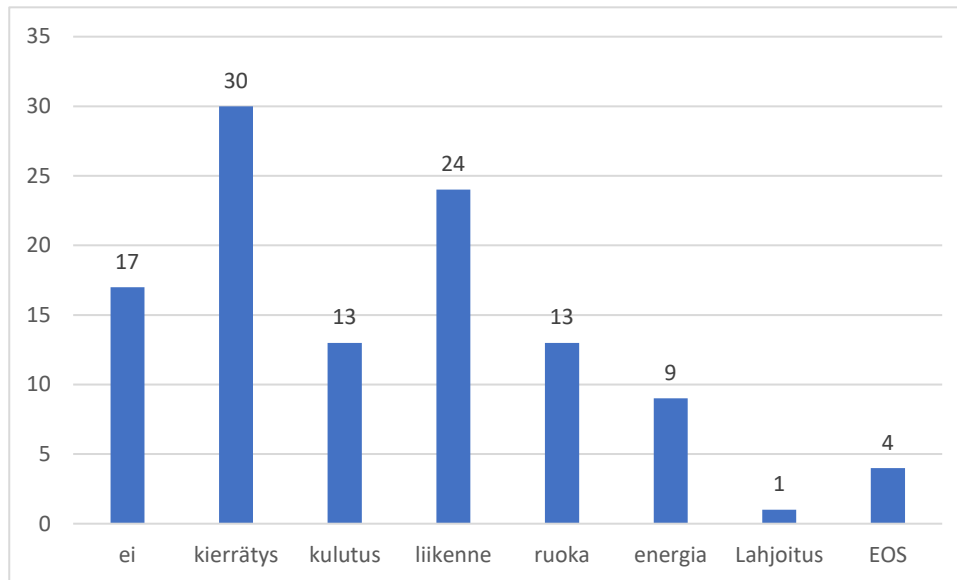
Kuten taulukosta 2 käy ilmi, selvästi valtaosa nuorista ottaa ilmaston huomioon ja enemmistö myös tekee paljon ilmastotekoja. Nuoret ottavat ilmastonmuutoksen tosissaan ja haluavat tehdä oman osuutensa sen hillitsemiseksi. Motivaatiokuilu ei siis vaikuta olevan kovin vahvasti läsnä. Toisaalta melkein kolmasosa ei kerro, ettei tee ilmastotekoja. Lisäksi joidenkin kohdalla teot olivat vakiintuneita hyviä tapoja ja välttämättömyyksiä, kuten valojen sammuttaminen huoneesta poistuttaessa tai bussilla kulkeminen. Ilmastotekojen suurta määrää voikin selittää osittain se, että osa teoista on pakon sanelemaa. Osa teoista on myös sellaisia, joita on monille opetettu pienestä pitäen, kuten se ettei saa roskata tai pitää valoja turhaan päällä. Nämä on helppo toteuttaa ja niistä saatava konkreettinen hyöty on melko nopeasti ja helposti nähtävissä sähkölaskun ja siistin ympäristön muodossa. Nuoret on siis sosiaalistettu siistiin ympäristöön ja taloudelliseen ajatteluun. Monet ympäristöä säästävät teot ovat kuitenkin sellaisia, joista ei saa konkreettista palkintoa, ainakaan hyvin pitkään aikaan. Lisäksi melko harva ilmastoteko tuottaa samanlaista mielihyvää, kuin monet ilmastonmuutosta vauhdittavat teot, kuten pikamuoti.

Luokittelussa ei ole otettu huomioon sitä, kierrättääkö nuori kotonaan pakon vuoksi, vai koska haluaa. Nuori voi olla kierrättämättä, vaikka kotona olisikin kierrätysastiat. Mikäli nuorella ei ole kotona mahdollisuutta kierrättää, hän voi tehdä muita ilmastotekoja, joten asenne ja teot tulevat vastauksissa esille joka tapauksessa. Nuoret eivät myöskään aina voi itse vaikuttaa siihen, miten he kulkevat paikasta toiseen. Julkiset kulkuneuvot tai kevyen liikenteen suosiminen voivat olla ainoat vaihtoehdot. Monella on kuitenkin mahdollisuus hankkia oma mopo tai mopoauto. Ilmastotekojen vaikutus ei myöskään ole riippuvainen siitä, onko teko pakon sanelemaa vai vapaaehtoista, joten sen arvioiminen ei ole kovin merkityksellistä. Asenne ilmastonmuutokseen ja valmius toimia tulevat nuorten vastauksista esille joka tapauksessa

Neljä nuorta ei osannut tai halunnut sanoa, ottaako ilmaston huomioon arjessaan vai ei. ”En tiedä” kuvastaa toisaalta sitä, että nuori ei juurikaan pohdi tekojensa ilmastovaikutuksia eikä näin ollen koe ilmastonmuutosta kovin tärkeäksi asiaksi. Toisaalta kyse voi myös olla tiedon puutteesta, jolloin nuori ei ole varma siitä, miten hänen tekonsa vaikuttavat ilmastoon. Voi olla, että tekoja, kuten sähkön säästäminen tai bussilla kulkeminen, ei ole kerrottu, mikäli ne tuntuvat nuoresta liian vähäpätöisiltä tai ovat pakollisia. Eräs nuori kertoo esimerkiksi uskovansa, että voi vaikuttaa ja käyttää julkisia kulkuneuvoja. Hän myös kertoo, ettei mieti ilmastoarjessaan, eikä tee ilmastotekoja. ”En tiedä” saattaa myös kertoa siitä, että ilmastonmuutos on niin iso ja monimutkainen ilmiö, että se on aiheuttanut lamauttavaa ahdistusta. Myöskään niitä nuoria, jotka eivät huomioi ilmastoarjen toimissaan ei voi suoraan tuomita välinpitämättömiksi. Osa ei ole motivoitunut tekemään mitään, koska ei usko sillä olevan vaikutusta. Nämäkin nuoret voivat kuitenkin kärsiä ilmastoahdistuksesta

(Pihkala 2018). Toiset sen sijaan eivät yksinkertaisesti vaikuta olevan kiinnostuneita ilmastonmuutoksesta. Joidenkin kohdalla kyse voi myös olla vastuunvapauden perustelusta, eli tekoja ei kannata tehdä, koska vastuu ilmastonmuutoksen hillinnästä on muilla (Corner ym. 2015, 529–530).

Taulukko 3. *Tehdyt ilmastoteot*

Taulukko 3 kertoo, mitä nuoret tekevät ilmaston hyväksi.” Kierrätys” -kategoriaan kuuluu myös muita jätteisiin liittyviä tekoja, kuten roskaamattomuus. Kierrättämiseen sisältyy vain jätteiden käsittely, niiden ehkäisy sen sijaan liittyy kulutus- ja ruokailutottumuksiin. ”Kulutus” -kategoriaan kuuluu nuorten osto- ja ostamatta jättämispäätökset. Liikenteellä viitataan julkisen sekä kevyen liikenteen suosimiseen. Ruokaan sisältyvät lihansyönnin vähentäminen, kasvisruoka sekä lähiruoka. Lisäksi ruokahävikin vähentäminen kuuluu ”ruoka”-kategoriaan, koska se liittyy ruokailutottumuksiin. Energialla viitataan tässä energian säästöön sähkön ja veden säästämisen muodossa. Yksi nuorista myös kertoi lahjoittaneensa rahaa luonnonsuojelun hyväksi.

Kuten taulukosta käy ilmi, kierrätys on selvästi suosituin ilmastoteko nuorten keskuudessa. Yllättävän moni nuorista tuo esille roskaamisen. Sen lisäksi, että moni ilmoitti, ettei heitä roskia luontoon, jotkut myös kertovat ajoittain poimivansa toisten roskia maasta. Roskaamattomuus on siis nuorten mielestä tärkeä osa ilmastonmuutoksen torjuntaa. Tämä johtuu mahdollisesti siitä, että luonnon roskaantuminen ja erityisesti valtamerien roskalautat ovat olleet esillä mediassa (esim. Brucker 2019, Paukku 2019). Myös Suomessa näkee melko paljon roskia luonnossa, ja esimerkiksi Suomen rannat ovat Itämeren roskaisimpien joukossa (Brucker 2019). Monet ilmastonmuutoksen vaikutuksen saattavat tuntua vielä hyvin kaukaisilta, erityisesti Suomessa asuvan näkökulmasta (esim. Wiest, Raymond ja Clawson 2015, 187-198). Itämeren tilanne, johon roskaaminen myös vaikuttaa, on kuitenkin hyvin konkreettinen ilmastonmuutokseen liittyvä ongelma. Vaikka roskat

luonnossa eivät vaikuta samalla ilmaston lämpenemiseen kuin esimerkiksi liikenteen ja tuotannon päästöt, nuoret tietävät, että roskat pysyvät luonnossa pitkään ja ovat haitaksi sekä luonnolle että myös yleiselle viihtyvyydelle.

”--enkä heitä roskia luontoon ja kerään maasta roskat jotka joku toinen on sinne heittänyt.”

Toiseksi suosituin ympäristöteko on julkisten kulkuvälineiden tai kävelyn ja pyöräilyn suosiminen. Osittain tähän varmasti vaikuttaa se, että 9.-luokkalaaisella ei vielä ole mahdollisuutta ajokorttiin. Kevyen liikenteen ja julkisten suosiminen saattaa siis olla välttämätöntä. Mikäli taloudellinen tilanne sen sallii, 9.-luokkalaisten ikäiset voivat kuitenkin hankkia mopokortin. Vastauksissaan nuoret kuitenkin kertovat suosivansa julkisia tai kevyttä liikennettä. On mahdollista, että vuodenaika vaikuttaa asiaan, koska kirjoituskutsu toteutettiin talvella. Toisaalta talvi on ollut lumeton ja monet nuorista ottavat esille pyöräilyn, joten vuodenaika ei välttämättä selitä ympäristöystävällisen liikkumisen suosiota. Muutama nuori myös kertoi tehneensä tietoisin valinnan, ettei tarvitse mopokorttia. Tämän havainnon myötä nousee esille kysymys, onko nuorten mopointo laantumassa?

”Tulen kouluun pääsääntöisesti pyörällä välillä kävellen, mutta harvoin autolla. Käyn myös harrastuksessani pyörällä. En omista mopoa, skootteria, mautoa tms., vaikka sellaisen olisin saanut, jos olisin halunnut. Päädyin kuitenkin tulokseen, että en tarvitse sitä, koska paikat, jossa käyn on sen verran lähellä.”

Ruokavalio on yhdessä kulutustottumusten kanssa suosittujen tekojen joukossa. Ruokavaliossa ympäristön huomioon ottaminen näkyy niin hävikin välttämisenä kuin kasvis- ja lähiruuan suosimisena. Vain muutama ilmoitti olevansa vegaani tai vegetaristi, mutta moni on lisännyt kasvisruuan määrää ruokavaliossaan ja korvaa ainakin kerran viikossa lihan jollain kasvisperäisellä vaihtoehdolla. Maatalouden ja erityisesti lihantuotannon vaikutukset ilmastonmuutokseen ovat olleet viime aikoina useasti esillä julkisessa keskustelussa. Lisäksi erilaisten ”lihankorvikkeiden” valikoima on laajentunut huomasti viime vuosien aikana. Vegaanisen ruokavalion suosion kasvun yhteydessä myös eläinten oikeudet ovat ajoittain pinnalla. Kulutuksessa korostui vaateteollisuus. Moni suosi käytettyjä vaatteita ja pyrki ostamaan vaatteita sekä myös muita tuotteita vain tarpeeseen. Myös vastuullisten tuotteiden ostaminen tuli esille vastauksissa. Vastuullisuuteen voidaan lukea tuotteen ilmastovaikutuksen lisäksi tuotteen eettisyys.

”Olen vähentänyt lihansyöntiä ja tutustunut erilaisiin lihankorvikkeisiin monipuolisesti.”

”--mietin miten voin ostaa vaatteita ekologisemmin esim paremmista liikkeistä tai kirpputorilta.”

Edellisten neljän suosituimman keinon lisäksi moni kertoi myös säästävänsä sähköä ja vettä. He esimerkiksi sammuttavat valot lähdettyään tilasta ja eivät oleskele suihkussa turhaan. Muita keinoja ei juuri tullut esiin lukuun ottamatta yhtä nuorta, joka mainitsi lahjoittamisen ympäristöjärjestölle. Joukossa on myös useita, jotka eivät ota ympäristöä huomioon. Viime aikaisten ilmastolakkojen vuoksi on yllättävää, että yksikään nuorista ei kertonut osallistuneensa mielenilmaukseen.

Vaikutusmahdollisuuksiin uskomisen ja tehtyjen ilmastotekojen välillä vaikuttaa olevan jonkinlainen yhteys. Kaikki ne nuoret, jotka ottavat usein ilmaston huomioon arjessaan, myös uskovat vaikutusmahdollisuuksiinsa. Kaikki vaikutusmahdollisuuksiinsa uskovat eivät kuitenkaan mieti tekojensa ilmastovaikutuksia. Tällöin taustalla vaikuttaa olevan se, että pienten tekojen ei uskota riittävän. Tässä kohtaa kaksi mainitsi aktivismin hyvänä keinona vaikuttaa. Heidän mielestään pienet arkipäivän teot eivät riitä, mutta mobilisoimalla muita ihmisiä voi saavuttaa jotakin. Tämän lisäksi moni uskoo, että vaikka omalla toiminnallaan voi vaikuttaa, on vaikutus hyvin vähäinen. Näin ollen ilmaston huomioimista ei aina koeta kovin kannattavana tai motivoivana. Ne nuoret, jotka eivät usko vaikutusmahdollisuuksiinsa, eivät juuri huomioi ilmastoa arjessaan. Kuitenkin myös he tekevät ympäristöystävällisiä tekoja, kuten kulkevat julkisilla kulkuneuvoilla, säästävät sähköä ja eivät roskaa. Paljon tekevät kuitenkin painottuvat vaikutusmahdollisuuksiinsa uskoviin. Toisaalta, kuten aiemmin on mainittu, julkisen liikenteen käyttö voi olla pakollista ja roskaamattomuus ja sähkön säästäminen ovat jo lapsena opittuja tapoja. Ilmasto ei siis välttämättä ole näihin tekoihin motivaatiota antava tekijä. Niiden nuorten vastauksissa, jotka eivät usko vaikutusmahdollisuuksiinsa, ei myöskään ole havaittavissa motivaatiota toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.

Keinot, joilla nuoret uskovat voivansa vaikuttaa, ja teot, joita he oikeasti tekevät, eivät aina kohtaa. Nuoret listasivat ensimmäisen kysymyksen vastauksissa keinoja, joilla uskovat voivansa vaikuttaa. Useimmat listasivat tähän arkisia luontoa säästäviä tekoja. Näistä osa mainitaan myös omien ilmastotekojen kohdalla. Valtaosa kuitenkin tekee paljon vähemmän kuin voisi, silloinkin, kun uskoo voivansa vaikuttaa. Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu valmiuden ja todellisten tekojen välinen kuilu vaikuttaa siis esiintyvän jossain määrin myös nuorten keskuudessa. (Fiala 2010; Hakkarainen ja Koskinen 2011; Ojala 2018, 10–15)

Kolmas kysymys selvittää nuorten mielestä parasta keinoa ilmastomuutoksen torjuntaan. Tämän kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, ovatko parhaimmat keinot nuorten mielestä heidän ulottumattomissaan. Tämä voisi selittää mahdollista kuilua huolen ja tekojen välillä. Lisäksi se kertoo siitä, kuinka laaja-alaisena ongelmana nuoret ilmastomuutoksen näkevät. Se myös kertoo jonkin verran siitä, kuinka paljon nuoret tietävät ilmastomuutoksesta.

Näkemykset ilmastonmuutoksen torjunnasta											
	Makro					Mikro					
	Koulutus	Lait ja säädökset	Tiede	tehtaiden päästöt	energia	Roskat	Liikenne	Kulutus	edes jotai	EOS	Muuta
Koulu 1		4	1	4	1	8	6	7	1	1	1
Koulu 2	4	5		4		2	3	1	3	2	2
Koulu 3	2	7	4	4	5	4	3	5	5	4	1
Koulu 4	1	3	2	3	1	2	4	2	1	5	1
yht.	7	19	7	15	7	16	16	15	10	12	5

Kuva 1. Paras keino torjua ilmastonmuutos (n)

Keinojen luokittelu on toteutettu aineistolähtöisesti. Kirjasin aluksi ylös kaikki nuorten mainitsemat keinot. Tämän jälkeen yhdistin samankaltaisia luokkia, esimerkiksi lait, säädökset ja kansainväliset sopimukset ovat kaikki samassa luokassa, samoin kierrättäminen ja roskaaminen. Koulutus tarkoittaa ilmastonmuutokseen liittyvistä asioista opettamista koulussa sekä tiedottamista ja opettamista myös muille, niin Suomen sisällä kuin kansainvälisesti, lähinnä kehittyvissä maissa. ”Päästöt”-kategoriaan luetaan kuuluvaksi tehtaiden päästöjen lisäksi yleisesti valtion päästöt. ”Energia”-otsikon alle kuuluu energian tuoton muutokset, eli uusiutuvan energian lisääminen ja uusiutumattomista eroon pyrkiminen. Liikenteeseen kuuluu yksityisautoilun vähentäminen ja lentoliikenteen vähentäminen, sähköautojen kehitys sekä julkisen ja kevyen liikenteen suosiminen. Makro- ja mikrotason jaottelu ei ole yhtä ehdoton kuin taulukko antaa ymmärtää, sillä mikrotason toimissa painotettiin joukkovoimaa ja valtion toimia sen eteen, että mahdollisimman moni toimisi vastuullisesti.

Kuten taulukosta selviää, nuoret kaipaavat ennen kaikkea merkittäviä makrotason päätöksiä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Osviittaa tästä saatiin jo vaikutusmahdollisuuksien kohdalla, kun moni koki olonsa riittämättömäksi. Nuoret toivovat lakeja, joilla taataan se, että kaikki toimivat ilmaston hyväksi, jolloin omalla toiminnalla on varmasti merkitystä. Yhteistyö ja kaikkien vastuu korostuvat niin lakitoiveiden kohdalla makrotasolla kuin yksilötasollakin. Usean nuoren mielestä paras keino on, että tekee edes jotakin, mutta tässäkin korostettiin, että kaikkien pitää tehdä edes vähän. Nuoret eivät juurikaan vaadi yksityisautoilun tai lihansyönnin lopettamista kokonaan, ainoastaan vähentämistä. Radikaalit ehdotukset vallitsevan yhteiskuntamallin purkamisesta loistavat poissaolollaan. Yksi nuorista tosin esitti radikaalin ehdotuksen turismin lakkauttamisesta. Joukossa oli myös asiaton kommentti Kiinan hävittämisestä. Kyseistä kommenttia ei todennäköisesti esitetty kuitenkaan tosissaan. Yhteisiä sääntöjä kaivataan myös kansainväliselle tasolle, koska nuoret kuitenkin ovat huolissaan muiden maiden, erityisesti Kiinan, päästöistä.

”Valtioiden yhteisillä päätöksillä. Kyllä pienet kotitaloudet vaikuttavat paljon, mutta valtioiden pitäisi laatia(?) sopimuksia ja sääntöjä ilmastonmuutoksen estämiseksi.”

Kansainvälisten lakien ja sopimusten kannatus on yhteydessä toiseksi eniten kannatusta saaneeseen makrotason keinoon, eli tehtaiden päästöihin. Nuoret ovat huolissaan etenkin suurten ylikansallisten tehtaiden päästöistä, jotka syöksevät saasteita ilmakehään, vaikka kuinka itse kierrättäisi ja pyöräilisi. He toivovat, että päästöjä rajoitettaisiin, minkä tehokkuuden takaaminen vaatisi kansallisia ja kansainvälisiä lakeja. Nuoret eivät pohtineet esimerkiksi tehtaihin kohdistamiensa vaatimusten vaikutuksia yhteiskuntaan. Mikäli tehtaita lakkautettaisiin, pitäisi niiden entisille työntekijöille löytää työpaikka muualta. Lisäksi jos tehtaita vähennetään, ihmisten kulutustottumusten täytyy muuttua, koska tavaroita ei tuotettaisi todennäköisesti nykyiseen tahtiin. Todellisuudessa monet nuorten mainitsemat keinot siis kytkeytyvät yhteen. Tehtaiden yhteydessä mainittiin usein Kiina, koska osa uskoo, että Kiinasta tulee erityisen paljon päästöjä. Päästöjen laskemisesta puhutaan myös yleisellä tasolla, sillä osan mielestä liian suurista päästöistä ovat vastuussa muutkin kuin tehtaot.

”Mielestäni paras keino torjua ilmastonmuutos olisi vähentää ihmisten tuottaman päästöjen määrää.”

”Teollisuusvaltioiden, joilla on tuhansia tehtaita kuuluisi pyrkiä tekemään esim. teollisuudesta ympäristöystävällisempää.”

Tieteen läpimurrot ja energiankäytön muutos nousevat myös esiin osassa vastauksista, vaikka selvästi vähemmän kuin edellä mainitut vaatimukset kansainvälisistä laeista ja säädöksistä sekä tehtaiden päästöjen pienentämisestä. Uudet keksinnöt antavat toivoa, että elämä voisi jatkua nykyiseen malliin, mutta voitaisiin kuitenkin estää ilmastonmuutos. Uudenlaista teknologiaa toisaalta tarvitaan, niin tehtaiden, liikenteen kuin kotienkin sähköntuotannon fossiilisten polttoaineiden käytön korvaamiseksi. Muutama nosti esille muovin vähentämisen ja muovin ympäristöystävällisen korvaajan löytymisen tärkeyden. Uusiutumattomat energianlähteet tulivat joidenkin nuorten vastauksissa esiin. Tärkeänä pidettiin sekä energian että veden säästöä, ja uusiutuvien energianlähteiden lisäämistä. Voidaan pitää melko yllättävä, että uusiutuvasta energiasta ei puhuttu enempää, sillä nuoret ovat selvästi tietoisia ilmastonmuutokseen vaikuttavista ja sitä hillitsevistä seikoista. Uusiutuvat energianlähteet ovat myös julkisessa keskustelussa paljon esillä. Toisaalta uusiutuva energia on kytköksissä päästöjen vähentämiseen, minkä vuoksi sitä ei mainittu erikseen.

Tehokkaimmat keinot mikrotasolla ovat linjassa nuorten oikeiden tekojen kanssa, sillä kuten aiemmin todettiin, monen mielestä arjen pienet teot ovat äärimmäisen tärkeitä. Näistä arjen pienistä teoista erityisesti roskaamattomuus ja kierrättäminen nähtiin tärkeinä. Jäteisiin liittyvien vastausten kohdalla tuli myös esiin kehittyvät maat, joiden jätehuoltoon ja yleiseen siisteyteen toivottiin parannusta. Monien mielestä kierrättäminen ja roskaamattomuus ovat parhaimpia keinoja ilmastonmuutoksen torjuntaan, koska pienistä teoista kertyy lopulta isompi vaikutus:

” Mielestäni paras keino olisi, jos jokainen ihminen ymmärtäisi sen miten tärkeätä ja kaikkeen vaikuttavasta asiasta on kyse. Jokaisen pitäisi miettiä mitä ostaa ja tuleeko tavaralle oikeasti käyttöä. Ihmisten pitäisi heittää roskat roskikseen ei sen viereen, mereen tai ylipäätään luontoon. Kukaan ihminen ei yksin pysty korjaamaan ilmastonmuutosta, vaan siihen tarvitsee jokaisen ihmisen. Kenenkään ei pitäisi ajatella ”ei yksi roska luonnossa haittaa” koska se ei kuitenkaan jää yhteen ainakaan, jos kaikki ajattelee niin. ”

Edellisestä esimerkistä tulee ilmi myös kolmanneksi eniten kannatusta saanut keino, eli kulutuksen vähentäminen ja muuttaminen. Monet nuoret uskovat, että nykyinen kulutuskulttuuri on merkittävä ilmastonmuutosta vauhdittava tekijä. Jokaisen olisikin hyvä pohtia, mitä ostaa ja miksi, ja mistä sen ostaa. Vastaajat kannattivat ostamista tarpeeseen sekä tuotteen laatuun panostamista. Tämän vuoksi osa nuorista pitää halvoista nettikaupoista tilaamista kyseenalaisena. Käytettynä ostaminen nousi esille kulutuksen kohdalla useasti. Tämä nousi esille myös nuorten omien tekojen kohdalla, kirpputorit antavat mahdollisuuden ostaa edelleen halvalla ja toisaalta tienata hieman, kun hankkiutuu itselle turhista tavaroista ja vaatteista eroon. Kuitenkin myös vaatteiden kierrätyksessä piilee ongelmia: vaatteita saatetaan ostaa niin uutena kuin kirpputoriltakin kevyin perustein sillä verukkeella, että vaatteen voi viedä kirpputorille tai kierrätykseen, mikäli se ei sovi. Kulutus ei tällöin pienene ja suuret vaatemäärät kierrätyspisteillä aiheuttavat ongelmia, koska kaikkea ei saada Suomessa myytyä, eikä materiaalia osata hyödyntää. (Knus-Galán ja Kurki 2020.) Vaatteita viedään siis tämän vuoksi ulkomaille, muun muassa Baltian maihin ja Afrikkaan (Dahlbo ym. 2015, 11.).

Kulutustottumusten muuttaminen on yhteydessä myös ruokailutottumuksiin, vaikkakin ruokailutottumukset ovat huomattavasti enemmän esillä omien tekojen kohdalla. Parhaimpien keinojen kohdalla vain viisi nuorta mainitsi ruuan. Omien tekojen kohdalla sen sijaan ruoka tuli esiin 13 kertaa. Kaikki nämä viisi koskivat kasvisruuan lisäämistä ruokavaliossa, ei lähiruuan suosimista tai ruokahävikin pienentämistä. Toisaalta kaikki eivät erotelleet keinoja, vaan korostivat lähinnä sitä, että yhteistyö on avaintekijä ilmastonmuutoksen ratkaisussa. Tähän voitaisiin lukea kuuluvaksi myös se, että kaikki vähentävät lihansyöntiä ja ruokahävikkiä. Lisäksi ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävät uudet lait ja säädökset voivat koskea myös ruuantuotantoa, vaikka tätä ei erikseen mainittukaan. Voidaan päätellä, että nuoret eivät ole yksityiskohtaisen varmoja siitä, mitkä keinot ovat parhaita ilmastonmuutoksen hillinnässä. Sen sijaan he tietävät, että kyse on suuresta kriisistä, jonka ratkaisuun tarvitaan laajamittaisia keinoja ja kaikkien panosta. Asiantuntijoiden ja päättäjien vastuulla on kuitenkin se, millaisiin keinoihin ihmisiä konkreettisesti ohjataan.

”--että tuotantolihan määrää pitää vähentää ja ihmisten pitäisi ylipäätään alkaa tottua myös kasvisruokaan.”

Liikenne sai yhdessä jätteisiin liittyvien asioiden kanssa toiseksi eniten huomiota. Erityisesti yksityisautoilun vähentäminen ja vähäpäästöisten kulkuneuvojen kehittämien ja tukeminen nähdään

nuorten keskuudessa tärkeänä asiana. Sähköautot mainittiin useaan otteeseen, osa myös puhui ympäristöystävällisten polttoaineiden kehittämisestä yleisellä tasolla. Vaikka tiede nähdään merkittävänä osana liikenteestä tulevien päästöjen hillintää, tässäkin valtion toimia pidetään merkittävänä osana ratkaisua, sillä valtiolta toivotaan tukevia ja kannustavia toimia, jotta ympäristöystävällisempien kulkuneuvojen, kuten sähköautojen käytöstä tulisi laajamittaisempaa. Lisäksi nuoret ovat hyvin tietoisia lentoliikenteen haitoista, ja myös lentokoneisiin toivotaan kehitettävän vähemmän saastuttavia polttoaineita. Lisäksi lentomatkestämisen vähentäminen kerää kannatusta.

”Lentoliikenteen vähentämisen tai muuttaminen. Autoihin ympäristöystävällisemmät polttoaineet.”

Osa nuorista ei osannut nimetä omasta mielestään parasta keinoa ilmastonmuutoksen torjumiseksi tai ei ollut halukas miettimään tällaista. Osa ilmoitti, ettei tiedä, osa taas jätti kohdan kokonaan tyhjäksi. Vastauksissa tuli myös esille muutama yksittäinen keino, joka ei varsinaisesti sopinut mihinkään edellä mainituista kategorioista. Väestönkasvun hillitseminen tuli esiin pariin kertaan. Lisäksi ehdotettiin turismin lakkauttamista. Nämä ovat myös kiinnostavia, erityisesti turismin lakkauttaminen, sillä se on radikaali ehdotus moneen muuhun verrattuna.

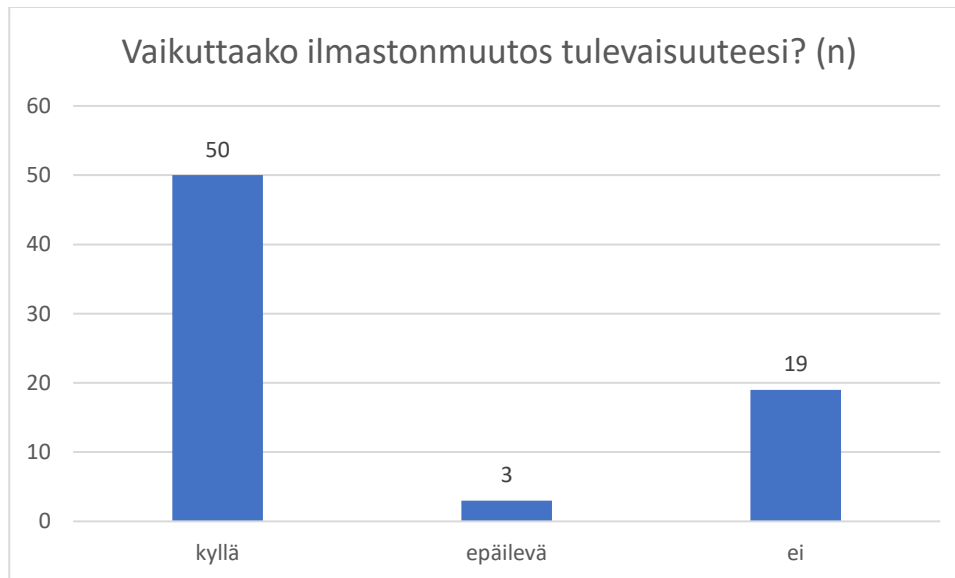
6.2 Epämääräinen tulevaisuus

Neljäs kysymys selvittää, miten nuoret ajattelevat ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteensa. Kysymyksellä on suuri merkitys myös huolen tason tarkastelussa. Jos nuori uskoo ilmastonmuutokseen vaikuttavan tulevaisuuteen, erityisesti omaansa, negatiivisesti, hän todennäköisesti on huolissaan ilmastonmuutoksesta. Kysymyksen avulla saadaan myös lisää tietoa motivaatiokuilusta, sillä jos nuoret eivät usko ilmastonmuutoksen juuri vaikuttavan omaan tulevaisuuteensa, ilmiö koetaan todennäköisesti tällöin hyvin kaukaisena ja vaikeasti hahmotettavana.

Odotin aiempien tutkimusten perusteella aineistosta erottuvan sekä huolestuneita vastauksia että sellaisia, joista ilmenee, ettei vastaaja usko ilmastonmuutoksen näkyvän tulevaisuudessaan. Uskoin myös, että aiempien tutkimustulosten tapaan, moni uskoo ilmastonmuutoksen tekevän luontoon ja yhteiskuntaan muutoksia tulevaisuudessa, mutta eivät usko näiden näkyvän Suomessa ja omassa tulevaisuudessaan huonompana (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 72; Rubin 1998, 146–147). Nuorten suhtautuminen tulevaisuuteen on luokiteltu kolmeen kategoriaan: ”uskoo ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteensa”, ”ei usko” ja ”ei ole varma/ei halua sanoa”. Epävarmoiksi olen ne luokitellut henkilöt, jotka sanoivat, etteivät tiedä, tai pohtivat, että saattaa

vaikuttaa tai sitten ei. Aiempien kysymysten tapaan tähänkin kategoriaan kuuluvat sellaiset, jotka eivät ole antaneet kysymykseen vastausta ollenkaan. Syynä voi olla niin tietämättömyys kuin haluttomuus ajatella asiaa.

Taulukko 4. *Vaikuttaako ilmastonmuutos tulevaisuuteesi?*

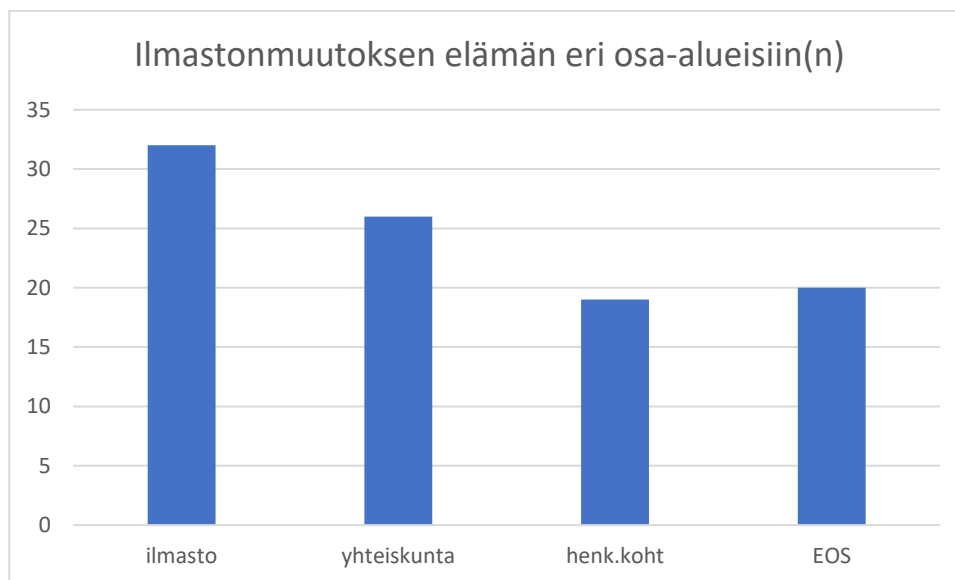

Taulukossa 5 kuvataan nuorten ajatuksia liittyen ilmastonmuutoksen vaikutuksesta tulevaisuuteen. Kuten taulukosta käy ilmi, valtaosa uskoo ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteen ainakin jollakin tavalla. Tämän tuloksen perusteella ilmastonmuutos ei vaikuta olevan kaukainen asia nuorille, ja nuoret ovat selvästi huolissaan ilmastonmuutoksesta. Nuorten tulevaisuusnäkymät ja huoli ilmenevät kuitenkin hyvin eri tavoin: osa uskoo ilmastonmuutoksen vaikuttavan merkittävästi omaan tulevaisuuteen, osa taas uskoo vaikutusten olevan lähinnä henkilökohtaisen elämän ulkopuolella. Huolestuneimmat pelkäsivät, että tulevaisuudessa maailma olisi täynnä saasteita, ja pitäisi käyttää kasvomaskeja ja olisi pulaa luonnonvaroista. Nämä vastaukset ovat hyvin samankaltaisia kuin Rubinin tutkimien nuorten (1998). Jotkut taas uskovat ilmastonmuutoksen rajoittavan elämää lähinnä välillisesti hallituksen säättämien ilmastonmuutoksen torjuntaan suunnattujen lakien muodossa. Muutama myös uskoo ilmastonmuutoksen epäsuoraan vaikutukseen siinä mielessä, että vaikutukset muualla saattavat heijastua Suomeen. Muutama ei usko ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteen mitenkään.

Niiden nuorten näkemykset, jotka uskovat ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteen, voidaan edelleen jakaa alakategorioihin sen mukaan, miten nuori uskoo ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteen. Alakategorioita ovat ”ilmasto”, ”yhteiskunta” ja ”henkilökohtainen”. Lisäksi mukana

on ”ei osaa/halua sanoa” -kategoria. Henkilökohtainen tarkoittaa tässä kontekstissa sitä, että nuori pohtii ilmastonmuutoksen vaikutusta omaan elämäänsä. Luen tähän kuuluvaksi myös sen, jos nuori miettii omien lasten tai jopa lastenlasten tulevaisuutta, koska tällöin hän saattaa miettiä, uskaltaako hankkia lapsia. Sen sijaan yleisesti puhe tulevista sukupolvista ei kuulu tähän kategoriaan, vaan tällöin on kyse tulevaisuudessa yhteiskunnallisessa kontekstissa. ”Yhteiskunta”-kategoriassa nuoret pohtivat ilmastonmuutoksen vaikutuksia yhteiskunnassa, kuten konflikteja, pulaa luonnonvaroista ja elintilan ja -olojen huononemista. ”Ilmasto”-kategoriaan kuuluvat säähän ja luontoon liittyvät pohdinnat. Vastauksia ei voinut jaotella vain yhteen kategoriaan, sillä valtaosalle on selvää, että ilmastonmuutos on moniulotteinen ilmiö, joka ei näy ainoastaan luonnossa ja sääolosuhteissa, vaan heijastuu niin yhteiskuntaan ja henkilökohtaiseen elämään. Monille on myös selvää, että niiden valtioiden tilanne, jotka kärsivät ilmastonmuutoksesta Suomea enemmän, heijastuu myös Suomeen.

Taulukko 5. *Ilmastonmuutoksen vaikutus elämän eri osa-alueisiin*

Kaiken kaikkiaan vastaukset jakautuivat kategorioihin melko tasaisesti, mikä johtuu pitkälti siitä, että hyvin moni luetteli vaikutuksia kaikista näistä kategorioista. Tämä voi kertoa siitä, että ilmastonmuutoksen vaikutuksista ollaan hyvin perillä ja nuoret myös näkevät hyvin vaikutusten syy-seuraus-suhteet. Eroja kuitenkin on, sillä kaikki eivät usko vaikutusten näkyvän vielä omana elinaikana, ei ainakaan kovin merkittävästi. Eniten nuorten ajatuksissa on ilmastossa ja luonnossa tapahtuvat muutokset. Erityisesti Suomen talven tilanne huolestuttaa nuoria. Monella on myös mielessä meren pinnan nousu, mikä saattaa johtua siitä, että kyselyn nuoret asuvat kaikki rannikkoseudulla. Useat myös odottavat sään ääri-ilmiöiden lisääntyvän. Ääri-ilmiöiden esiintymistä

ei eritelty sen tarkemmin, mutta on mahdollista, että tällä viitattiin sekä ulkomailla lisääntyviin hirmumyrskyihin että Suomen ja Euroopan helleaaltoihin sekä myrskyihin. Valtaosa ilmastossa tapahtuvia muutoksia pohtiva nosti esille sen, ettei Suomessa välttämättä nähdä enää paljonkaan lumisia talvia, ainakaan etelässä. Lisäksi esille nousivat lajien kuoleminen sukupuuttoon ja raaka-aineiden loppuminen. Roskaaminen nousi esille tässäkin yhteydessä, vaikkakin vain muutamassa vastauksessa. Onkin erikoista, että nuoria huolettanut roskaaminen ei enää tulevaisuutta ajatellessa noussut kovin laajasti esille. Tätä voidaan selittää sillä, että nuorille roskaamattomuus ja kierrättäminen ovat helppoja keinoja vaikuttaa ilmastomuutokseen, mutta ilmastomuutoksen toteutuessa roskat eivät kuitenkaan ole suurin murhe. Roskaaminen voidaan nähdä myös esimerkiksi saastumisen aiheuttajana, jolloin tulevaisuutta ajatellessa korostuvat nimenomaan seuraukset. ok, hyvä, täällä tulee nyt aineistoesimerkkejä

”Kyllä, ilmasto lämpenee eikä talvisin tule lunta niin kuin ennen. Eläimet kuolee sukupuuttoon. Ilma saastuu ja maasta loppuu tila jätteille. Meri nousee jolloin tulee vähemmän maata elää.”

”Merenpinnan nousu, tulvin ja myrskyjä.”

Kuten taulukosta käy ilmi, ilmastomuutoksen vaikutuksia yhteiskuntaan pohti lähes yhtä moni kuin luontoon ja ilmastoon. Usein nämä kulkivatkin käsi kädessä. Nuoret uskovat esimerkiksi asuintilan vähenevän maapallolla vedenpinnan nousun seurauksena, minkä vuoksi tulevaisuudessa asutaan entistä tiiviimmin. Uhkana pidetään myös raaka-aineiden loppumista ja vähenemistä. Tämä saattaisi lisätä konflikteja ja aiheuttaa kriisejä tuotannossa ja kaupankäynnissä. Osa uskoo myös nälänhädän ja vesipulan pahenevan tulevaisuudessa. Ruuan ja veden puutteeseen Suomessa nuoret eivät vaikuta uskovan. Sen sijaan moni uskoo eniten kärsivien valtioiden koettelemusten heijastuvan myös Suomeen erilaisten levottomuuksien, pakolaisuuden ja maailmankaupan ongelmien seurauksena. Osa uskoo myös, että yhteiskunta ja oma arki on tulevaisuudessa erilainen ilmastomuutoksen hillintään pyrkivän politiikan vuoksi.

”Tulvat, kuivuus. Vähemmän alueita, joissa voi asua, joten asumisesta tulee tiheämpää ja luonnonvarat loppuvat.”

”Uskon sen vaikuttavan siten, että meidän pitää muuttaa elämäntapaamme ainakin joksikin aikaa, kunnes jäätikkö alkaa taas jäätyä kovempaan tahtiin.”

”Uskon, sillä vuodet tulevat olemaan kuumempia, joten trooppiset myrskyt voivat lisääntyä. Myös raaka-aineista voi olla pulaa ja aiheutua sotia.”

Ilmastomuutoksen vaikutuksia pohditaan henkilökohtaisesta näkökulmasta hieman vähemmän kuin muita. Tämä saattaa johtua siitä, että Suomen koetaan olevan melko turvassa ilmastomuutoksen (pahimmilta) seurauksilta. Vaikutusten pohdinta omaan tulevaisuuteen voi olla myös melko haastavaa. Lisäksi ainakin osaan ”ilmasto ja yhteiskunta” -kategorian vastauksiin sisältyy myös

henkilökohtainen ulottuvuus. esimerkiksi lumen puuttuminen talvella voi olla merkityksellistä myös emotionaalisella tasolla.

"Ilmastomuutos on asia mikä saattaa vaikuttaa, Australiassa eläville se vaikuttaa jo nyt, mutta Suomea se ei lähivuosikymmeninä luultavasti vaikuta. Se ongelma, minkä itse näen on, jos se alkaa vaikuttamaan joltain Suomelle tärkeää kauppakumppania, mutta ei välttämättä vaikuta muuten."

Osa uskoo, että ilmastonmuutos voi vaikuttaa omaan elämään myös muulla tavoin. Pelot kohdistuvat lisääntyvään epävarmuuteen yhteiskunnassa, minkä vuoksi esimerkiksi työllistyminen voi olla haastavaa tulevaisuudessa. Epävarmuuksien vuoksi myös omien mahdollisten jälkeläisten tulevaisuus huolettaa ja se onko järkevää edes hankkia lapsia. Lasten hankinnan pohtiminen oli tässä aineistossa kuitenkin hyvin marginaalista, vastaajat ovat kuitenkin 15–16-vuotiaita nuoria. Alla olevasta lainauksesta tulee hyvin ilmi myös se, kuinka moni näki ilmastonmuutoksen kokonaisvaltaisena ilmiönä:

"Kyllä, jonkin verran. Ainakin talvet heikkenevät ja myrskyt lisääntyvät. Se on huomattu jo nyt. Pelkään, että lapsenlapsenlapsillani on jo vedenhätä, paljon roskaa kaikkialla ja maskeja saasteiden takia. Toivon, että jälkipolvet voisivat elää onnellisesti kuin itsekin ♡."

"Kyllä, se lisää epävarmuutta, erityisesti nuorten keskuudessa."

Lisäksi, kuten aiemmin mainittiin, osa nuorista uskoo nimenomaan ilmastonmuutoksen torjunnan vaikuttavan tulevaisuuteen, koska ei voi elää samalla tavalla kuin tällä hetkellä. Huomionarvoista on, että valtiotason toimia toivottiin ilmastonmuutoksen ehkäisyyn. Myös sellaisia, jotka rajoittavat yksilötason toimia. Ne nuoret, jotka pohtivat valtion rajoitusten merkitystä tulevaisuudellensa, suhtautuvat kuitenkin asiaan melko negatiivisesti. Heitä ei kuitenkaan ollut monta, ja kyseessä oli lähinnä sellaisia, joita ilmastonmuutos ei juuri kiinnostanut.

"Kyllä. En saa ajaa autoa, jossa on iso kulutus/päästöt."

"Uskon vaikuttavan etäisesti, mutta ei suoraan. Ilmastonmuutoksen vastaiset toimet vaikuttavat vähän esim. kulutustottumuksiin, kun valikoima muuttuu. Ilmastonmuutos ei itsessään vaikuta mitenkään."

7. Johtopäätökset

Tarkastelin tässä tutkielmassa nuorten näkemyksiä ilmastonmuutoksesta. Halusin ennen kaikkea tietää, kokevatko nuoret voivansa vaikuttaa ilmastonmuutokseen ja ovatko nämä kokemukset mahdollisesti yhteydessä huolen ja ilmastotekojen välillä vallitsevaan kuiluun, eli motivaatiokuiluun. Lisäksi halusin selvittää, millaisena nuoret näkevät tulevaisuuden ilmastonmuutoksen näkökulmasta.

Kaiken kaikkiaan nuoret ovat pääosin hyvin tietoisia ilmastonmuutoksen syistä ja seurauksista. He näkevät ilmastonmuutoksen suurena ja monimutkaisena ilmiönä, jonka torjumiseen tarvitaan laajamittaisia keinoja. Ilmastonmuutos on samaan aikaan sekä lähellä että kaukana: lähelle se tulee roskena maassa, lumettomina talvina ja arkisin teoin, joilla sen torjumiseen voi vaikuttaa. Toisaalta taas ilmastonmuutoksen pahimpien vaikutusten uskotaan tapahtuvan kaukana tulevaisuudessa. Lisäksi useat pitävät Aasian maita, erityisesti Kiinaa suurimpana syyllisenä. Moni syyttää myös länsimaiden tehtaita. Tällöin ilmastonmuutoksen suurimmat syylliset vaikuttavat olevan pitkälti oman toiminnan ulottumattomissa. Kuitenkin osa näkee, että myös näihin on keinoja, joiden kautta vaikuttaa. Omalla kulutuskäyttäytymisellä voi vaikuttaa, ja mitä useampi pohtii enemmän ostovalintojaan, sitä suurempi vaikutus on, koska tuottajille tulee paineita muuttaa menetelmiään. Vaikka nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa myös poliittiseen päätöksentekoon esimerkiksi mielenilmauksin tai osallistumalla jonkin järjestön toimintaan, tämä ei tule nuorten vastauksissa esille. Tulos on viime aikaisten ilmastolakkojen suosion näkökulmasta yllättävä. Toisaalta aiemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että nuoret eivät ole innokkaita osallistumaan esimerkiksi järjestötoimintaan, vaan suosivat helppoja matalan kynnyksen vaikuttamiskeinoja (Lepola ja Kokko 2015, 3–4; Nieminen 2009, 19–20).

Nuorten kokemukset omista vaikutusmahdollisuuksista ovat jossain määrin linjassa aiempien tutkimusten kanssa. Esimerkiksi Rubinin tutkimat nuoret eivät uskoneet voivansa juurikaan vaikuttaa Suomen tai koko maailman tulevaisuuteen (1998, 131–133). Myös tässä tutkielmassa tarkastelluista nuorista moni suhtautuu pessimistisesti omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lisäksi monet heistä, jotka uskovat voivansa vaikuttaa, uskovat vaikutusten olevan hyvin vähäistä. Toisaalta valtaosa kuitenkin uskoo voivansa vaikuttaa ainakin vähän. Tämä tulos antaa aiempaa myönteisemmän kuvan nuorten uskosta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa (Rubin 1998, 131–133). Toisaalta Myllyniemen ja Pekkarisen mukaan nuoret kyllä uskovat voivansa vaikuttaa, mutta eivät silti yritä välttämättä vaikuttaa (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 31–33). Ahdistuksen lamauttavan voiman ei voida varmuudella sanoa tulleen esille tässä tutkielmassa. Osa nuorista kertoo, ettei toimi

ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi, koska ei usko omalla toiminnalla olevan merkitystä. Toisaalta ne nuoret, jotka olivat eniten huolissaan ilmastosta, myös tekivät eniten. Taustalla saattaa vaikuttaa se, reagoivatko nuoret ilmastonmuutokseen tunne- vai toimintalähtöisesti. Tunnelähtöisesti reagoivat lamaantuvat todennäköisemmin, kun taas toimintalähtöisesti reagoivat toimivat todennäköisemmin. (Lazarus ja Folkman 1984, 150–157.) On siis mahdollista, että jotka eivät uskoneet vaikutusmahdollisuuksiinsa, eivätkä myöskään toimineet ilmaston hyväksi, olivat ahdistuneita ilmastosta, kuten Pihkala esittää (Pihkala 2018, 248). Aihe kaipaa jatkotutkimusta.

Valtaosa nuorista tekee ainakin jonkin verran ilmastotekoja arjessa, ja puolet ilmastotekoja tekevästä tekee myös paljon. Osittain tulokseen saattaa vaikuttaa se, että jotkut teoista olivat välttämättömiä, kuten julkisten tai kevyen liikenteen suosiminen ja kierrättäminen. Olisi myös eri asia tarkastella nuoria, jotka ovat täysi-ikäisiä ja asuvat omassa taloudessa. Mikäli kuitenkin kotona on totuttu ottamaan ympäristö huomioon, saattavat tavat seurata itsenäistynyttä nuorta, sillä vanhempien asenteilla on tutkitusti merkittävä vaikutus siihen, miten nuoret suhtautuvat ilmastonmuutokseen (Grønhøj & Thøgersen, 2009, 418; Ojala ja Bengtsson 2018, 927). Kuitenkin hieman alle kolmasosa ei ilmoittaa, ettei tee mitään. Lisäksi jonkin verran tekevien joukossa on henkilöitä, jotka kertovat, etteivät juuri mieti ilmastoa, vaikka sammuttavat valot lähtiessään huoneesta eivätkä roskaa. Kyse on siis enemmänkin vakiintuneista käytännöistä, sekä sähkön tuhlaamisesta että roskaamisesta voidaan pitää huonona käytöksenä. Suosituimpien tekojen joukossa on myös julkisen ja kevyen liikenteen käyttö. Selvästi eniten tehdään siis niitä tekoja, jotka ovat nuorille helppoja ja monissa tapauksissa myös vakiintunut ja enemmän tai vähemmän pakollinen asia arjessa. Tässä tulee jälleen esille rakenteellisten muutosten tärkeys: ympäristöystävällinen toiminta ei tarvitse erityistä motivaatiota, jos se on vakiintunut käytäntö.

Mielenkiintoista on, että esimerkiksi Ojala (2008) on huomannut nuorten kierrättämisen olevan huomattavasti alhaisempaa kuin aikuisten. Tutkimani nuorten joukossa taas kierrättäminen on selvästi suosituimpien ilmastotekojen joukossa, ja valtaosa nuorista kierrätti. Kierrätystä enemmän aineistossa korostuu kuitenkin roskaamattomuus. Nuoret selvästi paheksuvat luonnon roskaamista. Luonnon roskaaminen linkittyy nuorten mielissä vahvasti ilmastonmuutokseen kenties siksi, että he tietävät etenkin muoviroskien säilyvän luonnossa pitkään ja aiheuttavan haittaa myös eläimille. Tässä voidaan soveltaa teoriaa motivaatiokuilusta. Mitä konkreettisempi ongelma on ja mitä lähempänä se on, sitä helpompi siitä on olla huolissaan ja todennäköisyys toimintaan kasvaa. (Wiest, Raymond ja Clawson 2015, 187-198). Roskaamattomuus ja kierrätys ovat myös suhteellisen helppoja keinoja toimia.

Nuorten ajatukset ovat linjassa motivaatiokuilua selittävien teorioiden kanssa. Nuoret ensinnäkin näkevät ilmastonmuutoksen enimmäkseen kaukaisena asiana, joka ei oikeastaan edes ole omalla vastuulla (Wiest, Raymond ja Clawson 2015, 187-198; Gardiner 2006, 397-413). Vastuunvierittäminen tuli esille esimerkiksi Aasian maiden vastuun korostamisena ja jopa syyllistämisenä. Lisäksi päättäjien vastuuta korostettiin. Myös aiemmissa tutkimuksissa on huomattu, että erityisesti nuoret korostavat poliitikkojen vastuuta (Corner ym. 2015, 529-530; Sirén, Kuokkanen ja Malmberg 2019). Lisäksi Gardiner on todennut, että vastuunvierittäminen on keino vähentää syyllisyyttä ja oikeuttaa oma ilmasto kuormittava toiminta (Gardiner 2006, 397-413). Toisaalta nuoret myös korostavat kaikkien vastuuta, minkä vuoksi pientenkin tekojen tekeminen on tärkeää. Niin kutsuttujen ”suurten saastuttajien” ja päättäjien vastuuta kuitenkin korostetaan, jotta kaikki todella osallistuisivat ja teot olisivat kannattavia. Tässä mielessä päättäjien vastuun korostaminen ja usko pienten tekojen merkitykseen eivät ole ristiriidassa keskenään. Myllyniemi on myös todennut, että nuorten mielestä pienten tekojen tekeminen kannattaa aina (2016, 81). Nuoret kuitenkin tekevät näitä pieniäkin tekoja vähemmän kuin olisivat voineet tehdä. Moni listasi paljon arkisia tekoja, joiden kautta voi vaikuttaa, mutta omien tekojen lista oli usein lyhyempi. Tätä voi selittää ilmastonmuutoksen kaukaisuuden lisäksi se, että vaikka uskoo pienten tekojen merkitykseen, motivaatio on kuitenkin melko alhaalla, koska toivottuja rakenteellisia muutoksia ei ole tehty.

Nuorten listaamista keinoista muodostuu toisiinsa kytkeytyvä kokonaisuus: makrotason toimet mahdollistaisivat paitsi tehokkaammat ja laajamittaisemmat toimet ympäristön hyväksi, ne myös takaisivat sen, että yhä useampi toimii arjessaan ympäristöystävällisesti. Tämän pitäisi motivoida ihmisiä tekemään enemmän, koska nyt monet epäilevät arjen tekojen kannattavuutta. Sama on todettu myös aiemmissa tutkimuksissa (esim. Heiskanen 2011,49-61). Lisäksi, kun valtiotasolla ohjataan ihmisiä tekemään ympäristöystävällisiä valintoja, ne vakiintuvat osaksi normaalia toimintaa, eikä tietoista valintaa tarvitse tehdä. Sekä Suomen sisäiset että kansainvälisellä yhteistyöllä tehdyt rakenteelliset muutokset ovat itse asiassa sidoksissa kaikkiin keinoihin kaikissa. Kun resursseja ohjataan luonnonvaroja säästävän energian ja materiaalien kehitykseen, voidaan saavuttaa tieteessä merkittäviä läpimurtoja, jotka auttavat ilmastonmuutoksen torjumisessa. Lisäksi panostus tiedotukseen ilmastonmuutoksen syistä, seurauksista ja torjuntakeinoista auttaa saamaan yhä useamman toimimaan (Smith, Kim ja Son 2015, 63-66.). Sama periaate toimii hyvin myös kulutuksen kohdalla, sillä rakenteellisia muutoksia tekemällä voidaan vaikuttaa niin tehtaiden saasteisiin kuin tuotantomenetelmiinkin. Kun vastuullisesti tuotettuja tuotteita on tarjolla enemmän, niitä myös käytetään enemmän. Toisaalta myös yksilöiden kulutusvalinnoilla ja painostuksella

voidaan vaikuttaa siihen, mitä kannattaa tuottaa ja miten. Suurin vastuu yksilötasolla onkin, kuinka paljon kuluttaa ja ostaako vain tarpeeseen ja kestävä.

Nuorten vastaukset peilaavat melko paljon julkista keskustelua. Esimerkiksi lentämisen haitoista on puhuttu paljon, ja lentoveron puolesta tehtiin kansalaisaloite, joka eteni eduskunnan käsittelyyn (Mokkila ja Toivanen 2019). Myös sähköautot ovat ajoittain esillä julkisessa keskustelussa (Rosvall 2020). Erilaiset lihankorvikkeiden määrä on lisääntynyt huomasti, ja uudet tuotteet ovat löytäneet tiensä myös sekasyöjien lautaselle (Ängeslävä 2018). Myös vaateteollisuuden synkät puolet näyttävät tulleen nuorten tietoisuuteen. Vaikka nuorten tietoisuus ilmastonmuutokseen liittyvistä asioista on melko laajaa, moni kaipaa nykyistä selkeämpää informaatiota. Osa korostaa tiedostuksen merkitystä kehittyvässä maissa, mutta osan mielestä sitä tarvittaisiin myös länsimaissa. Erityisesti kysymys ilmastonmuutoksen vaikutuksista tulevaisuuteen aiheutti monessa epävarmuutta. Tämä saattaa johtua niin huolesta kuin siitä, että ilmastonmuutosta koskeva tieto on nuorten mielissä irrallista ja sen yhdistäminen konkreettisiin asioihin on vaikeaa.

Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että ihmiset näkevät usein oman tulevaisuuden muun maailman tulevaisuutta valoisampana (Myllyniemi ja Pekkarinen 2018, 72; Rubin 1998, 146–147). Koska kirjoituskutsussa pyydettiin nuoria kertomaan, miten he ajattelevat ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuutensa, tällaista erottelua ei voida kunnolla tämän tutkielman kontekstissa tehdä. Huolestuneimpien nuorten tulevaisuuskuva olivat kuitenkin samankaltaisia kuin Rubinin tutkimuksessa, jossa nuoret kuvailivat tulevaisuuden yhteiskuntaa melko kaoottiseksi (1998). Muissa vastauksissa tulee esille motivaatiokuilua selittävä kokemus asioiden kaukaisuudesta: nuoret puhuivat esimerkiksi ilmaston lämpenemisestä, merenpinnan noususta ja lajikadosta, mutta Suomen kontekstissa suurin osa ajatteli lähinnä leudompia talvia. Osa nuorista tosin otti huomioon sen, että joidenkin valtioiden vakavat ilmastonmuutoksen aiheuttamat paikalliset ongelmat heijastuvat myös Suomeen esimerkiksi ulkomaankaupan heikentymisenä tai pakolaisten lisääntyvänä määränä. Hyvin monet kuitenkin kokevat ilmastonmuutoksen olevan vielä hyvin kaukainen asia, joka ei tule näkymään merkittävästi omana elinaikana, eikä ainakaan Suomessa.

Kaiken kaikkiaan nuoret näkevät ilmastonmuutoksen hyvin kokonaisvaltaisena ilmiönä, jonka vaikutukset eivät rajaudu vain luontoon tai yhteen valtioon. Sen sijaan se vaikuttaa koko maapalloon ja kaikkiin sen eliöihin ja yhteiskuntiin. Näin siitä huolimatta, että seuraukset eivät jakaudu tasaisesti: esimerkiksi Suomi on ilmastonmuutoksen suhteen etuoikeutetussa asemassa, mutta kuten nuoretkin toteavat, myös elämä Suomessa muuttuu. Esimerkiksi lumeton talvi (etelässä) on jäämässä historiaan,

myrskyt lisääntyvät ja taloutemme kärsii, kun luonnonvarat katoavat. Luonnonvarojen katoaminen, lisääntyvä kuivuus ja nälänhätä, sekä merenpinnan nousu lisäävät myös konflikteja ja pakolaisuutta, jotka vaikuttavat myös elämään Suomessa. (ks. IPCC 2014; 2018; 2019a; 2019b.) Tulevaisuus on siis kaikin puolin epävarma. Osa myös uskoo, että arki muuttuu, koska ilmastolle haitallisia toimia tullaan tulevaisuudessa lailla kieltämään yhä enemmän. Useimmat eivät kuitenkaan usko, että ilmastonmuutos vaikuttaisi kovin radikaalisti vielä omaan tulevaisuuteen, vaikka sään ja yhteiskuntarakenteen uskottiinkin jonkun verran muuttuvan. Kaiken kaikkiaan epävarmuus on kaikkein paras termi kuvaamaan nuorten ajatuksia tulevaisuudesta ja ilmastonmuutoksesta. Ei ihme, sillä edes tutkijat eivät osaa varmasti sanoa, miltä ilmastonmuutoksen sekoittama tulevaisuus näyttää. Epävarmuus ja yksilön toiminnan rajoitukset voivat tulla osaksi arkipäivää hyvinkin yllättäen, kuten olemme koronaviruksen myötä huomanneet.

7.1 Tutkielman rajoitukset ja jatkotutkimus

Tämän tutkielman oli tarkoitus havainnollistaa, millaisia ajatuksia nuorilla on ilmastonmuutoksesta. Kiinnostuksen kohteena olivat erityisesti koetut vaikutusmahdollisuudet ja motivaatiokuilun mahdolliset syyt. Laadullinen menetelmä on erinomainen työkalu selvittämään näitä kokemuksia ja näkemyksiä. Sen avulla voi myös havainnollistaa sitä, että nuoret ovat varsin heterogeeninen ryhmä. Nämä asiat tulivatkin hyvin esille tässä tutkielmassa. Tulosten perusteella ei voida kuitenkaan muodostaa yleispätevää kuvaa nuorten näkemyksistä tai siitä, kuinka innokkaita he ovat toimimaan ilmaston hyväksi. Tulokset kuitenkin ovat melko samankaltaisia aiempien tutkimusten kanssa. Vastaajien joukko oli myös hyvin heterogeeninen, olihan heitä myös melko suuri määrä, peräti 73. Lisäksi luokista kolme on eri kouluista, osa kaupunkiseudulta ja yksi maaseudulta. Lisää tutkimusta kuitenkin kaivataan nuorten innokkuudesta toimia ilmaston hyväksi sekä erityisesti, miksi niin iso osa ei tee mitään.

Kirjoituskutsun etuna on, että nuoret voivat kirjoittaa ajatuksensa paperille, jolloin mielipiteitä ja tunteita voi olla helpompi ilmaista, koska ei ole pelkoa, että joku tuomitsee ajatukset. Etuna on myös se, ettei tutkijan persoona vaikuta juurikaan tilanteeseen, koska sanallista vuorovaikutusta tutkijan ja tutkittavan välillä ei ole. Kirjoituskutsun anonyymisyys on myös sen heikkous, sillä vastaajien on helppo vastata pilailleen tai jopa asiattomasti. Lisäksi kirjoittaminen ei ole kaikille ideaalein keino kertoa mielipiteistään, ja niiden sanoittaminen voi olla hyvinkin haasteellista. Varjopuolena on myös, ettei tutkija voi kysyä täsmentäviä jatkokysymyksiä tai kannustaa vastaajaa pohtimaan asiaa syvemmin. Osa vastauksista olikin nyt melko vaikea tulkita, ja osa vastaajista oli myös jättänyt pohdinnan hyvin pintapuoliseksi. Vastaaminen on myös saattanut osua huonoon hetkeen, jolloin

nuori on ollut esimerkiksi nälkäinen tai väsynyt, eikä siis kovin motivoituneessa tilassa. Tällaisessa tilanteessa haastattelu olisi voinut osoittautua hyödylliseksi, kun nuorta olisi voinut kannustaa pohtimaan asiaa enemmän. Toisaalta pintapuolinen pohdinta voi myös kertoa siitä, ettei asia kiinnosta.

Lähteet

- Ahonen, Sanna. 2006. "Vihreän kuluttajan monet kasvot." Teoksessa *Arkielämän ympäristöpolitiikka*, toim. Massa, Ilmo ja Sanna Ahonen. Helsinki: Guadeamus.
- Alasuutari, Pertti. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Almeida, Paul. 2019. *Social movements: the structure of collective mobilization*. University of California Press.
- Baber, Zaheer. 1991. "Beyond the Structure/Agency Dualism: An Evaluation of Giddens' Theory of Structuration." *Sociological Inquiry* 61:2, 219-230.
- Bandura, Albert. 2002. "Selective Moral Disengagement in the Exercise of Moral Agency." *Journal of Moral Education*: 31:2, 101-119.
- Battaglini, Antonella ja Scheffran, Jürgen. 2011. "Climate and conflicts: the security risks of global warming." *Regional Environmental Change* 11: 27-39.
- Beck, Ulrich. [1988] 1990. *Riskiyhteiskunnan vastamyrryt -organisoitu vastuuttomuus*. suom. Heikki Lempa. Jyväskylä: Gummerus.
- Beck, Ulrich. 1992. *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: SAGE Publications Ltd
- Berner, Anna-Sofia. 2019." "Lakkoilen, koska meillä ei ole toista planeettaa" – New Yorkissa suur-mielen-osoitus ilmaston puolesta." Helsingin Sanomat. 20.09.2020. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006245891.html>
- Bios-tutkimusyksikkö. 2019. *Ekologinen jälleenrakennus*. 7.10.2019, päivitetty 1.11.2019. <https://eko.bios.fi/>, luettu 4.4.2020.
- Bios-tutkimusyksikkö. Info. <https://bios.fi/#info>, luettu 4.4.2020.
- Brucker, Heidi. YLE. 30.4.2018, päivitetty 18.7.2019. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/04/30/nain-voit-itse-vahentaa-merien-roskaantumista>, luettu 1.4.2020.
- Brulle, Robert J. ja Riley E. Dunlap. 2015. "Sociology and climate change". Teoksessa *Climate change and society: sociological perspectives*. toim. Brulle, Robert J. ja Riley, Dunlap, Riley E. 2015. New York: Oxford University Press.
- Cattaneo, Claudio, D'Alisa, Giacomo ja Demaria, Frederico. 2013. "Civil and Uncivil Actors for Degrowth Society." *Journal of Civil Society* 9, 212-224.
- Catton, William R. ja Riley E. Dunlap. 1978. "Environmental Sociology: A New Paradigm." *The American Sociologist* 13:1, 41-49.

Catton, William R. ja Riley E. Dunlap. 1979. "Environmental Sociology." *Annual Review of Sociology* 5, 243–273.

Catton, William R. ja Riley E. Dunlap. 1980. "A New Ecological Paradigm for Post-Exuberant Sociology." *American Behavioral Scientist* 24:1, 15–47.

Capstick, Stuart, Lorraine Whitmarsh, Wouter Poortinga, Nick Pidgeon, Paul Upham. 2015. "International trends in public perceptions of climate change over the past quarter century." *Wires Climate Change* 6:1, 35-61.

Clements, Ben. 2012. "The sociological and attitudinal bases of environmentally-related beliefs and behaviour in Britain". *Environmental Politics* 21:6, 901–921.

Corner, Adam, Olga Roberts, Sybille Chiari, Sonja Völler, Elisabeth S. Mayrhuber, Sylvia Mandl, Kate Monson. 2015. "How do young people engage with climate change? The role of knowledge, values, message framing, and trusted communicators." *Wires Climate Change* 6:5, 523–534.

Dahlbo, H., Aalto, K., Salmenperä, H., Eskelinen, H., Pennanen, J., Sippola, K., Huopalainen, M. (2015). "Tekstiilien uudelleenkäytön ja tekstiilijätteen kierrätyksen tehostaminen Suomessa." Suomen ympäristö 4/2015. Ympäristöministeriö, Helsinki. Dodo ry. Etusivu. <https://dodo.org/>, luettu 9.5.2020

Dufva, Mikko, Paula Laine, Jenna Lähdemäki-Pekkinen, Pinja Parkkonen ja Katri Vataja. 2019. *Tulevaisuusbarometri 2019 -Millaisena nuoret suomalaiset näkevät tulevaisuuden?* Sitran selvityksiä 147. PDF <https://media.sitra.fi/2019/02/28132718/sitraselvityksiätulevaisuusbarometriverkkoon.pdf>, 15.11.2019

Dunlap, Riley E., ja Aaron M. McCright. 2008. "A Widening Gap: Republican and Democratic Views on Climate Change". *Environment: Science and Policy for Sustainable Development* 50:5, 26–35.

Dunlap, Riley E. ja Richard York. 2008. "The Globalization of Environmental Concern and The Limits of The Postmaterialist Values Explanation: Evidence from Four Multinational Surveys." *The sociological Quarterly* 49:3, 529-563.

Dunlap, Riley E. 2013. "Climate Change Skepticism and Denial: An Introduction". *American Behavioral Scientist* 57:6, 691–698

EDGAR. 2017. "CO2 time series 1990-2014 per capita for world countries." 2017. https://edgar.jrc.ec.europa.eu/overview.php?v=CO2ts_pc1990-2014, 4.4.2020.

Ekholm, Peter, Jutila, Karina ja Kiljunen, Pentti. 2007. *Ajatuspaja e2. Onpa ilmoja pidellyt -ilmastonmuutos ja kansalainen*. Helsinki.

Eskonen, Hanna. YLE. 29.3.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-11279055>, luettu 31.3.2020.

- Energiateollisuus ry. 2017. *Suomalaisten energia-asenteet 2017*. PDF https://energia.fi/files/2229/Energiateollisuus_-_Energia-asenteet_2017.pdf, luettu 15.11.2019
- Erkamo, Sanna. 2019. *Ilmastonmuutosdenialismi ja antirefleksiivisyys -vertaileva analyysi ilmastonmuutoksen kieltämisestä Euroopassa*. Pro gradu -tutkielma. Turun Yliopisto.
- Eurobarometer. 2008. Special Eurobarometer Surveys Europeans' attitudes towards climate change. European Commission. 2008. Methodologies and Working papers NACE Rev. 2 statistical classification of economic activities in the European Community. Luxembourg.
- Eurobarometer. 2019. Special Eurobarometer 490 Climate Change Report April 2019. Luxembourg.
- Euroopan komissio. "Ilmastonmuutoksen syyt." https://ec.europa.eu/clima/change/causes_fi, luettu 20.3.2020.
- Euroopan parlamentti. 2018. "Kasvihuonekaasupäästöt EU:ssa ja maailmalla." 7.3.2018. <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20180301STO98928/kasvihuonekaasupaastot-eu-ssa-ja-maailmalla-infografiikka>, luettu 4.4.2020.
- Feygina, Irina, John T. Jost, ja Rachel E. Goldsmith. 2010. "System justification, the denial of global warming, and the possibility of 'system-sanctioned change'". *Personality and Social Psychology Bulletin* 36:3, 326–338.
- Fielding, Kelly S. ja Matthew J. Hornsey. 2016. "A Social Identity Analysis of Climate Change and Environmental Attitudes and Behaviors: Insights and Opportunities." *Frontiers in Psychology*.
- Fiala, Andrew. 2010. "Nero's Fiddle: On Hope, Despair, and the Ecological Crisis." *Ethics and the Environment* 15:1, 51–68.
- Freudenburg, William R. ja Robert Gramling. 1989. "The Emergence of Environmental Sociology: Contributions of Riley E. Dunlap and William R. Catton, Jr." *Sociological Inquiry* 59:4, 439-452.
- Fridays for future, "Who are we?" <https://fridaysforfuture.org/what-we-do/who-we-are/>, luettu 22.10.2019.
- Gardiner, Stephen M. "A Perfect Moral Storm: Climate Change, Intergenerational Ethics and the Problem of Moral Corruption." *Environmental values* 15, 397–413.
- Giddens, Anthony. 1981. *A Contemporary Critique of Historical Materialism*. University of California Press Berkeley and Los Angeles.
- Giddens, Anthony. [1979] 1984. *Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia. -Toiminnan, rakenteen ja ristiriidan käsitteet yhteiskunta-analyysissä*. suom. Andersson ja Heiskanen. Otava: Helsinki.

Greenpeace Suomi. ”Historiamme: Yli 40 vuotta ympäristön puolesta.”
<https://www.greenpeace.org/finland/meista/historia/>, luettu 9.5.2020

Greenpeace USA. ”About” <https://www.greenpeace.org/usa/about/>, luettu 9.5.2020

Grønhøj, Alice ja John Thøgersen. 2009. “Like father, like son? Intergenerational transmission of values, attitudes, and behaviours in the environmental domain.” *Journal of Environmental Psychology* 29:4, 414-421. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.05.002>

Haila, Yrjö ”Ympäristöherätys.” Teoksessa *Ympäristöpolitiikka*, toim. Haila, Yrjö ja Pekka Jokinen. Jyväskylä: Vastapaino. 21–46.

Haila, Yrjö. 2003. “Erämaa” ja ympäristöajattelun moniulotteisuus.” Teoksessa *Luonnon politiikka* toim. Haila, Yrjö ja Lähde, Ville. Jyväskylä: Vastapaino. 171–205.

Haila, Yrjö ja Lähde, Ville. 2003. ”Luonnon poliittisuus: mikä on uutta?” Teoksessa *Luonnon politiikka* toim. Haila, Yrjö ja Lähde, Ville. Jyväskylä: Vastapaino. 7–37.

Hakala, Emma, Ville Lähde, Antti Majava, Tero Toivanen, Tere Vadén, Paavo Järvensivu, Jussi T. Eronen. 2019. “Northern Warning Lights: Ambiguities of Environmental Security in Finland and Sweden.” *Sustainability* 2019, 11:8.

Hakkarainen, Tyyne ja Jenni Koskinen. 2011. *Helsingiläisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen vuonna 2011*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Halady, Indrani R. ja Purba H. Rao. 2009. ”Does awareness to climate change lead to behavioral change?” *International Journal of Climate Change Strategies and Management* 2:1, 6–22.

Hallituksen esitys eduskunnalle. 2016. Hallituksen esitys eduskunnalle Pariisin sopimuksen hyväksymisestä ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. HE 200/2016 vp.

Hamilton, Lawrence C. 2011. “Education, politics and opinions about climate change evidence for interaction effects.” *Climatic change* 104, 231–242.

Heino, Jari. 2006. ”Koijärvi synnytti uudet kansalaisliikkeet.” Turun Sanomat. 14.5.2006.
<https://www.ts.fi/lukemisto/1074120374/Koijarvi+synnytti+uudet+kansalaisliikkeet>, luettu 14.5.2020.

Heiskanen, E. 2011. ”Kohti yhteisöllistä ympäristötietoisuutta.” Teoksessa. *Ympäritötietoisuus: Suomalaiset 2010-lukua tekemässä* toim. Harju, Antti P., Neuvonen, A. & Hakkarainen, L. Helsinki: Rakennustieto, 49-61.

Honkasilta, Janne-Petteri, Heikki Huilaja, Veera Kinnunen, Reetta Näsi, Johanna Saariemi, Riitta-Maria Uusisalmi ja Jarno Valkonen. 2017. ”Jätehallinta ja ympäristönsuojelu.” *Sosiologia* 54:1, 23–42.

Husso, Satu. 2017. ”Kohtuullinen utopia: eettisen itsen luominen kasvukriittisen yhteiskunnallisen liikkeen teksteissä.” *Sosiologia* 54:2, 166-182.

Ikävalko, Kari ja Tulikukka de Fresnes. 2019. ”Ympäristöministeri Mikkonen Madridin kompromissista: ”Näin suurta kuilua ei ole koskaan ollut neuvottelusalien ja ilmastokeskustelun välillä.”” Yle. 15.12.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-11118588>, luettu 18.12.2019.

ilmasto-opas.fi. 20.3.2017. Mittaukset kertovat ilmaston muuttuvan. <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/ilmio/-/artikkeli/60d35ca2-9874-406e-bb9f-608e5b60746d/mittaukset-kertovat-ilmaston-muuttuvan.html>, luettu 15.10.2019.

IPCC, 2007: Climate Change 2007: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, Pachauri, R.K and Reisinger, A. (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, 104 pp.

IPCC, 2014: *Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, 151 pp.

IPCC, 2018: Summary for Policymakers. In: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. In Press.

IPCC, 2018 de Coninck, H., A. Revi, M. Babiker, P. Bertoldi, M. Buckeridge, A. Cartwright, W. Dong, J. Ford, S. Fuss, J.-C. Hourcade, D. Ley, R. Mechler, P. Newman, A. Revokatova, S. Schultz, L. Steg, and T. Sugiyama. 2018. Strengthening and Implementing the Global Response. In: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. In Press.

IPCC, 2019a: Summary for Policymakers. In: IPCC Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, V. Masson-Delmotte, P. Zhai, M. Tignor, E. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Nicolai, A. Okem, J. Petzold, B. Rama, N.M. Weyer (eds.)]. In press.

IPCC, 2019b: Summary for Policymakers. In: Climate Change and Land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems [P.R. Shukla, J. Skea, E. Calvo Buendia, V. Masson-Delmotte, H.- O. Pörtner, D. C. Roberts, P. Zhai, R. Slade, S.

Connors, R. van Diemen, M. Ferrat, E. Haughey, S. Luz, S. Neogi, M. Pathak, J. Petzold, J. Portugal Pereira, P. Vyas, E. Huntley, K. Kissick, M. Belkacemi, J. Malley, (eds.)]. In press.

Järvensivu, Paavo. 2017. "A post-fossil fuel transition experiment: Exploring cultural dimensions from a practice-theoretical perspective." *Journal of Cleaner Production* 169, 143-151.

Järvensivu, Paavo ja Tero Toivanen. 2018. "Miten järjestää työ ja työllisyys ekologisen jälleenrakennuksen aikakaudella?" Teoksessa *Rapautuvan palkkatyön yhteiskunta*. toim. A. Suoranta & S. Leinikki. Vastapaino.

Järvikoski, Timo. 1975. *Kemahaaran allasalueen väestötutkimus*. Helsinki: Vesihallitus.

Järvikoski, Timo. 1979. *Ympäristömuutokset ja sosiaaliset liikkeet: ympäristöaktiviteetin yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tarkastelua*. Turun Yliopisto.

Järvikoski, Timo ja Juha Kylämäki. 1981. *Isahaaran padosta Kemijoen karvalakkilähetystöön: tutkimus Kemijoen kalakorvauskiistoista*. Turun Yliopisto.

Kerttula, Anu ja Yrjö Kokkonen. 2019. "Valtavat ihmisjoukot marssivat ilmaston puolesta New Yorkissa, mukana Greta Thunberg." Yle. 20.09.2019 päivitetty 21.09.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10980590>

Knus-Galán, Minna ja Riikka Kurki. 2020. "Kierrätyslaatikosta kansainväliseksi kauppataivaraksi. Minne vanha vaatteesi päättyy?" Yle. 17.2.2020. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/02/17/mot-laittoi-lahettimia-kierratysvaatteisiin-nain-lahjoittamasi-vaatteet>, luettu 20.2.2020.

Koistinen, Antti. YLE. 27.2.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11230470>, luettu 31.3.2020

Kokkonen, Yrjö. 2014. "Evira: Tuotantoeläinten huono kohtelu lisääntyi viime vuonna – eläinsuojelijoilta uusia kohokuvia." YLE. 27.5.2014. <https://yle.fi/uutiset/3-7264750>, luettu 4.5.2020.

Komonen, Katja. 2009. "Nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistäminen ja koulun kansalaiskasvatus." Teoksessa *Vaikuttavaa! Nuoret kansalaisvaikuttamisen kentillä*, toim. Hokkanen, Laura. 2009. Mikkelin Ammattikorkeakoulu, 49–72.

Konttinen, Esa ja Jukka Peltokoski. 2004. *Ympäristöprotestin neljäs aalto: eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla*. Jyväskylä Minerva kustannus & SoPhi.

Krange, Olve, Bjørn P. Kaltenborn, ja Martin Hultman. 2019. "Cool dudes in Norway: climate change denial among conservative Norwegian men". *Environmental Sociology* 5:1, 1–11.

Kuittinen, Outi, Aleksi Neuvonen, Roope Mokka, Maria Riala, Riku Sivonen; Demos Helsinki. *Ilmastoasenteiden muutos ja muuttajat -Selvitys Vanhasen II hallituksen tulevaisuusselontekoa varten*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 9/2008.

Last, John, Pengelly, David ja Trouton, Konia. 1998. *Climate of change: taking our breath away -The health effects of air pollution and climate change*. David Suzuki Foundation. Vancouver, Canada.

Lazarus, Richard S. ja Susan Folkman. 1984. *Stress, Appraisal and Coping*. Springer Publishing Company, Inc: New York.

Lepola, Outi ja Venla Kokko. 2015. ”Nuoret poliittisina toimijoina – äänestäminen ei riitä.” *Näkökulma* 5, 1–5. PDF https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/tiedostot/nakokulma05_nuoret_poliittisina_toimijoina.pdf.

Littunen, Kaisa ja Ville Lähde. 2001. ”Ihmisen ympäristösuhteen monimuotoisuus.” Teoksessa *Ympäristöpolitiikka*, toim. Haila, Yrjö ja Pekka Jokinen. Jyväskylä: Vastapaino, 227–234.

McCright, Aaron M., ja Riley E. Dunlap. 2011. ”Cool dudes: The denial of climate change among conservative white males in the United States”. *Global Environmental Change* 21:4, 1163–1172.

McCright, Aaron M., Riley E. Dunlap & Sandra T. Marquart-Pyatt. 2016. ”Political ideology and views about climate change in the European Union.” *Environmental Politics* 25:2, 338-358, DOI: 10.1080/09644016.2015.1090371

McCright, Aaron M. Sandra T. Marquart-Pyatt, Rachel L. Showm, Steven R. Brechin ja Summer Allen. 2016. ”Ideology, capitalism, and climate: Explaining public views about climate change in the United States”. *Energy Research & Social Science* 21, 180-189.

Maslov, Lev A. 2014. ”Self-organization of the Earth's climate system versus Milankovitch-Berger astronomical cycles.” *Journal of advances in modeling Earth systems* 6:3, 650-657.

Massa, Ilmo. 1998. *Toinen ympäristötiede*. Guadeamus: Tampere.

Massa, Ilmo ja Sanna Ahonen. 2006. *Arkielämän ympäristöpolitiikka*. Toim, Massa, Ilmo ja Sanna Ahonen. Guadeamus: Helsinki.

Massa, Ilmo ja Sanna Ahonen. 2006. ”Mitä on arkielämän ympäristöpolitiikka?” Teoksessa *Arkielämän ympäristöpolitiikka*. Toim, Massa, Ilmo ja Sanna Ahonen. Guadeamus: Helsinki.

Marquart-Pyatt, Sandra T. 2012. ”Contextual influences on environmental concerns cross-nationally: a multilevel investigation.” *Social Science Research* 41:5, 1085-1099.

Myllyniemi, Sami. (toim.) 2016. *Katse tulevaisuudessa: Nuorisobarometri 2016*. Nuorisotutkimusseura. PDF. <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2016/>

Mehtäläinen, Jouko, Mikko Niilo-Rämä ja Virva Nissinen. 2016. *Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2016 -tutkimuksen päätulokset*. Koulutuksen tutkimuslaitos: Helsinki. PDF. <https://ktl.jyu.fi/fi/julkaisut/julkaisuluettelo-1/julkaisujen-sivut/2017/ICCS2016-D120>, luettu 3.4.2020.

Mokkila, Maija ja Pauliina Toivanen. 2019. ”Eduskunta päättää, kasvaako lentolippusi loppusumma jopa 30 euroa ilmastosyistä – Professori: ”Lentovero oikeastaan ainoa mahdollisuus.”” Yle. 1.11.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-11046707>, luettu 15.5.2020.

Myllyniemi, Sami ja Elina Pekkarinen. (toim.) 2018. *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: Nuorisobarometri 2018*. Nuorisotutkimusseura. PDF. <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2018/>

Nieminen, Juha. 2009. ”Kansalaiskasvatuksen strategiat suomalaisessa nuorisotyössä.” Teoksessa *Vaikuttavaa! Nuoret kansalaisvaikuttamisen kentillä*, toim. Hokkanen, Laura. Mikkelin Ammattikorkeakoulu, 5–23.

Nykänen, Helmi. 2020. ”Tuore tutkimus: Nautoihin ja sikoihin kohdistuneista eläinsuojelurikoksista selviää usein sakoilla, vaikka rikokset olisivat jatkuneet pitkään.” YLE. 21.4.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11316019>, luettu 4.5.2020.

Obani, Padi Chiemen ja Joyeeta Gupta. 2015. ”The impact of economic recession on climate change: eight trends.” *Climate and Development* 8:3, 211–223.

Ojala, Maria. 2008. “Recycling and Ambivalence: Quantitative and Qualitative Analyses of Household Recycling Among Young Adults.” *Environment and Behaviour* 40:6, 777–797.

Ojala, Maria. 2015. “Climate change skepticism among adolescents.” *Journal of Youth Studies* 18:9, 1135–1153.

Ojala, Maria ja Hans Bengtsson. 2018. ”Young People’s Coping Strategies Concerning Climate Change: Relations to Perceived Communication With Parents and Friends and Proenvironmental Behavior.” *Environment and Behavior* 51:8, 907–935.

Paukku, Timo. Helsingin Sanomat. 4.10.2019. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000006262469.html>, luettu 1.4.2020.

Peeters, Wouter, Lisa Diependaele ja Sigrid Sterckx. 2019. “Moral Disengagement and the Motivational Gap in Climate Change.” *Ethical Theory and Moral Practice* 22, 425–447.

Pihkala, Panu. 2018. “Eco-anxiety, tragedy, and hope: psychological and Sspiritual dimensions of climate change.” *Zygon: Journal of religion and science*: 53:2, 545–569.

Poortinga Wouter, Stephen Fisher, Gisela Böhm, Linda Steg, Lorraine Whitmarsh, Charles Ogunbode. 2018. *European Attitudes to Climate Change and Energy: Topline Results from Round 8 of the European Social Survey*. ESS Topline Results Series. 9. London, United Kingdom.

Puohiniemi, Martti 2011. ”Arvot, asenteet ja ympäristönsuojelu.” Teoksessa *Ympäristötietoisuus. Suomalaiset 2010-lukua tekemässä*. toim. Harju, Antti, P. Neuvonen, L. Hakkarainen. Ympäristöministeriö. Rakennustieto. Helsinki.

Pyyhtinen, Olli ja Jarno Valkonen. 30.9.2019. ”Jätteen yhteiskunnassa unelmoidaan jätteettömyydestä.” *Ilmiö: sosiologinen media kaikille*.
<https://ilmiomedia.fi/artikkelit/jatteen-yhteiskunnassa-unelmoidaan-jatteettomyydesta/>,
luettu 17.05.2020.

Riekkö, Elisa. 2015. *Ilmastonmuutosasenteet Suomessa - Suomalaisen ilmastonmuutosta koskevat asenteet ja niissä tapahtunut muutos vuosina 2000 ja 2010*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Rosvall, Minna. 2019. ”Käytetyt sähköautot napataan autoliikkeistä hetkessä – katso asiantuntijoiden vinkit auton ostoon.” Yle. 24.7.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10883319>,
luettu 15.5.2020.

Rubin, Anita. 1998. *The images of the future of young Finnish people*. Kauppakorkeakoulun julkaisuja. Turku.

Ruusuvuori, Johanna, Pirjo Nikander ja Matti Hyvärinen. 2010. *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.

Gould, Kenneth, Allan Schnaiberg ja Adam S. Weinberg. 1996. *Local Environmental Struggles: Citizen Activism in the Treadmill of Production*. Cambridge University Press.

Saarinen, Merja, Minna Kaljonen, Jyrki Niemi, Riina Antikainen, Kaija Hakala, Hanna Hartikainen, Jaakko Heikkinen, Katri Joensuu, Heikki Lehtonen, Tuomas Mattila, Sampsa Nisonen, Elise Ketoja, Marja Knuutila, Kristiina Regina, Pasi Rikkinen, Jyri Seppälä ja Vilja Varho. 2019. *Ruokavaliomuutoksen vaikutukset ja muutosta tukevat politiikkayhdistelmät: RuokaMinimi-hankkeen loppuraportti*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-773-4>

Saavalainen, Heli. 2019. ”Kysely: Joka neljäs suomalainen potee ilmastoahdistusta, mutta lamaannuksen sijaan se saa toimimaan.” Helsingin Sanomat. Julkaistu: 22.8.2019.
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006211837.html>, luettu 10.10.2019.

Seppo, Maija. 2013. *Kansalaisyhteiskunta nyt: selvitys suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksistä, tilasta ja asemasta*. Kehitysyhteistyön palvelukeskus: Helsinki.

Sirén, Ines, Katja Kuokkanen ja Lari Malmberg. 2019. ””Että ne kehtaa!” huusi tuhatpäinen joukko – Ilmastolakko valtasi Eduskuntatalon edustan ja sulki Mannerheimintien.” Helsingin Sanomat. 27.9.2019

Smith, Tom W., Jibum Kim ja Jaesok Son. 2015. “Public Attitudes toward Climate Change and Other Environmental Issues across Countries.” *International Journal of Sociology* 47, 62–80.

Stott, P.A., S.F.B Tett, G.S Jones, M.R. Allen, W.J. Ingram ja J.F.B Mitchell. 2000. Anthropogenic and natural causes of twentieth century temperature change. *Space science reviews* 94: 337–344.

Stranius, Leo. 2006. *Ympäristöliikkeen aallot -Suomalaisen ympäristöprotestin tilanneanalyysi uudella vuosituhanella*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

- Suomen luonnonsuojeluliitto. ”Vaikuttajan tarina.” <https://www.sll.fi/tietoa-meista/vaikuttajan-tarina/>, luettu 9.5.2020
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2019. ”Äänestäneiden Tausta-Analyysi 2019, 1. Äänestäneet eduskuntavaaleissa 2019.” *Eduskuntavaalit* [verkkójulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/evaa/2019/03/evaa_2019_03_2019-05-24_kat_001_fi.html, luettu 14.5.2020.
- Tarrow, Sidney G. 2011. *Power in movement: social movement and contentious politics*. Cambridge University Press.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2019. ”Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019.” Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. PDF
- Threadgold, Steven. 2011. ” ‘I reckon my life will be easy, but my kids will be bugged’: ambivalence in young people's positive perceptions of individual futures and their visions of environmental collapse.” *Journal of Youth Studies* 15:1, 17–32.
- Tuomi, Jouni ja Sarajärvi Anneli. [2009] 2013. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi. Helsinki.
- Valkonen, Jarno. 2010. *Ympäristösosiologia*. Toim. Valkonen, Jarno. WSOY Pro: Helsinki.
- Valkonen, Jarno ja Kimmo Saaristo. 2010. ”Luonto ja yhteiskunta – ympäristösosiologian lähtökohdat.” Teoksessa *Ympäristösosiologia*, toim. Valkonen, Jarno. Jyväskylän yliopisto, 7–28.
- Valkonen, Jarno. 2018. *Häiritsevä yhteiskuntatutkimus*. Toim. Valkonen, Jarno. Rovaniemi: Lapland University Press. 99–120.
- Valtionhallinnon ilmastoviestinnän ohjausryhmä. 2019. *Ilmastobarometri 2019*. Tiivistelmä. PDF. https://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Ilmastobarometri_2019_Suomalaiset_haluav%2849670%29
- Vegaaniliitto. ”Mikä on vegaani?” <https://vegaaniliitto.fi/tietoa/mika-on-vegaani/>, luettu 9.5.2020
- Wiest, Sara L., Reigh Raymond ja Rosalee A. Clawson. 2015. “Framing, partisan predispositions, and public opinion on climate change.” *Global Environmental Change* 31, 187-198.
- Wilkinson, Paul. 1971. *Social movement*. Pall Mall Press. Lontoo.
- WWF Suomi ”Tietoa meistä”. <https://wwf.fi/wwf-suomi/tietoa-meista/>, luettu 9.5.2020
- United Nations *Paris Agreement - Status of Ratification*. <http://unfccc.int/process/the-paris-agreement/status-of-ratification>, luettu 15.4.2020.

Ympäristöministeriö. 19.6. 2019. Tiedote. ”Ministeri Mikkonen kutsuu EU:n ympäristö- ja ilmastoministerit Suomeen ratkomaan kestävyyskriisiä.” [https://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Ministeri_Mikkonen_kutsuu_EUn_ymparisto_\(50711\)](https://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Ministeri_Mikkonen_kutsuu_EUn_ymparisto_(50711)), luettu 15.4.2020.

Ängeslävä, Päivi. 2018. ”Vege maistuu lihansyöjällekin.” Suomen Kuvalehti. 29.08.2018.

Liitteet

Liite 1

Hyvä vastaaja,

Olen sosiologian opiskelija Turun yliopistosta ja teen pro gradu -tutkielmaa nuorten suhtautumisesta ilmastonmuutokseen. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä nuoret ajattelevat ilmastonmuutoksesta ja tulevaisuudesta. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, millaisena nuoret näkevät omat vaikutusmahdollisuutensa suhteessa ilmastonmuutokseen ja tulevaisuuteen. Tutkielman aineisto kootaan oheisen kyselyn avulla, johon toivotaan mahdollisimman monen 9-luokkalaisen nuoren vastausta.

Kysely toteutetaan anonyymisti, eikä mitään henkilötietoja tarvitse ilmoittaa. Henkilöllisyyden paljastavat yksityiskohdat poistetaan vastauksista. Vastauksia käytetään ainoastaan tämän tutkielman tekoon, ja ne hävitetään, kun tutkielma on valmis. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista.

Vastaa kysymyksiin oman näkemyksesi mukaan kysymyksen alle annettuun tilaan. Kaikkia rivejä ei tarvitse hyödyntää. Mikäli tila loppuu kesken, voit jatkaa paperin toiselle puolelle.

Kiitos, kun kerrot näkemyksesi ja avustat gradun tekemisessä!

Uskotko voivasi vaikuttaa ilmastonmuutokseen? Jos kyllä, niin miten? Jos et, miksi et?

Pyritkö ottamaan ilmaston huomioon arjessa? Miten?

Mikä olisi mielestäsi paras keino torjua ilmastonmuutos?

Uskotko ilmastonmuutoksen vaikuttavan tulevaisuuteesi? Jos kyllä, miten?
